

XEDAPEN OROKORRAK

INGURUMEN ETA LURRALDE POLITIKA SAILA

1023

25/2016 DEKRETUA, otsailaren 16koa, Armañon kontserbazio bereziko eremu (ES2130001) izendatzen duena.

Gobernu Kontseiluak 1997ko abenduaren 23an, 2000ko azaroaren 28an eta 2003ko ekainaren 10ean egindako bilkuretan hartutako erabakien bidez, hegaztientzako babes bereziko sei eremu (BBE) izendatu ziren, eta 52 gune proposatu ziren Batasunaren garrantzizko leku (BGL) izateko. Proposamena Europako Batzordera eraman zen, eta han ontzat eman zuten BGLen zerrenda, 2004/813/EE eta 2006/613/EE erabakien bidez. Erabakiok eskualde atlantiko eta mediterraneo biogeografikoei dagozkie, hurrenez hurren. Horien artean, Armañon (ES2130001) kontserbazio bereziko eremua (KBE) dago, eskualde biogeografiko atlantikoan.

Habitat Naturalak eta Basoko Fauna eta Flora zaintzeari buruzkoa den Europako Kontseiluarren 1992ko maiatzaren 21eko 92/43/EEE Zuzentarauaren 4. artikulua eta Natura-ondareari eta Biodibertsitateari buruzko abenduaren 13ko 42/2007 Legearen 45. eta 46. artikuluek ezarritakoari jarraikiz, jendaurrean jarri ondoren, beren lurralde-eremuk BGL guztiak kontserbazio bereziko eremu (KBE) izendatu eta eremuok behar bezala kontserbatzeko neurri egokiak ezarri beharko dituzte, kontuan hartuta lekuan lekuko habitat naturalaren eta espezieen berezitasunen araberako eskakizun ekologikoak. Kontserbazio-neurri horiek izango dira, alde batetik, kudeaketako planak eta baliabideak, eta, bestetik, erregelamenduzko neurriak, administratiboak edo kontratuzkoak.

Armañon KBEaren mugak bat datoz, funtsean, izen bereko parke naturalarekin –irailaren 19ko 176/2006 Dekretuaren bidez eskuratu zuen deklarazioa–. Hortaz, gune berean naturagune babes-tuen tipologia bikoitza biltzen da: parke naturala eta Natura 2000 Sareko gunea. Horrenbestez, apirilaren 15eko 1/2014 Legegintzako Dekretuaren bidez onartutako Natura Kontserbatzeko Legearen testu bateginaren (NKLTB) 18. artikuluari jarraikiz, eremu hori planifikatzeko mekanismoak koordinatu egin behar dira eremuaren plangintza integratuko duen dokumentu bakar batean biltzeko eta horrela, kategoria bakoitzean aplika daitezkeen erregimen desberdinek osotasun koherente bat osa dezaten. Bi tipologietarako dokumentu bakarraren legegintza desideratuma ezin da lortu parke naturalen kasuan, tipologia horiek natur baliabideak antolatzeko plan baten (NBAP) bidez (NKLTBaren 20. artikulua) eta parke naturalen erabilera eta kudeaketa zuzentzeko plan baten (EKZP) bidez (NKLTBaren 27. artikulua) arautu behar baitira. Beraz, horrelako kasuetan, bi dokumentu egon beharko dira: bata parke naturalerako izaera bikoitza duen BNAPa eta KBErako helburu eta erregulazioak jasotzeko; eta, bestea, izaera bikoitza duen EKZPa eta kudeaketa neurriak jasotzeko.

Gainera, kontuan izan behar da Eusko Jaurlaritzak eta foru-organismoek dituzten eskumen konkurrenteak direla-eta, koordinazio-ahalegin berezia behar dela: naturagune babestuaren bi tipologia horien deklarazioa Eusko Jaurlaritzari dagokio azken batean (NKLTBaren 19.1 artikulua); parke naturalei dagokienez, NBAPa izapidetzea eta onartzea Eusko Jaurlaritzaren eskumena da (NKLTBaren 7.a artikulua) eta, aldiz, EKZP prozedura bifasikoaren bidez izapidetu eta onartzen da, hots, lehenik, foru-organismoek izapidetzen dute parke naturalaren kudeaketari dagozkion jarraibideak onartzeko, eta, bigarrenik, Eusko Jaurlaritzak izapidetzen du, araudiari dagokionez (NKLTBaren 29.e artikulua). Bestalde, KBEei dagokienez, helburuak eta arauak onartzea Eusko Jaurlaritzaren eskumena da (NKLTBaren 22.5 artikulua) lehen paragrafoa) eta neurriak foru-organismoek dagoz-

kie (NKLTBaren 22.5 artikulua bigarren paragrafoa). Nolanahi ere, tresna desberdin horiek guztiak beti EHAAn argitaratu behar dira.

Dekretu honen helburua da Armañon Natura 2000 Sareko kontserbazio bereziko eremu izendatzea eta Eusko Jaurlaritzaren eskumenekoak diren kontserbazio-neurriak onestea, zeinak izendapen honekin batera eman behar diren. Ondoren, eta Bizkaiko Foru Aldundiak dekretu honekin batera izapidetu den Erabilera eta Kudeaketa Zuzentzeko Plana (EKZP) bidali ondoren, Eusko Jaurlaritzak plan horren arau-partea onetsiko du, eta tresna osoa EHAAn argitara dadin aginduko. EKZP horrek Natura Kontserbatzeko Legearen testu bateginaren 18. artikulua eskatzen duen helburu bikoitzari erantzungo dio, hau da, parke naturalaren EKZP izatea, eta KBEaren kudeaketa-jarraibide izatea, 22.5. artikulua bigarren idatzi-zatiaren arabera. Horrekin guztiarekin, eremu hau guztiz araututa geratuko da, eta 92/43/EEE Zuzentarauaren 6. artikulua osorik beteko da.

Horretarako, bi eranskinekin batera osatuko da hemen onesten den dekretua. Lehenengoak, kontserbazio bereziko eremuaren kartografia jasotzen du; bigarrenak, berriz, Natura Kontserbatzeko Legearen testu bateginaren 22. artikuluko aginduak betetzen ditu, zeinak kontserbazio bereziko eremuari soilik dagozkion eta Eusko Jaurlaritzaren eskumenekoak diren; horretarako, dagoeneko izendatuta dauden Natura 2000 Sareko gainerako eremuen planteamendu berari jarraituko zaio.

Dekretu honen azken xedapenetatik hirugarrenean jasotzen denez, arau hau argitaratu ondoren, II. eranskin hau jasoko duen Armañon Parke Naturalaren NBAParen aldaketari ekin beharko zaio, aipatutako dokumentu bakarra –Eusko Jaurlaritzaren eskumen dena– egiteko, betiere NKLTBaren 7. artikuluan aurreikusitako prozedura luze eta konplexua konfiguratzeko duten izapide prozesalak beteta, baina Europarekiko betebeharrak ere beteta.

Hori horrela izanik, 92/43/EEE Zuzentarauak kontserbazio bereziko eremu izendatzeko ezarritako eskakizunak betetze aldera, Armañon sakon aztertu da, eta eskala egokian adierazi da Europar Batasunaren intereseko habitaten eta eskualdearen intereseko beste habitat batzuen kokalekua; horrekin batera, haien kontserbazio-egoera ere ebaluatu da. Horretaz gain, gune horretako fauna- eta flora-espezie bereizgarrien kokapena eta kontserbazio-egoera ere aztertu da.

KBEaren azken mugaketa hobetu egin da lan-eskalan, hain zuzen ere 38 ha gehiago hartu ditu BGLarekiko, nahiz eta ez duen aldaketa garrantzitsurik eragin BGLaren mugetan, ez habitat naturalen azalaren irudikapenean, ezta Europar Batasunaren intereseko flora- eta fauna-espezieen populazioetan ere; baina Europako Batzordeak baliozkotu egin behar du. Ildo beretik, xehetasun-lanei esker lortu diren habitat moten azalerari buruzko datuak, zenbait kasutan, ez datoz bat Europako Batzordera –Euskal Autonomia Erkidegoko tokien zerrendaren proposamenarekin batera– igorri eta jakinarazitako datuekin. Alde horiek habitatak identifikatzeko metodologiaren aplikazioan izandako aurrerapenen ondorio dira, baita hasierako proposamena egiteko unean erabili zen lan-eskalaren ondorio ere. Xehetasun-azterketari esker habitat jakin batzuen interpretazioa zuzentzeko aukera izan da. Esate baterako, egiaztatu ahal izan da, eremu batzuetan, inprimakian adierazitako zenbait habitat-mota ez zeudela; eta, aitzitik, hasierako proposamenean adierazi ez ziren habitat-mota batzuk bazirela.

Kontserbazio bereziko eremu izendatzeko prozeduran, parte-hartze sozialaren prozesua behar bezala bete da, ingurumenaren alorrean informazioa eskuratzeko, herritarrek parte hartzeko eta justiziara heltzeko eskubideak arautzen dituen uztailaren 18ko 27/2006 Legearen printzipioei jarraikiz. Prozesu horretan, interes sozial eta ekonomikoen ordezkari diren hainbat eragilek hartu dute parte. Parte hartzeko bideak zabalik egon dira izapidetze-prozesu osoan, publiko interesdunari komunikazioak helarazita ingurumen-organoaren egoitza elektronikoa eskuragarri dagoen

web-orriaren bitartez: <http://www.euskadi.eus/natura2000>; guneari buruzko informazioa eguneratuta egongo da beti webgune horretan.

Azkenik, Naturagune Babestuko Parke Naturalaren Patronatuak eskatuta, azken xedapenetako lehenengoaren bitartez Armañon aldea parke natural deklaratzeko duen irailaren 19ko 176/2006 Dekretuaren 7.3 artikuluko b) eta h) letrak aldatu dira; letra horiek Patronatuaren osakerari buruzkoak dira, eta aldatu egin dira organo horretako bi kideren izendapena egungo erregulazioaren arabera egokitzeko.

Horrenbestez, alde batetik, apirilaren 15eko 1/2014 Legegintzako Dekretuaren bidez onartutako Euskal Autonomia Erkidegoko Natura Kontserbatzeko Legearen testu bateginaren 22.5. artikuluan eta, bestetik, Natura-ondareari eta Biodibertsitateari buruzko abenduaren 13ko 42/2007 Legearen 45. eta 46.1 artikuluetan ezarritakoarekin bat, jendaurrean jarri ondoren, Ingurumen eta Lurralde Politikako sailburuak proposatuta, eta Gobernu Kontseiluak –2016ko otsailaren 16an egindako bilkuran– eztabaidatu eta onartu ondoren, honako hau

XEDATZEN DUT:

1. artikulua.– Helburua eta lurralde-eremua.

1.– Armañon kontserbazio bereziko eremu (ES2130001) izendatzen da, Bizkaiko Lurralde Historikoan.

2.– Kontserbazio bereziko eremuaren (hemendik aurrera, KBE) mugak dekretu honen I. eranskinean jasotako kartografian agertzen direnak dira eta, eskala-doikuntzak egin ostean, bat datoz eskualde biogeografiko atlantikoko Batasunaren garrantzizko lekuen zerrenda onartzen duen Europako Batzordearen 2004/813/EE Erabakian bildutako Batasunaren garrantzizko lekuen mugekin. Era berean, eranskin horrek gunearen babeserako eremu periferikoa jasotzen du, Euskal Autonomia Erkidegoko Natura Kontserbatzeko Legearen testu bategina onartzen duen apirilaren 15eko 1/2014 Legegintzako Dekretuaren 19.2 artikuluekin bat.

3.– Aurreko zenbakian aurreikusitako mugaketa zabaldu egingo da, eskala-doitzeengatik, I. eranskinean jasotako mugetaraino, Europako Batzordeak onetsi ondoren.

4.– Onartu egiten dira KBEa kontserbatzeko II. eranskineko neurriak. Horiek bat datoz dekretu honen 3. artikulua ezarritako edukiarekin.

2. artikulua.– Xedea.

1.– Arau honen xedea honako hau da: kontserbazio bereziko eremuan (KBE) bermatzea Europar Batasunaren intereseko habitat naturalak eta basoko fauna- eta flora-espezieen habitatak kontserbazio-egoera onean mantentzen direla edo egoera horretara berriro ekarriko direla. Habitat horiek ezarrita daude Kontseiluak 1992ko maiatzaren 21ean emandako 92/43/EEE Zuzentarauan, habitat naturalak eta basoko fauna eta flora babesteari buruzkoan. Horretaz gain, arauaren helburua da hegazti-espezieen biziraupena eta ugalketa ziurtatzea dagokion kokaleku-eremuan, eta, bereziki, Europako Parlamentuak eta Kontseiluak basoko hegaztien kontserbazioari buruz 2009ko azaroaren 30ean emandako 2009/147/EE Zuzentarauaren I. eranskinean adierazitako espezieena, bai eta eranskin horretan adierazi ez diren baina gurera iritsi ohi diren espezie migratzaileena ere. Horren guztiaren azken helburua da ahalegina egitea Europako lurraldean biodibertsitatea kontserbatzeko dela bermatzeko.

2.– KBEan araubide orokor hau aplikatuko da: 92/43/EEE Zuzentarauan ezarritakoa eta Natura-ondareari eta Biodibertsitateari buruzko abenduaren 13ko 42/2007 Legean ezarritakoa.

3. artikulua.– Kontserbazio-neurriak.

1.– Apirilaren 15eko 1/2014 Legegintzako Dekretuaren bidez onartutako Euskal Autonomia Erkidegoko Natura Kontserbatzeko Legearen testu bateginaren 22.4. artikuluekin bat, II. eranskinak KBEaren izendapena arrazoitzen duten Batasunaren intereseko habitat motak eta animalia- eta landare-espezieak, horien kontserbazio-egoerari buruzko balorazio bat, lekuaren kontserbazio-helburuak, kontserbazio-erregulazioak eta jarraipen-programa bat jasotzen ditu.

2.– KBEaren kudeaketa-jarraibideak eta -neurriak Armañongo Parke Naturalaren Erabilera eta Kudeaketa Zuzentzeko Planean gehituko dira.

4. artikulua.– Funtsezkoa ez den berrikuspena edo aldaketa.

II. eranskinean funtsezkoa ez den berrikuspen edo aldaketarik behar izanez gero, egoerak berak edo eskura dauden ezagutza tekniko eta zientifikoek hala egitea eskatzen badute, ingurumenaren alorrean eskumena duen sailburuak emango duen agindu baten bidez egingo da, eta, betiere, 92/43/EEE Zuzentarauaren 11. eta 17. artikuluetan ezarritakoa beteta. Izan ere, helburua da kontserbazio eta kudeaketa moldaerraz, etengabe eta malgu baterantz jotzea. Prozedura horretan, bermatu egin behar da herritarren parte-hartzea benetakoa eta eraginkorra izango dela, ingurumenaren alorrean informazioa eskuratzeko, herritarrek parte hartzeko eta justiziara heltzeko eskubideak arautzen dituen uztailaren 18ko 27/2006 Legeak ezarritakoari jarraikiz; eragindako administrazioei eta erakundeek kontsulta egingo zaie eta Naturzaintza organoaren txostena jasoko da.

5. artikulua.– Arau-hausteen eta zehapenen erregimena.

Dekretu honen eraginpeko naturagune babestuei ezarri beharreko zehapen-araubidea honako hauek araututakoa izango da: apirilaren 15eko 1/2014 Legegintzako Dekretuaren bidez onartutako Euskal Autonomia Erkidegoko Natura Kontserbatzeko Legearen testu bategina eta Natura-ondareari eta Biodibertsitateari buruzko abenduaren 13ko 42/2007 Legea.

XEDAPEN GEHIGARRIA

Ingurumen eta Lurralde Politikako sailburuari ahalmena ematen zaio Eusko Jaurlaritzaren izenean betetzeko legeak ezarritako tramite eta komunikazio guztiak egiteko, bai Estatuaren Administrazio Orokorrean, bai Europar Batasunean. Eta, hala badagokio, neurriak ezartzeak eragingo duen kostu ekonomikoa zenbatekoa den kalkulatu du, 92/43/EEE Zuzentarauaren 8. artikulua ezarritakoa betetze aldera.

AZKEN XEDAPENETATIK LEHENENGOA

Eskualde biogeografiko atlantikoko BGLen zerrenda onartzen duen Europako Batzordearen 2004/813/EE Erabakian jasotako mugei dagokienez, Europako Batzordeak KBEa eskala-doitzeengatik zabaltzeko erabakia hartu izanaren berri ematen duen Ingurumen eta Lurralde Politikako sailburuaren Agindua EHAAan argitaratu eta hurrengo egunetik jarriko da indarrean. Orduan izango dira eraginkorrak dekretu honetan eremu horretarako aurreikusitako kontserbazio-neurriak. Ordura arte, eremu horretan, 92/43/EEE Zuzentarauaren 6.3 eta 6.4 artikuluek ezarritako prebentzio-araubidea aplikatuko da, baita Natura-ondareari eta Biodibertsitateari buruzko abenduaren 13ko 42/2007 Legearen 46. artikuluen 4., 5. eta 6. atalek ezarritakoa ere.

AZKEN XEDAPENETATIK BIGARRENA

Armañon aldea parke natural deklaratzeko irailaren 19ko 176/2006 Dekretuaren 7.3 artikuluko b) eta h) letrak honela idatzita geratuko dira:

2016ko martxoaren 8a, asteartea

«b) Bizkaiko Foru Aldundiko naturaguneen arloan eskuduna den ordezkari bat».

«h) Enkarterrialde Landa Garapenerako Elkartearen ordezkari bat».

AZKEN XEDAPENETATIK HIRUGARRENA

Dekretu hau onartzen denean, parke naturalaren eta KBEaren mugak bat etortzeko prozedurari ekingo zaio, eta parke naturalaren NBAPa naturagune babestuen bi tipologia horiek arautuko dituen dokumentu bakarra bihurtzeko prozedura ere abiaraziko da, 1/2014 Legegintzako Dekretuaren bidez onartutako Natura Babesteko Legearen testu bateginaren 18. artikuluan aurreikusitakoaren arabera.

AZKEN XEDAPENETATIK LAUGARRENA

Euskal Herriko Agintaritzaren Aldizkarian argitaratu eta hurrengo egunean jarriko da indarrean dekretu hau.

Vitoria-Gasteizen, 2016ko otsailaren 16an.

Lehendakaria,
IÑIGO URKULLU RENTERIA.

Ingurumen eta Lurralde Politikako sailburua,
ANA ISABEL OREGI BASTARRIKA.

OTSAILAREN 16KO 25/2016 DEKRETUAREN I. ERANSKINA

KARTOGRAFIA

http://www.euskadi.eus/r33-bopvmap/eu?conf=BOPV/capas/D_25_2016/armanon.json&lang=eu

OTSAILAREN 16KO 25/2016 DEKRETUAREN II. ERANSKINA

ARMAÑON KBE-ARI DAGOZKION INFORMAZIO EKOLOGIKOA, KONTSERBAZIO-HELBURUAK,
KONTSERBAZIO-ARAUAK ETA JARRAIPEN-PROGRAMA**1.- SARRERA.**

Eusko Jaurlaritzak, Ingurumen eta Lurralde Antolamendu Sailak proposatuta, Armañon aldeko Natur Baliabideak Antolatzeko Plana onartu zuen irailaren 19ko 175/2006 Dekretuaren bidez, 2006ko azaroaren 29ko Euskal Herriko Agintaritzaren Aldizkarian argitaratu bezala, Euskal Herriko Natura Babesteko ekainaren 30eko 16/1994 Legeak eskaintzen zuen esparruan, parke natural izendatuz eta horrenbestez babes erregimen batez hornituz.

Eusko Jaurlaritzak, aldi berean, Ingurumen eta Lurralde Antolamendu Sailak eskatuta, egun bereko 176/2006 Dekretuaren bidez izendatu zuen Armañon aldea parke natural, aipatu 16/1994 Legean aurreikusitako ondorioei begira Armañongo parke naturaleko natur baliabideak planifikatzeko eta kudeatzeko tresna osatuz.

Bizkaiko mendebaldeko muturrean dago Armañon aldea, Kantabriako mugan, eta Enkaterriko eskualdeko bi udalerritako lur zati batzuk biltzen ditu, Karrantza Haranakoak eta Turtziozkoak. Mendi sorta bat biltzen du barnean, 850 metrora iristen diren gailurrak, Karrantza eta Agüera ibaien haitzarten artean. Mendi horiek mendebaldean dute abiapuntua, Raneroko Harrietan, Karrantza haraneko paisaiaren erreferentzia garrantzitsuena den kareharrizko mendigunean. Gailur gehiago daude ekialderantz, profil biribilagoekin, eta Los Jorrios deitu lapiaz handian dute amaiera; artadi trinko batek hartzen du lapiazaren mazela. Remendon ibaiaren goi-ibarra dago espazioaren ipar-mendebaldean, eta ibai horrexek ematen dio izena Peña del Cuadro Harriaren inguruan zabaltzen den natur interes handiko basoari. Hegoaldeko mendi-hegalek mosaiko baten antzeko paisaia osatzen dute, larreetan, soroetan, landare-hesietan eta basoetan aberatsa.

Bi alde bereizten dira substratuen osaerari dagokionez. Lehenengoa ekialdeko eta mendebaldeko mutur biek osatuta dago (Raneroko Harriak eta Los Jorrios tontorrak), karstifikazio egoera aurreratuan dauden uharrizko kareharriak eta dolomia harriak dira, eta haietan ugari dira oso nola leizeak hala haitzuloak. Horien artean daude nazioartean ezagunak diren bi harpe: Karlistaren troka, mundu mailan ezagutzen den areto handienetako bati egiten diolako leku, eta Pozalaguako koba, bertako estalaktik eszentrikoak direlako. Harri hauen gainean garatzen diren oinarritzko lurrak ez dira halako lodiera izatera iristen, eta etengabe azaleratzen da substratua. Surbias-La Galupa-Las Cárceles-Cueto Cabaña Vieja-Armañón-Ilso del Oro-Picosa mendiek osatutako bigarren aldea hareharriek osatuta dago, eta hortaz leunagoa da erliebea, malkar handiak badiren arren. Alde honetan kareharriak nagusitzen diren aldeetan baino garapen handiagoa dute lurzoru hareatsuek.

Aspalditik abeltzaintza jarduera biziaren mende dago Armañon aldea, eta garai bateko basoek leku egin behar izan diote ordezkoi landarediari, zuhaixka eta belar izaerako landarediari. Mendeetan zehar suaren eta artzaintzaren ekintza bateratuak larreen zabalkuntza bila izan du, baina lurzoru silizeoak pobreak izanik eta kareharrietan duten garapena eskasa izanik, txilarrak-otadiak-garoak eta, leku batzuetan, harriak nagusitzen diren mosaikoa baizik ez da eratu. Hala eta guztiz ere, badira bertako baso batzuk, esate baterako Kantauri aldeko artadiak kareharrizko lurzoruetan, eta harizti eta

pagadi txikiak. Era berean, ehiza, zeina zenbait modu tradizionaletan egin izan den inguru honetan, jarduera garrantzitsua izaten da kontserbazio bereziko eremuetan.

Alde honetan handia izan zen meatzaritza eta mea erazteko tradizioa, ez dira gutxi dagoeneko abandonatuta dauden ustiategiak. Inguruetan bada artean ustiatzen den kaltzitazko harrobi bat.

Mendietako nekazaritza-aprobetxamendu tradizionalaren eraginez, paisaian nagusi dira zuhaixka- eta belar-etapak, baina oraindik ere badaude pagadi, harizti eta artadiak. Oso gutxi dira lurraldean, baina badira gunehidroturboso txiki batzuk; holako tokietan oso flora berezia hazten da, oso banaketa urria duena Euskal Autonomia Erkidegoan.

Armañongo mendigunea, gainera, Autonomia Erkidegoko tokirik garrantzitsuenen artean dago kiropteroentzat. Era berean, beste fauna-espezie batzuk bizi dira, ia Euskal Herriko mendebaldeko muturrera mugatuak daudenak, hala nola schreiber muskerra (*Lacerta schreiberi*), elur-lursagua (*Microtus nivalis*), sator itsua (*Talpa occidentalis*) eta erbinude zuria (*Mustela erminea*). Aipatzekoa da, halaber, beste ornogabe espezie batzuk ere bizi direla, hala nola, *Elona quimperiana* edo *Lucanus cervus*. Intereseko florari dagokionez, honakoak dira nabarmentzekoak: *Culcita macrocarpa*, *Woodwardia radicans*, *Pinguicula lusitanica*, *Spiranthes aestivalis*, *Prunus lusitanica* eta *Sempervivum vicentei*, besteak beste.

Era berean, gutxienez ere Batasunaren intereseko 12 habitat mota daudela egiaztatu da, eta haietariko bik lehentasuna dute. Lekuan gutxienez 92/43/EEE Zuzentarauaren II. eta IV. eranskinetan sarturiko bi flora espezie daude, II. eta IV. eranskinetan sarturiko 8 fauna espezie, eta era berean, II. eranskinean bakarrik sarturiko 3 espezie eta IV. eranskinean sarturik daude 14. Nabarmentzekoa da gutxienez ere 15 hegazti espezie daudela 2009/147/EE Zuzentarauaren I. eranskinean jasoak.

Horrek guzti horrek osatzen du alde hau Natura 2000 Sarera biltzeko hautatua izateko arrazoi nagusia; 2004ko abenduaren 7ko Europako Batzordearen 2004/813/EE Erabakiaren bidez onartu zen, eskualde biogeografiko atlantikoko Europar Batasunaren garrantzizko lekuen zerrenda onartzeko erabakiaren bidez, hain zuzen.

Dokumentu honek bete egiten ditu Habitaten 92/43/EEE Zuzentarauak ezarritako betebeharrak, zuzentarau horren 4. artikulua arabera, Batasunaren garrantzizko lekuak (BGL) kontserbazio bereziko eremu (KBE) izendatu behar baitira. Horretarako, behar adina kontserbazio neurri ezarriko dituzte, aipatutako zuzentarauaren I. eta II. eranskinetan zehaztutako eremu horietako berezko habitat mota eta espezie mota guztien premia ekologikoei erantzuteko.

Armañongo KBEko ingurumenaren kudeaketan eragin dezaketen edo kudeaketa zehaztu dezaketen natura alorreko baldintzatzaileen eta baldintzatzaile sozioekonomikoen azterketa bat jasotzen du dokumentu honek. Eremu honetako natur balioak aztertuta, tokiko kudeaketarako funtsezkoak diren elementuak bereizten dira, horietatik izango baitira helburuen proposamenen eta kontserbazio neurrien funtsezko oinarriak, kontserbatzeko betebeharren eta garapen sozio-ekonomikoaren arteko oreka bilatuz eta kontuan izanik aplikagarri den araudiak ezarritako babes eremuaren mugen baitan dauden jarduera ekonomikoak eta bertako auzoen finkamendu alorreko arazoak.

Dokumentu honetan jasotako helburuak eta arauak zehaztuta, funtsezko elementuen edo kudeatzeko xede diren elementuen kontserbazio-egoera hobetzeaz gain, alde

honetan presentzia handia duten gainerako habitat eta basa-espezieen egoera ere hobetzea bila da, habitat eta espezie horiek ahalbideratu baitute alde hau Natura 2000 Sareko espazio izendatzea. Era berean, tresna honen eta etorkizunean berau ordezkatzeko duten tresnen azken helburua lortzea bila da, edo gutxienez aurreratzea: tokiko osotasun ekologikoa berritzea edo, hala behar duenean, hari eustea, eta Natura 2000 sare ekologikoaren multzoan zentzuz biltzea.

Modu objektiboan egiaztatu daitezkeen adierazleen jarraipen programari esker ebaluatu ahal izango dira helburu horren betetze maila eta dokumentuan zehazten diren helburu zehatzen betetze maila.

2.- INFORMAZIO OROKORRA

2.1.- KOKALEKUA ETA MUGAK

Bizkaiko Lurralde Historikoaren mendebaldeko muturrean dago Armañon kontserbazio bereziko eremua (KBE) eta parke naturala (ES2130001), Enkarterriko eskualdean, eta 3.004 ha-ko azalera du. Natur Baliabideak Antolatzeko Plana onartu zuen irailaren 19ko 175/2006 Dekretuaren 1.2 atalean Armañongo parke naturalari begira zehaztutako mugekin bat egiten du KBE honen esparruak, eskala-doitze bat egin da Europako Batzordeak onetsitako Batasunaren garrantzizko lekuekiko (BGL), Kantabriarekin muga egiten dela eta katastroan eskura dagoen informazioa kontuan hartuta; horrek 38 ha-tan areagotu du eremua. Aldaketa nabarmenik ez dakarren arren –ez baitu habitat naturalen azalera aldatzen, ez eta Batasunaren intereseko flora- eta fauna-espezieen populazio aldaketarik egiten ere–, Batzordeak kontserbazio bereziko eremuak azkenean zer mugaketa izango duen baliozkotu behar du.

Honako hauek dira alde honen kokalekuari eta mugei buruzko oinarritzko datuak (1. taula).

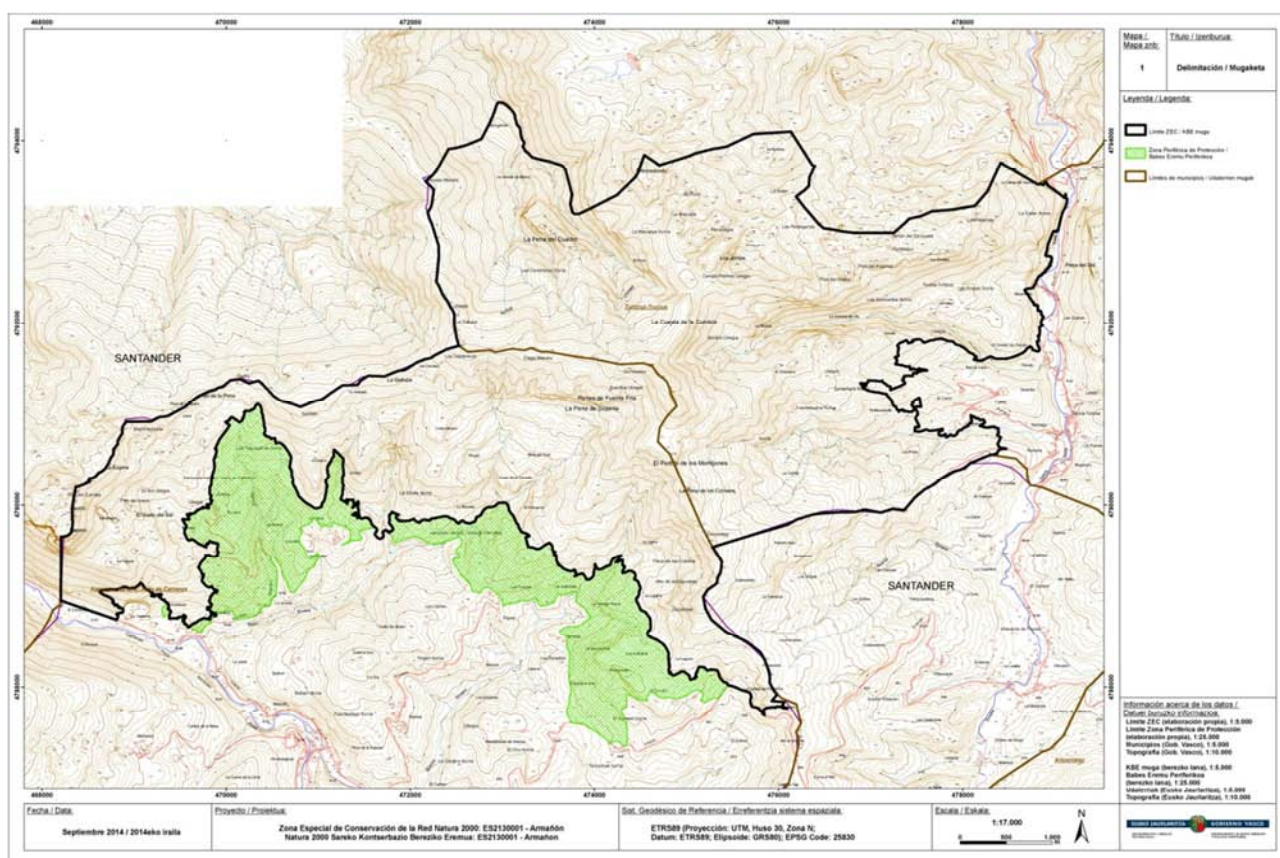
Armañon	
Lekuaren kodea (KBE)	ES2130001
BGL izateko proposatu zen data	1997/12
BGL gisa onetsi zen data	2004/12
NBAP onetsi zen data	2006/9
Parke natural izendatu zen data	2006/9
Erdigunearen koordinatuak	3° 18' 57" W 43° 16' 40" N
Azalera (ha)	3.004 ha
Perimetroa (m)	(52,8 km.)
Gutxieneko altuera (m)	120 m
Gehienezko altuera (m)	850 m
Batez besteko altuera (m)	493 m

1. taula. Armañon KBEaren identifikazioa eta kokalekua.

NBAPan eta EKPZn izaera orokorrez ezartzen diren gidalerro, arau eta jardueren mende egongo da Armañongo natura espazio babestuaren Inguruko Babes Eremua (492,95 ha).

2.2.- JABETZA ERREGIMENA

Jabetza publiko nahiz pribatu ezberdinak daude Armañonen, eta KBEaren esparrura biltzen diren lur gehien-gehienak (% 98,9) publikoak dira, alde honetan lurrak dituzten bi udalerritakoak: Karrantza eta Trucios-Turtzios; Ranero da alde honen barruan populatuta dagoen herri bakarra.

1. irudia. Armañon KBEan biltzen diren udalerrien banaketa.

Beraz, eremu honetan bildutako azaleraren % 59,61 Trucios-Turtziozko udalerraren barne dago, gainerako % 40,39, ordea, Karrantzako udalerrian dago. 2. taulan adierazten da udalerrri bakoitzak hartzen duen azalera.

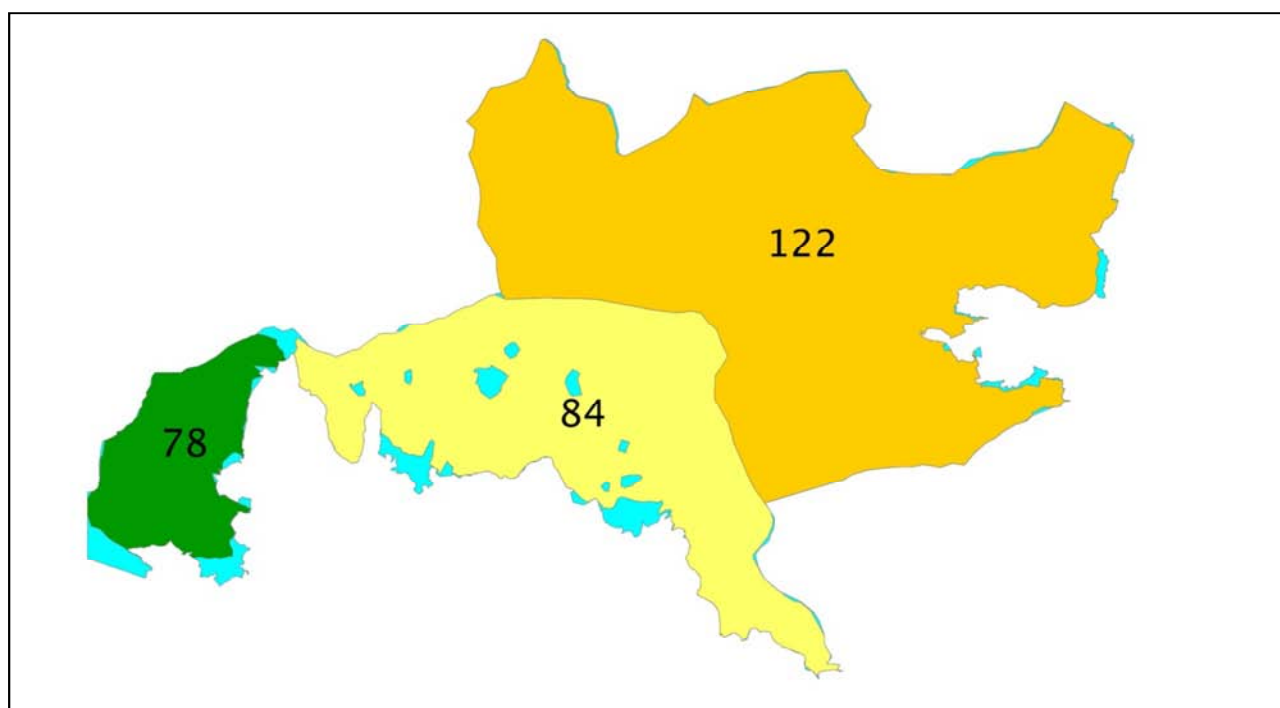
Udal barrutia	Udalerrriaren azalera (ha)	Udalerrriaren azalera KBEaren baitan (ha)	KBEk udalerrrian hartzen duen ehunekoa	Udalerrriak KBEan hartzen duen ehunekoa
Trucios-Turtzioz	3.090,69	1.790,57	57,93	59,61
Karrantza	13.796,30	1.213,49	8,80	40,39

2. taula. Armañon KBEa biltzen diren udalerrrien zerrenda eta alde honetan duten azalera. Iturria: Eusko Jaurlaritzaren kartografia.

Onura Publikoko Mendia (OPM) da Armañon KBEaren azaleraren % 97,8, eta Karrantza eta Trucios-Turtziosko udalerriak dira hiru OPMren jabeak: Sopeña eta La Llorosa Karrantzan eta Remendon Trucios-Turtziosen (3. taula).

Mendia	Azalera	Jabea
78. zenbakiko OPM <i>Ranero-La Llorosa</i>	277,28	Karrantzako Udala.
84. zenbakiko OPM. <i>Sopeña</i>	872,47	Karrantzako Udala.
122. zenbakiko OPM. <i>Remendon</i>	1.784,56	Karrantzako Udala.

3. taula. Onura Publikoko Mendiak KBEaren baitan.

irudia. Onura Publikoko Mendiak Armañon KBEaren esparruan. Urdinez, titularitate pribatuko lurak.

Mendi hauen jabeak Karrantza eta Trucios-Turtziosko Udalerriak badira ere, OPMren Katalogoan daude, eta beraz, Bizkaiko Foru Aldundiko Basoko Zerbitzuari agintzen zaizkio haien kudeaketa eta zaintza. Zaintza eta kudeaketa lanak egiteaz gain, aholku teknikoak ematen dizkiete zerbitzu horretako langileek (basozainek, teknikariek eta besteek) aipatu udalei.

Basoko Zerbitzuak, urtero, Aprobetxamendu Planak egiten ditu, eta horiek udalerrri bakoitzeko OPMetan egin beharrekoak biltzen dituzte: basoko ohiko lanez gain (sastrakak kentzeak, kimaketak, ernamuien bereizketak, soilguneak), mendiaren aprobetxamendu integral hobearekin eta masen zaintza handiagoarekin lotuta daudenak ere jasotzen dituzte horiek (birlandatzeak eta itxiturak, bideak egitea, esku hartze fitosanitarioa eta suteen aurkako ekintzak, ehiza aprobetxamenduak, luberritzeak, etab.)

Herri azalerako talde handi honekin batean badira alde honetan jabetza publikoaren eta pribatuaren artean loturak izateko beste era batzuk. Horien artean aipagarri dira, iristen duten azalera handia delako, KBEaren azaleraren % 33,26, eta herri hauetan tradizio handikoak direlako, emakidak deituak. Horiek partikularrei utzitako herri lurak

dira, abeltzaintza edo basoko erabilerak garatzeko utziak. Orotara, emakiden kopuruaren egiazko egoera zehazten zaila bada ere, Karrantza eta Trucios-Turtzioseko OPMak antolatzen den informazioaren arabera, gutxi gorabehera 975 ha egongo dira egoera horretan, eta azalera horretatik gutxi gorabehera % 54,7 (533,98 ha) basoek okupatuta daude, merkataritza xedea duten zuhaitzek okupatuta (4. taula).

OPM	Larreak (ha)	emakiden %	Basoa (ha)	emakiden %	Emakidak guztira
78	64,24	93	4,61	07	6905
84	281,77	63	164,93	37	446,70
122	95,84	21	364,44	79	46028
Guztira	441,85	45	533,98	55	97603

4. taula. Armañon KBEan dauden emakidetan eta partzuergoetan bildutako azalera eta erabilerak. Iturria. Karrantzako mendiak (2005) eta Turtzioskoak (2005) Antolatzeneko Plana.

Era berean, jabetza publikoarenak dira jabari publiko hidraulikoari dagozkion KBEko lurrak, beste ondasun batzuen artean «korronte naturaleko ibilguak, etenak eta etenak ez direnak» biltzen baititu. Jabari Publiko Hidraulikoaren Araudiaren (JPHA) arabera, 849/1986 Errege Dekretuaren egungo erredakzioan «Korronte etengabeko edo eteneko ibilgua da ohiko uraldi gorenetan urek estaltzen duten eremua. Lurralde hori bere ezaugarri geomorfologikoak eta ekologikoak kontuan izanik eta dauden informazio hidrologiko, hidrauliko eta kartografikoak aintzat harturik zehaztuko da, baita dauden argazkiak eta eskura dauden erreferentzia historikoak kontuan izanik ere» (4.1 artikulua).

Bestalde, ibilgu publikoekin muga egiten duten lurren ertzek honako hauek bete behar dituzte bere luzera osoan:

- Erabilera publikorako bost metro zabaleko zortasun aldea gordeko dute, araudi honetan arautzen denari jarraikiz.
- Ehun metroko zabalera duen polizia edo zaintza-eremua gordeko da, eta bertan garatuko diren lurzoru erabilerak eta jarduerak baldintzatuko dira.

Eremu horien erregulazioak jabari publiko hidraulikoaren egoera zaintzeko helburua du, baita uretako ekosistemen hondatzeari aurrea hartzeko eta berau hobetzeko helburua ere, eta uholdeetan korronteen erregimena babestea du helburu, alboetako lurrek ibilguen laminazioan eta garraiatutako zama solidoan duen egitekoa ahalbideratzeko.

2.3.– BESTE BABES IRUDI BATZUK

Parke natural izendatzeaz gain, 1997an onartutako Lurralde Antolamendurako Gidalerroen (LAG) «Natura Intereseko Eremuen Zerrenda Irekian» jaso da espazio hau, eta beraz, lurralde, arlo eta udal plangintzak kontuan edukiko du alde honetako balio ekologiko, kultural eta ekonomikoaren babesa. Bestalde, 2011ko urriaren 26ko 226/2011

Dekretuaren bidez onartutako Balmaseda-Zalla (Enkarterriak) Ereku Funtzionaleko Lurraldearen Zatik Planaren aplikazio esparruan dago alde hau.

Era berean, 2014ko irailaren 16ko 177/2014 Dekretuaren bidez onarturiko EAEko Nekazaritza eta Basogintza Antolatzeko Lurraldearen Arloko Planak natura intereseko eremutat hartzen du KBEaren esparrua, eta EAEko Ibai eta Erreken Ertzak Antolatzeko Lurraldearen Arloko Planak lehentasunezko natura intereseko eremuan sartzen ditu bertan dauden erreka guztien ertzak.

Gainera, EAEko Paisaia Berezien eta Apartekoen Katalogoaren proposamenean dago espazio hau bere osotasunean.

Izaera orokor batez, Bizkaiko Foru Aldundiak arautzen du Bizkaiko mendien aprobetxamendua Bizkaiko mendiei buruzko 3/94 Foru Araua aldatzen duen 3/2007 Foru Arauaren bidez, eta gainera bere egiten du mendiei buruzko 43/2003 Estatu Legearen eta 10/2006 Legearen araudia. Era berean, ehizari buruzko 2/2011 Legeak eta urteroko Foru Aginduek araututa dago erreketako arrantza eta ehizaren aprobetxamendua.

Azkenik, esan dezagun Fauna eta Flora Espezie Mehatxatuen EAEko Katalogoan (2011ko urtarrilaren 10eko Agindua, EAEko Basafauna eta Basaflora nahiz Itsas Espezie Mehatxatuen Katalogoa aldatzen duena eta testu bakarra onartzen duena eta 2013ko ekainaren 18ko Agindua, EAEko Basafauna eta Basaflora nahiz Itsas Espezie Mehatxatuen Katalogoa aldatzen duena) jasotako 14 flora espezie eta beste 43 fauna espezie erregistratu direla KBE honen baitan. Era berean, Armañongo goi-ibarreko erreka guztiak ur-ipurtats edo europar bisoia (*Mustela lutreola*) ugaltzeko intereseko eremutat hartuak dira aipatu espeziea kudeatzeko planean (118/2006 Foru Dekretua).

2.4.– NATURA 2000 SAREKO BESTE LEKUEKIN DUEN HARREMANA

Kantauriar Mendikatearen ekialdeko muturrean egonik, Armañon aldeak garrantzi berezia du Euskal Herriko mendien eta Kantabriako hego-ekialdeko mendien arteko trantsizio eremuan dagoelako, eta hortaz, eremu geografiko bi horien arteko korridore natural gisa zeregin garrantzitsua betetzen duelako. KBE inguratzen duen lurraldea mosaiko baten gisara dago egituratuta, basoko giroak nagusi, batez ere berezko baso txikiak, sastrakak, larreak eta birlandatutako basoak, haranaren hondora jaitsi ahala gero eta ugariago, sarriago, direnak. Txikiak dira alde honetako herriak, 2011n erroldatutako biztanleak 3.346 ziren KBE honetara biltzen diren bi udalerrietan. BI-630 eskualdeko errepidea eta BI-3622 tokiko errepidea dira alde honetako garraiobide nagusiak. Tokiko faunaren mugimenduei eta harrapaketei buruzko daturik ezean, esan dezagun azpiegitura horiek ez direla faunarentzako oztopo, ez dutela lurraldearen eginkizun ekologikoa baldintzatzen.

«Euskal Autonomia Erkidegoko Korridore Ekologikoen Sarea» korridore ekologikoen proposamenean, EAEko basoko habitaten eta haiei atxikiriko espezieen analisia oinarri hartuta egindako proposamenean, espazio-nukleo gisa jasota dago Armañon KBEaren esparrua, eta espazio hori beste eremu-nukleo batzuekin legoke harremanetan EAEn baitan, hegoaldera Ordunteko KBEarekin, eta hego-ekialdera Gorbeiaiko parke natural eta KBEarekin. Ordunteko mendietatik oso hurbil dago Armañon KBEa, eta hortaz biek osatzen dute Bizkaiko mendebaldeko muturrean Karrantza harana inguratzen duten mendien atala.

Honenbestez, Ordunten barrena antolatzen dira Armañon eta Bizkaiko hegomendebaldearen arteko loturak, Armañon hego-ekialderik Ordunteko KBEarekin lotzen duen R4 korridorearen bidez. Azken KBE horrek, bere aldetik, Kalera deituriko ibai atala, lokailuaren ikuspuntutik interes bereziko ez ezik eskualde mailako interesekoa dena bera, biltzen du haren mendebaldeko muturrean, Kantabriako mugan jada. Era berean, Ordunteko ekialdearen alboko Kolutza Mendiaren lotura-eremua biltzen du bere baitara. Korridore horretan berezko basoak dira nagusi landazabalekin batean, baina ez dira gutxi merkataritza helburuarekin birlandatutako basoak.

Lotura elementuei leku egiten dien lurraldearen matrizea mosaiko baten gisara antolaturiko landazabaleko paisaiari eta baso aldeak nagusitzen diren tontorrei dagokie. Lotura elementu edo korridore ekologikoen paisaia egitura mota biak biltzen dituzte beren baitara. Korridoreei leku egiten dieten mendi eta mazelei dagokienez, aipagarriak dira, Armañon eta hego-ekialderantz dagoen Gorbeia KBEaren arteko loturari bagagozkio, Meatzaldeko eremua (biotopo babestuen izendapena ari dira tramitatzen) eta Ganekogorta mendia (EAEko natura espazio garrantzitsuen katalogo irekian jaso), Mayor, Las Tobas eta Akirtza ibaien lotura interes bereziko atalak barne.

Hegoalderantz Ordunteko KBEarekiko loturari dagokienez, Agüera eta Karrantza ibai arroen arteko ur banaleroan egokitutako mendiek egiten diote leku korridore honi, La Escrita mendatea alderik alde igaroz, Karrantza haranaren mendebaldean Ordunterekiko korridorea Karrantza eta Kalera ibaien arteko ur banaleroarena egiten duten mendietan egokitzen den bitartean, Ubal mendatea alderik alde igaroz.

Armañonek EAEko bazterretan dauden espazioekin dauzkan harremanei dagokienez, Kantauriar Mendikatearen ekialdeko muturrean egonik garrantzi berezia du Euskal Herriko mendien eta Kantabriako hego-ekialdeko mendien arteko trantsizio eremuan dagoelako. Kantabrian dauden eta Armañongo mazeletako urak jasotzen dituzten Ason (ES1300011) eta Agüera ibaien BGLek, hurrenez hurren, Kantabriako Ekialdeko Mendialdeko BGLrantz eta kostalderantz korridore ekologiko xumeen gisara jarduten dutela nabarmendu beharra dago. Kantabriako ekialdeko haranek eta mendialdeek eta Bizkaiko Karrantza haranekoek antzeko paisaia dute, hein handi batean artzaintzak moldatutako paisaia da, haran honoetan ongi kontserbatutako landazabalaren egiturarekin eta mazeletan hedadura ez txikiko baso eta zuhaixka aldeekin.

3.- INFORMAZIO EKOLOGIKOA

3.1.- HABITAT NATURALAK ETA ERDI NATURALAK

KBE honen azaleraren % 74,98 (2.254,61 ha) formazio natural edo erdi naturalez osatua da, eta azalera horren % 66,08 (1.489,78 ha) Batasunaren intereseko 12 habitatek hartzen dute, 92/43/EEE Zuzentarauaren I. eranskinean bilduak dira horiek, eta haietatik bik lehentasunezko interesa dute, *Nardus* izenekoak duten belar formazioak (6230* EUNIS kodea) eta *Alnus glutinosaren* baso alubialak (91EO* EUNIS kodea). Batasunaren intereseko habitatetatik lauk eremu zabal samarra hartzen dute espazio honetan: landaredia kasmofitikoak duten malda arrokatsu kaltzikolak (8210 EUNIS kodea), txilardi lehor europarrak (4020 EUNIS kodea) eta *Nardus* izenekoak duten belar formazioak (6230* EUNIS kodea), KBEaren azaleraren % 16,74, % 13,32 eta % 4,32 hartzen dutenak, hurrenez hurren. Esan beharra dago turismoak ustiatu gabeko kobak (8310 EUNIS kodea) oso ugari direla Armañonen, lurpean egonagatik kartografian jaso gabe badaude ere. Habitat horiei gehitu egin behar zaizkie, eskualde mailako interesa

dukelako, bertako landare-hesiak dituzten larreak eta *Quercus robur* zuhaitz mota nagusitzen den baso azidofioloak, KBEaren azaleraren % 11,64 eta % 9,99 hartzen dutenak, hurrenez hurren.

Ondoko taula honetan 92/43/EEE Zuzentarauaren I. eranskinean erabilitako izena baliatzen da habitat bakoitzerako, eta Batasunaren intereseko habitata ez denean EUNIS sisteman zehaztutakoa erabiltzen da.

DH kodea / EUNIS kodea	DH izena / EUNIS izena	Azalera KBEan (ha)	% KBEaren esparruan	% EAEko 2000 Natura Sarean	Adierazgarritasuna	KBEaren kontserbazio-egoera	Kontserbazio-egoera EAEn
4030 / F4.21(X), F4.21(Y), F4.23(X), F4.237	Txilardi lehor europarrak / Ahabidia, <i>Erica arborea</i> txilar garaia, <i>Ulex sp</i> espeziea nagusitzen den txilardi atlantiarra, Kantauri-Pirineo aldeko txilardiak <i>Erica vagans</i> eta <i>E.cinerea</i> espezieekin	400,14	13,32	6,15	A	Ezezaguna	Ona
4090 / F7.44 (Y)	Otaberadun txilardi oromediterranean endemikoak	60,59	2,02	0,76	B	Ezezaguna	Ona
F5.21(Y)	Gurbizti edo maquis altu termoatlantiarra	1,49	0,05	0,16	-	-	-
FA.3	Bertako espezieen hesiak	35,40	1,18	1,21	-	-	-
6170/ E1.27	Larre alpetar eta subalpetar karedunak	51,78	1,72	1,32	ZK	Ezezaguna	Ona
6210/ E1.26	<i>Festuco-Brometea</i> karedun substratuen gaineko larre mesofitiko eta mesoxerofitiko bizikorak / Albiztiak eta mesobromion taldeko larreak	12,11	0,40	0,63	ZK	Txarra - Ezegokia	Txarra - Ezegokia
6230*/E1.72, E1.73	<i>Nardus</i> -dun formazio belarkarak, espezie ugarirekin, menditar substratu silizedunen gainean (eta Europa kontinentaleko eremu azpi-menditarretan) / <i>Agristis</i> -eta <i>Festuca</i> -dun larreak, <i>Deschampsia flexuosa</i> -dun larre silizikoak.	129,80	4,32	2,16	B	Ona	Ona
6510/E2.21	Altitude txikiko sega-belardi pobreak / Larratu gabeko sega-belardi atlantiarrek	14,68	0,49	0,08	ZK	Txarra-Kaskarra	Txarra - Ezegokia
E2.11	Belardi larratuak eta manipulatu gabek	314,10	10,46	0,89	-	-	-

2016ko martxoaren 8a, asteartea

DH kodea / EUNIS kodea	DH izena / EUNIS izena	Azalera KBEan (ha)	% KBEaren esparruan	% EAEko 2000 Natura Sarean	Adierazgarritasuna	KBEaren kontserbazio-egoera	Kontserbazio-egoera EAEn
E5.31(X)/E5.31(Y)	Iratzedi atlantiar eta subatlantiarrak	37,51	1,25	0,77	-	-	-
F3.11(X)	Arantzadi kaltzikola atlantiarrak	14,14	0,47	1,00	-	-	-
F3.13	Lahardi azidofilo atlantiarra, elorriekin (<i>Rubus gr. glandulosus</i>)	2,66	0,09	0,46	-	-	-
8210 / H3.2	Kareharrizko malkar arroksuetako landaredia kasmofitikoa / Harkaizti basikoetako landaredia	502,75	16,74	16,10	B	Txarra - Ezegokia	Ona
8310	Turismoak ustiatu gabeko kobak	-	-	-	A	Txarra - Ezegokia	Ona
9120 / G1.62	Pagadi azidofilo atlantiarrak, <i>Ilex</i> - eta batzuk <i>Taxus</i> -dun (<i>Quercion roburi-petraeae</i> edo <i>Illici-Fagenion</i>) oihanpearekin / Pagadi azidofilo atlantiarrak	4,59	0,15	0,03	D	Txarra-Kaskarra	Txarra-Kaskarra
91E0* / G1.21(Z)	<i>Alnus glutinosa</i> eta <i>Fraxinus excelsior</i> deritzenen baso alubialak / Ibaiertzeko haltzadi eurosiberiarra	1,33	0,04	0,11	D	Txarra-Kaskarra	Txarra-Kaskarra
9230 / G1.7B1	Harizti galaiko-portugaldarrak, <i>Quercus robur</i> eta <i>Quercus pyrenaica</i> -rekin / Iberiar Penintsularen erdialdeko <i>Quercus pyrenaica</i> basoak, amezti kantauriarrak	2,38	0,08	0,06	D	Txarra-Kaskarra	Txarra-Kaskarra
9340 / G2.121	<i>Quercus ilex</i> eta <i>Quercus rotundifolia</i> artadiak / <i>Quercus ilex</i> baso mesomediterranearrak	309,64	10,31	3,11	B	Txarra - Ezegokia	Txarra-Kaskarra
G1.64	Pagadi basofilo edo neutroa	20,46	0,68	0,09	-	Txarra-Kaskarra	-
G1.86	Harizti azidofilo iberiar-atlantiarrak	300,07	9,99	0,96	-	Txarra-Kaskarra	-
G4.(Z)	<i>Quercus robur</i> eta <i>Quercus ilex</i> -en baso mistoa	9,12	0,30	3,23	-	-	-
G5.61	Baso hostozabal natural gazteak	27,76	0,92	0,23	-	-	-
	GUZTIRA	2.254,61	74,98				

5. taula. Habitat natural eta erdi-natural garrantzitsuenak eta Armañon KBEan hartzen dituzten azalerak. Europako Ingurumen Agentziaren EUNIS kodea: Habitategi buruzko Zuzentarauaren I. eranskinetako Batasunaren intereseko habitatak, (*) Lehenetsuneko habitatak. Iturria: EAEko habitat, egungo landaredia eta lurzoruen erabileraren Kartografiatik (2009) eta EAEko Batasunaren intereseko habitategiaren kartografiatik (2012) egokitua. Oharra: Ehuneko horiek kalkulatzeko, «2012. urteko Batasunaren intereseko habitategiaren mapa», 1:10.000 eskalan egina, eta 2013. urteko Natura 2000 Sarearen Mapa, 1:25.000 eskalan egina, hartu dira erreferentziatzat (Ingurumen eta Lurralde Politikarako Saila).

3.2.- FLORA

Raneroko Harrien eta Los Jorrios tontorren eremua Euskal Herriko isurialde atlantikora biltzen da, eta hortaz batez ere eurosiberiarra eta zirkunborealak dira Armañon KBEko landaredia osatzen duten elementuak. Halaber, badira Mediterraneo aldeko landareak, baina espezie gutxi dira lurralde honetako Kantauri aldean. Honenbestez, nola mendi garaietan arruntak diren espezieak hala espezie paleotropikal erreliktoak aurkitu daitezke, azken horiek KBEaren behe aldeetan aurkitu baitute babesak.

KBE honetan Fauna eta Flora Espezie Mehatxatuen EAEko Katalogoan (2011ko urtarrilaren 10eko Agindua, EAEko Basafauna eta Basaflora nahiz Itsas Espezie Mehatxatuen Katalogoa aldatzen duena eta testu bakarra onartzen duena eta 2013ko ekainaren 18ko Agindua, EAEko Basafauna eta Basaflora nahiz Itsas Espezie Mehatxatuen Katalogoa aldatzen duena) jasotako 14 flora espezie daude gutxienez. Horietatik hiru batasunaren interesekoak dira Habitategi buruzko Zuzentarauaren eranskinetako batean edo bestean jasoak direlako.

2016ko martxoaren 8a, asteartea

Kontserbatu beharreko Basaflora espezieak										
DH edo DA kodea	Izen arrunta	Izen zientifikoa	Mota	DH eranskina	DA eranskina	LESPRE eta CEEA	AEEZ	KP EAEan	Kontserbazio-egoera KBEan	
10658	Zuhaiztietako iratzeak	<i>Culcita macrocarpa</i>	B	II-IV		*	GA		Txarra-Kaskarra	
10679		<i>Dryopteris aemula</i>	B				BAKANA		Ezezaguna	
10788	Gorostia	<i>Ilex aquifolium</i>	B				IB		Ona	
10667	Suge-mihia	<i>Ophioglossum vulgatum</i>	B				BAKANA		Ezezaguna	
12716	Azeri-mahatsa	<i>Paris quadrifolia</i>	B				BAKANA		Ezezaguna	
11985		<i>Pinguicula lusitanica</i>	B				BAKANA		Ezezaguna	
12244	Portugalgo erramua	<i>Prunus lusitanica</i>	B				GA		Txarra-Kaskarra	
12719	Erratza	<i>Ruscus aculeatus</i>	B	V			IB		Ona	
10385		<i>Sempervivum vicentei</i>	B				GA		Txarra-Kaskarra	
12837		<i>Spiranthes aestivalis</i>	B			*	K		Txarra-Ezegokia	
17197		<i>Sphagnum squarrosum</i>	B				GA		Txarra-Kaskarra	
10717	Hagina	<i>Taxus baccata</i>	B				IB		Txarra-Ezegokia	
12715	Berdeganbrea	<i>Veratrum album</i>	B				IB		Ezezaguna	
10649		<i>Woodwardia radicans</i>	B	II-IV		*	K		Txarra-Kaskarra	

6. taula. Kontserbatu beharreko basaflora espezieak, Armañon KBEan adieraziak.

Garrantzitsua da mehatxatuta dauden bi iratze espezie paleotropikalen presentzia nabarmentzea. Espezie horiek 92/43/EEE Zuzentarauaren II. eta IV. eranskinetan jasoak dira, eta hezetasun konstanteari eta tenperatura leunei eusten dieten ezponda laiotzetan eta amildegietan aterpeturik hazten dira: *Culcita macrocarpa* da espezie horietako bat, EAE mailan beste bi populazio txiki ezagutzen dira Urdaibai aldean, eta KBEan duen presentzia 40 hostodun bost aletara mugatzen da; 2012an erroldatu ziren Los Ladrones erreka ezpondetan, eta mundu mailan duen banaketaren ekialdeko muturra osatzen dute horiek, eta beraz, espezie horren habitataren nahasmenduari loturiko arazoez gain, haren kalteberatasuna eta zaurgarritasuna areagotu baizik ez du egiten espezie horren populazio murrizak. Eta *Woodwardia radicans* espeziea da bestea, aipatu errekan egokitutako populazioarekin. EAEn bereizitako espezie honen ale helduen guztizkoak nabarmen eta eten gabe egin du behera azken urteotan, eta murriztu ere egin da espezie horren okupazio eremua, habitataren kalitateak ere behera egin duelarik. KBE honen baitan, halaber, badira Fauna eta Flora Espezie Mehatxatuen EAEko Katalogoan Bakan kategorian jasotako beste espezie Pteridofito interesgarri batzuk: *Ophioglossum vulgatum*, egindako azken miaketa lanetan ezin aurkitu izan dena, eta *Dryopteris aemula* Armañongo populazioaren egoera ezezaguna delarik. Era berean, Los Ladrones izeneko errekan, berriki berretsi da *Sphagnum squarrosum* espeziearen presentzia, eta Gorbeia eremu dagoeneko ezagunarekin batean, espezie honi buruzko bigarren aipamena da EAEn. Ekologia berezia ageri duen esfagno antzeko bat da, baina benetako zohikaztegiak baino berezkoagoak dituzte horrelakoak erreka bazterretako zuhaitzietako ingurune hidroturbosoek.

Portugalgo erramua (*Prunus lusitanica*) izeneko zuhaitzaren banaketa murrizta da oso, egiazko fosil biziduna da, hirugarren garaiaz geroztik (orain dela 20 milioi urte) baitaude horrelakoak. KBEaren esparruan, Raneroko Harrietan, ale bakarraren presentzia egiaztatzen da, Ordunteko Mendietan du espezie bereko populazio gertuena. EAEn espezie honetako bost populazio baizik ez dira erregistratu, 50 ale baino gutxiago guztira. Azken urteetan populazio horiek murriztu direnik egiaztatu ez bada ere, oso zaurgarriak edo kalteberak dira oso eremu txikietara mugatzen direlako eta eremu horietan ere aleak oso gutxi direlako.

Sopeñako kareharrizko harkaiztien inguruetara mugaturik, EAEn ezagutzen den *Sempervivum vicentei* espezieko bi populazioetatik bat dago. Ale helduen guztizko kopurua ez da 1.000ra iritsiko, eta eremu honek landare honen banaketa esparruaren ipar-mendebaldeko muga osatzen duela esan behar da.

Paris quadrifolia espeziearen populazioak badira Aizkorri, Aralar, Armañon, Gorbeia eta Izarraitzen, beti ingurune laiotz eta freskoetan, zoru leun eta aberatsetan kareharrien gaineko hariztien baitan, belardietan eta lapiazeko ertz eta arrakalen oinetako basoetan. KBEan espezie horren populazio bat ezagutzen zen Los Jorrios mendian, baina azken urteetan ezin izan da espezie hau aurkitu KBEaren esparruan.

Hezeguneei lotuta ageri zaigu *Spiranthes aestivalis* espeziea, EAEn Armañonen, Toloñoko Mendilerroan, Gorbeian, Jaizkibelen eta Izkin banatuta, hori bai, haietako bakoitzean ale gutxi osatutako populazioekin. Kalkuluen arabera 250 ale baino pixka bat gehiago izango dira guztira, baina KBE honetan, La Gallupa inguruan, kokatutako populazioari buruzko daturik ez dago.

Ugariago dira *Pinguicula lusitanica* eta *Dryopteris aemula* espezieak, espezie horretako aleak populazio kopuru handietan egokitzen baitira, talde horiek txikiak izan arren; ondorioz, aski mugatuak dira egiazki okupatzen dituzten aldeak. Lehenengoaren kasuan, espeziearen eskaera ekologiko zorrotzak eta okupatzen dituen hezegune kalteberak dira espezie honen mehatxu larrienak; bigarrenaren kasuan, berriz, ez dago informaziorik.

Armañonen dauden eta intereseko edo garrantziko gisa katalogatuta dauden beste flora espezie batzuk dira *Taxus baccata*, *Ilex aquifolium* eta *Ruscus aculeatus*. Era berean, KBE honetan *Veratrum album* espezieari egindako erreferentziak ezagunak izan arren, burura eramandako azken miaketa lanetan ezin izan da espezie horren presentziarik egiaztatu.

3.3.- FAUNA

Antolatzen den eremuko faunaren jatorria erdieuroparra eta atlantiarra da inolako ezberrik gabe, baina badira izaera mediterranearragoa duten espezie batzuk, azken horiek espazio ireki eta eguzkitsuagoetan egokiturik. Oso arruntak dira erbinude zuria (*Mustela erminea*), Schreiber muskerra (*Lacerta schreiberi*), elur-lursagua (*Microtus nivalis*), aztorea (*Accipiter gentilis*), belatz handia (*Falco peregrinus*), sai zuria (*Neophron percnopterus*), hontz handia (*Bubo bubo*) eta lepahoria (*Martes martes*).

Osatu gabe dago talde batzuei begira dagoen informazio eskuragarria, ezezagun dira KBE honetako populazio batzuen, bereziki kiropteroen eta ornogabeen, egoera eta joera, eta ondorioz, ezinezkoa da horien egungo kontserbazio-egoera zehaztea; hala eta guztiz ere, espezie batzuk egon egongo direla esan daiteke, horientzako egoera onean dauden habitatak baitaude.

Jarraian, taldeka aurkezten dira fauna balio aipagarrienak, kontserbatzeko interesaren arabera, lurralde mailan garrantzitsutzat jotzen direlako Fauna eta Flora Espezie Mehatxatuen EAEko Katalogoan jasoak izanik, eta Batasunaren interesekoak direlako, 92/43/EEE Zuzentarauaren II. eta IV. eranskinetan eta 2009/147/EE Zuzentarauaren I. eranskinean jasoakegonda.

Gutxien aztertutako taldeetako bat bada ere, KBE honen esparruan arriskuan dauden hainbat espezie ornogabe erregistratu dira. Honenbestez, 92/43/EEE Zuzentarauaren Eranskinetan jasotako hiru espezie aipatzen dira, *Elona quimperiana* gasteropodoa, *Austropotamobius italicus* ibai karramarroa eta *Lucanus cervus* koleopteroa. Gainera azken bi espezie horiek Fauna eta Flora Espezie Mehatxatuen EAEko Katalogoan jasota daude galzoriko eta interes bereziko kategorietan, hurrenez hurren.

Leku askotan bertako zuhaitz helduez osatutako baso aldeekin eta aski ongi kontserbatutako oihanpearekin nahasten diren larreek eta sastrakadiekeraturiko mosaikoak aukera ematen du kakalardo saporxilikoei horietan egokitzeko. Honenbestez, Armañongo eremu beheenetan, batez ere hariztietan, EAEn aski ugaria den *Lucanus cervus* koleopteroa bizi da, baina ezezagunak dira espezie horren populazioaren dinamika eta garrantzia. Basoen presentzia hutsa ez da Batasunaren intereseko ornogabe honen populazioen biziraupenerako nahikoa berme, espezie honek behar-beharrezkoa baitu hildako egur kopuru nahikoa zoruan eta zutik, nola babesteko hala elikatzeko.

Aipagarria da Quimper barraskilo espeziearen (*Elona quimperiana*) presentzia basoetako leku laiotz eta hezeetan, orbela ugari, goroldio eta egur hila dauden zoruetan. EAEn espezie hau oso arrunta da Kantauri aldeko isurialdean, eta presente dago, era berean, uren banalerroa osatzen duten mendien hegoaldeko isurialdean. Espezie honen populazioak isolatuak eta guztiz mugatuak izateaz gain, bertako basoen orde z birlandatutako basoak eta laboreak, komunikabideen eraikuntza, pestizida eta ongarrrien erabilera, basoetan egiten diren lanak, sastrakak kentzeko lanak barne, eta orbela eta deskonposatzen ari den egurra biltzeko lanak dira espezie hau kontserbatzeko arazo nagusiak.

Austropotamobius italicus espezieari dagokionez, Bizkaiko Foru Aldundiak 2013an agindu zuen azken azterlanean egiaztatu egin da espezie honen populazioen presentzia KBE honen esparruko hainbat erreka eta errekastotan.

Ibai karramarroa alde batera utzirik, espezie horien egungo banaketa ezezaguna dela esan beharra dago, eta ez dela ezagutzen KBE honetako populazioen neurria ez eta haien kontserbazio-egoera ere. Honenbestez, erabilitako habitatei eta populazioei berei dagokienez, mugatuta daude kudeaketaren alorrean egin litezkeen gomendioak.

Azkenik, Armañongo esparruan, harpeei lotutako fauna komunitate kalteberan, *Ischyropsalis magdalenae* opilona eta *Speocharis sharpi* koleoptero endemikoa adierazten dira. Espezie horiek ez daude 92/43/EEE Zuzentarauaren eranskinetan jasoak, baina kontserbaziorako balio handia dute, okupatzen duten ingurunearen eksklusibotasuna eta espezie horren populazioaren bakantasuna kontuan baditugu.

Alde honetan ez dago ur korrante garrantzitsurik, eta arrainen komunitatea ez da garrantzitsua KBE honen testuinguruan. Zentzu horretan, eta 92/43/EEE Zuzentarauaren II. eranskinean jasotako loida arrunta (*Parachondrostoma miegii*) alde batera utzirik, alde honetan ez da arrain espezie mehatxaturik identifikatu.

Armañongo urlehortarren komunitatea osatzen duten espezieek ura ez ezik baldintza berezi batzuk ere eduki behar dituzte beste mota batzuetako giroetan, esate baterako basoetan eta sastrakadiak eta larreek eraturiko mosaiko irekietan, beren bizitza aurrera eramango badute. Honenbestez, alde honetako urlehortarren populazioei eutsi ahal izateko, funtsezkoak dira nola hezegune txikiak, goi-ibarretako erreken iturburuak eta putzuak, larre eta sastrakadiak eraturiko mosaikoan baitara biltzen direnak, hala alde beheenetako errekaak, azken hauek basoetan murgilduak. Giro horiei lotuta aurki ditzakegu 92/43/EEE Zuzentarauaren IV. eranskinean jasotako espezie batzuk, esate baterako, uhandre marmolairia (*Triturus marmoratus*) eta txantxiku arrunta (*Alytes obstetricans*). Ugariagoak diren beste espezie batzuen presentziarekin osatzen da urlehortarren komunitatea, horien artean aipagarri arrabioa (*Salamandra salamandra*), uhandre palmatua (*Lissotriton helveticus*), baso-igel gorria (*Rana temporaria*), ur-igel arrunta (*Pelophylax perezi*) eta apo arrunta (*Bufo bufo*).

Narrastiek presentzia handiagoa dute espazio irekietan. Alde honetan aipagarriak dira 92/43/EEE Zuzentarauaren IV. eranskinean jasotako espezieen presentzia, tartean daude horma-sugandila (*Podarcis muralis*), mendebaldeko musker berdea (*Lacerta bilineata*) eta schreiber muskerra (*Lacerta schreiberi*), azken hori interes bereziko gisa katalogatua Fauna eta Flora Espezie Mehatxatuen EAeko Katalogoan. Armañonen bizi diren narrastien komunitatea osatzen dute ziraunek (*Anguis fragilis*) eta kantauriar sugedorriek (*Vipera*

seoanei). Narrastiek sastrakadiak eta larrek eraturiko mosaikoen habitata lehenesten badute ere, horietan tokiko korridoreak edo narrastien populazioen artean komunikatzeko eremuak sor ditzaketela, errekaostak dira suge biperakararen (*Natrix maura*) eta suge gorbatadunaren (*Natrix natrix*) habitatak. Bestalde, narrastientzako habitat txiki eta egoki batzuk eskaintzen dituzte hosto erorkorren basoek, horien baitan espazio irekiak baldin badaude, eguteraan egokitutako harkaitzak baldin badaude edo sastrakek eraturiko ertzak baldin badaude.

Armañon KBE honetara biltzen diren era askotako giroek –larreek, sastrakadiak eta basoek eraturiko mosaikoari harkaitzi eta horma handiak gehitu behar baitzaizkio– hegaztien komunitate zabal bezain aberatsaren presentzia ahalbideratzen dute. Horregatik guztiagatik, KBE hau eremu garrantzitsua da hegazti talde batzuen kontserbazioari begira, garrantzitsua da batik bat harkaitzar hegazti talde batzuentzat. Izan ere, Armañonen 78 hegazti espezie dira habia bertan egiten dituztenak, baina kopuru horrek gora egingo luke pixka batean kontuan baditugu habia bertan ez egin arren negua bertan ematen dutenak. Aipatu 78 hegazti espezie horietatik 15 daude 2009/147/EE Zuzentarauaren I. eranskinean jasota, eta 18 daude Fauna eta Flora Espezie Mehatxatuen EAEko Katalogoan. Hala eta guztiz ere, ezezagun zaizkigu espezie gehien populazioen tamaina eta joera, eta ondorioz ez dugu KBE hau baliatzen duten hegaztien populazioei buruzko datu zehatzik, betiere alde batera utzirik harkaitzar espezie batzuen populazioaren inguruan egindako kalkuluak eta azken urteetan hegazti harraparien inguruan egindako jarraipen lanak.

Harkaitzak ugari izanik, Armañonen aski oparoa eta askotarikoa da harkaitzar hegaztien komunitatea. Habia eremu honetan egiten duten hegaztien artean aipagarriak dira sai zuria (*Neophron percnocterus*) –KBEaren baitan habia egiten duten bi bikote ezagutzen dira, baina inguru hurbilean badaude habia egiteko beste leku egoki batzuk–, belatz handia (*Falco peregrinus*) –bikote bat edo bi bizi dira alde honetan–, sai arrea (*Gyps fulvus*) –hainbat bikote daude– eta belatz gorria (*Falco tinnunculus*). Hontz handiari (*Bubo bubo*) dagokionez, eremu egonkorrik ezagutzen ez bada ere, nola adierazpenak hala KBE honetako harkaitzar ingurunearen ezaugarriak eta espezie hau hautemateko zailtasunak kontuan baditugu, ez litzateke harritzekoa habia bertan egiten duen bikoteren bat egotea. Harkaitzar hegaztien komunitatea osatzen dute erroia (*Corvus corax*), belatxinga mokohoria (*Pyrrhocorax graculus*), belatxinga mokogorria (*Pyrrhocorax pyrrhocorax*), harkaitz-zozo gorria (*Monticola saxatilis*), mendi tuntuna (*Prunella collaris*) eta haitz-enara (*Ptyonoprogne rupestris*) bezalako espezieek.

Zentzu horretan, hegazti hauek ugari direnez eta askotarikoak direnez, esan beharra dago Armañon funtsezkoa dela epe luzera hegazti horien populazioei eusteko, eta horregatik jaso dela Armañon hegazti nekrofagoen interes bereziko eremu gisa EAEko Batasunaren intereseko Hegazti Nekrofagoak Kudeatzeko Baterako Planean. Era berean, inguruko eskualdeetan (Ebro Garaia, Gorobel Mendilerroa) dauden sai arreen (*Gyps fulvus*) kolonia handiek eta larreei ematen zaien abelazkuntza erabilera estensiboaren erakarmenak aipatu espezieko ale asko erakartzen ditu, eta horrexegatik jaso da lehen adierazitako Planean baita Batasunaren intereseko espezie nekrofagoak elikatzeko babesgune gisa ere, 1632/2011 Errege Dekretuan finkatutako irizpideei jarraikiz betiere.

Larre eta landazabaletan aipagarriak dira mirotz zuria (*Circus cyaneus*) eta zata arrunta (*Caprimulgus europaeus*) espezieak, biak 2009/147/EE Zuzentarauaren I. eranskinean eta Espezie Mehatxatuen EAEko Katalogoan jasoak, eta horiek neguan lagun

duten miru gorria (*Milvus milvus*). Era berean, beste espezie interesgarri batzuk bizi dira fauna komunitate honetan, esate baterako, antzandobi arrunta (*Lanius collurio*) eta ota-txinboa (*Sylvia undata*). Alde beheenetan, landazabal atlantiarretan, hegazti txikiak nagusi diren komunitate oparoa egokitzen da, horien artean aipagarri txantxangorria (*Erithacus rubecula*), kaskabeltz handia (*Parus major*), amilotx urdina (*Cyanistes caeruleus*), txonta arrunta (*Fringilla coelebs*), berdantza horia (*Emberiza citrinella*), buztanikara zuria (*Motacilla alba*), okil berdea (*Picus viridis*), mika (*Pica pica*) eta belabeltza (*Corvus corone*). Eta arruntak dira hegazti harraparien espezieak, nola harrapakinak egunez harrapatzen dituztenak –zapelatz arrunta (*Buteo buteo*), gabiraia (*Accipiter nissus*) eta miru beltza (*Milvus migrans*)– hala gaez harrapatzen dituztenak –urubi arrunta (*Strix aluco*), mozolo arrunta (*Athene noctua*) eta hontz zuria (*Tyto alba*)–.

Basoetako giroetan aipagarria da hegazti harraparien komunitate oparoa. Horietatik asko eta asko daude 2009/147/EE Zuzentarauaren I. eranskinean edo/eta Espezie Mehatxatuen Euskal Katalogoan jasoak. Batez ere artadietan eta hariztietan, zuhaitzez hornituriko hesietan eta pinudi helduagoetan (nabarmenezkoa da Sopeñako pinudi zabala) bizi dira bai neguan bai ugaltzeko garaian. Horien artean aipagarriak dira arrano sugezalea (*Circaetus gallicus*), Europa mailan atzerakada handia bizi duena, zapelatz liztorjalea (*Pernis apivorus*), aztorea (*Accipiter gentilis*) eta gabiraia (*Accipiter nisus*) eta, azkenik, alde beheenetako basoetan ongi banatuta bizi diren miru beltza (*Milvus migrans*) eta zapelatz arrunta (*Buteo buteo*). Basoetako hegazti harrapari horiez gain, aipagarriak dira kontserbaziorako halako interesa duten espezie asko eta asko, esate baterako, okil beltza (*Dryocopus martius*), 2009/147/EE Zuzentarauaren I. eranskinean jasoak, lepitzulia (*Jynx torquilla*), okil berdea (*Picus viridis*) eta okil handia (*Dendrocopos major*), horien presentzia bereziki garrantzitsua baita basoetako espezie sorta handi batek baliatzen dituen habitat txikiak sorrarazten dituztelako. Basoetako sistemek berezkoak dituzten paseriformeen espeziekin osatzen da basoko komunitate hau, eta horietako batzuk Espezie Mehatxatuen Euskal Katalogoan jasoak direla esan behar da, esate baterako, ur-zozoa (*Cinclus cinclus*) eta mendi erregetxoia (*Regulus regulus*). Azkenik, esan beharra dago miru gorriak (*Milvus milvus*) bertan ematen dituela neguko gauak.

Armañongo KBEaren esparruan gutxienez 46 ugaztun espezie erregistratu dira. Horietatik 17 espezie kontserbazio interesekoak dira Europa mailan, 92/43/EEE Zuzentarauaren II. edo IV. eranskinetan daude jasota, 16 espezie kiroptero dira eta basakatua (*Felis silvestris*). Gainera, badira 92/43/EEE Zuzentarauaren V. eranskinean jasotako beste hiru espezie, katajineta (*Genetta genetta*), lepahoria (*Martes martes*) eta ipurtatsa (*Mustela putoris*). Kiropteroez gain, sei dira eskualde mailako interesa duten espezieak, Espezie Mehatxatuen Euskal Katalogoan jasoak: erbinude zuria (*Mustela erminea*), ipurtatsa (*Mustela putoris*), lepahoria (*Martes martes*), basakatua (*Felis silvestris*), muxar grisa (*Glis glis*) eta elur-lursagua (*Chionomys nivalis*).

Armañonen ugari dira ugaztun espezie batzuek aterpe gisa erabiltzen dituzten harpeak, eta Armañonen era askotako giroak biltzen direnez, kiropteroen komunitate oparoa bizi da bertan. Gutxienez 16 kiroptero espezie erregistratu dira, eta horien artean nabarmenezkoa da, garrantzitsua delako oso, ferra-saguzar mediterranea (*Rhinolophus euryale*), galzoriko espeziea. Espezie horren bi populazio ezagutzen ditugu gurean, Lea-Artibain dago bata eta Karrantzan bestea, eta hain zuzen ere Karrantzan dago Santa Isabel koba, espezie honek EAEn duen aterpe nagusia eta Europa mailan duen garrantzitsuenetakoa. Ferra-saguzar mediterraneoak Armañon KBEko basoak eta

inguruak baliatzen ditu elikatzeko. Halaber, harpetako beste espezie batzuk erregistratu dira, esate baterako, ferra-saguzar handia (*Rhinolophus ferrumequinum*), ferra-saguzar txikia (*Rhinolophus hipposideros*), koba-saguzarra (*Miniopterus schreibersii*) eta geoffroy saguzarra (*Myotis emarginatus*), beste ferra-saguzarrekin batean kolonia mistoak osatu ohi dituen. Armiñonen erregistratutako espezieen zerrenda osatzeko, aipagarriak dira arratoi-belarria (*Myotis myotis*), natterer saguzarra (*Myotis nattereri*), ur-saguzarra (*Myotis daubentonii*), hezegune txikiak oso gustukoak dituen, iparraldeko belarrihandia (*Plecotus auritus*) hegoaldeko belarrihandia (*Plecotus austriacus*), gau-saguzar txikia (*Nyctalus leisleri*), espezie migratzailea, eta aski ugariak diren baratze-saguzarra (*Eptesicus serotinus*), saguzar arrunta (*Pipistrellus pipistrellus*), kuhl pipistrela (*Pipistrellus kuhlii*) eta saguzar buztanluzea (*Tadarida teniotis*).

Aipagarria da *Myotis bechsteinii* espeziearen presentzia, espezie hori 92/43/EEE Zuzentarauaren II. eta IV. eranskinetan jaso delako eta EAE mailan galzoriko espezie bezala katalogatuta dagoelako. EAEn Los Jorrios mendigunean erregistratu zen espezie hori aurreneko aldiz modu fidagarrian, eta gaur egun Toloñoko Mendilerrera, Urkabustaizera, Gorbeia, Izkira eta Karrantzara (ar bat harrapatu zuten 2010. urtean) mugatzen da haren presentzia, baina populazioak urriak direla uste da, gure lurraldearen parterik handienak ez baititu espezie horren populazio egonkorrei eusteko beharrezkoak diren ingurumen baldintzak betetzen.

Nolanahi ere den, alde honetan fauna talde honi buruzko berriazko azterketarik egin ez bada ere, basoetako habitatek eta egitura geologikoak eskaintzen dituzten aukerak handiak dira, eta beraz oso litekeena da bertan kiropteroen espezieen kopurua handiagoa izatea. Esan beharra dago aztertzen zaila eta konplexua dela talde hau, eta ondorioz bere kontserbazio-egoerari, populazioen joerari, eta espezie honen banaketari buruzko informazioa oso eskasa dela.

Kiropteroak alde batera utzita, haragijaleen komunitateak espezie kopuru handia du Armiñonen, eta horietako asko eta asko, esate baterako azeri arrunta (*Vulpes vulpes*), erbinudea (*Mustela nivalis*), lepazuria (*Martes foina*) eta azkonar arrunta (*Meles meles*) oportunistak dira, hau da, edozein habitatera egokitzen dira, beste batzuk, erabiltzen dituzten baliabideei dagokienez, zorrotzagoak diren bitartean, esate baterako, ipurtatsa (*Mustela putoris*), basakatua (*Felis silvestris*) –Bizkaian dauden populazio bakanak Karrantzara eta Trucios-Turtziozera mugatzen dira antza– eta katajineta (*Genetta genetta*). Lepahoriari (*Martes martes*) dagokionez, Armañongo esparruan Remendongo hariztian baizik ez dira haren presentziaren zantzuak aurkitu. Datuen gabeziek adierazten dute espezie horren dentsitateak segur asko apalak direla, ez baita Armiñonen espezie horren populazioen egoera eta joerari buruzko ezer ezagutzen. Bestalde, aipagarria da erbinude zuriaren (*Mustela erminea*) presentzia egonkorra, horrexegatik da Remendon mendia espezie horrentzako interes bereziko eremua, eta horrexegatik dago mugatuta basoko espezie aloktonoak aldatzea egun sega-belardiek okupatzen dituzten azalretan.

Baita aipagarria da muxar grisaren (*Glis glis*) presentzia. Armañongo hosto erorkorren basoetan ongi banatuta dago, baso horiek helduak baldin badira eta urte askotako zuhaitz zulodun ez osatuta baldin badaude. Ez ditugu espezie honek Iberiar Penintsulan iritsitako dentsitateak ezagutzen, baina itxura guztien arabera atzerakada garrantzitsua nozitu du basoen egungo ustiakuntzaren ondorioz.

Armañon faunaren intereseko korridorea dela esan beharra dago, harremanetan jartzen baititu Kantauriar eskualdeko ornodunen populazioak eta EAEkoak.

Bukatzeko, Raneroko harrietako kareharrizko harkaitzetan dago EAEn elur-lursaguarentzat (*Chionomys nivalis*) ezagutzen diren hiru lekuetatik bat. Hala eta guztiz ere, ez dakigu zein den haren okupazio eremua ez eta bere egiazko presentzia ere, azken miaketa lanetan ez baita haren presentzia berresterik izan. Era berean, batez ere Raneroko mendigunearen Kantabria aldean daude elur-lursaguarentzako habitat egokiak, espezie horrentzako habitat egokiaren % 15 baizik ez baita Bizkaira biltzen; hortaz, baliteke Kantabrian egotea populazio horren gunen nagusia.

2016ko martxoaren 8a, asteartea

Kontserbazio xede diren basafaunaren espezieak									
DH edo DA Kodea	Izen arrunta	Izen zientifikoa	Mota	DH eranskina	DA eranskina	LESPRE eta CEEA	AEEZ	KP EAEan	Kontserbazio o- egoera KBEan
ARRAINAK									
14131	Loina	<i>Parachondrostoma miegii</i>	B	II					Ezezaguna
ORNOGABEAK									
10002	Ibai-karramarroa	<i>Austropotamobius italicus</i>	B	II-V		K	GA		Txar-Kaskar
10008	Elona quimperiana barraskiloa	<i>Elona quimperiana</i>	B	II-IV		*			Ona
10022	Arkanbelea	<i>Lucanus cervus</i>	B	II		*	IB		Ezezaguna
ANFIBIOAK ETA NARRASTIAK									
10042	Txantxikua	<i>Alytes obstetricans</i>	B	IV		*			Ona
10463	Musker berdea	<i>Lacerta bilineata</i>	B	IV		*			Ona
10054	Horma-sugandila	<i>Podarcis muralis</i>	B	IV		*			Ona
10059	Uhandre marmolairea	<i>Triturus marmoratus</i>	B	IV		*			Kontr-Ezek.
HEGAZTIAK									
10061	Aztorea	<i>Accipiter gentilis</i>	B			*	BAKANA		Ezezaguna
10062	Gabiraia	<i>Accipiter nisus</i>	B			*	IB		Ezezaguna
10071	Martin arrantzalea	<i>Alcedo atthis</i>	B		I	*	IB		Ezezaguna
10098	Hontz handia	<i>Bubo bubo</i>	B		I	*	BAKANA		Ezezaguna

2016ko martxoaren 8a, asteartea

10110	Zata arrunta	<i>Caprimulgus europaeus</i>	U		I	*	IB		Ezezaguna
10126	Arrano sugezalea	<i>Circaetus gallicus</i>	U		I	*	BAKANA		Txar-Ezek.
10125	Ur-zozoa	<i>Cinclus cinclus</i>	B			*	IB		Ezez.
10128	Mirotz zuria	<i>Circus cyaneus</i>	U		I	*	IB		Txar-Kaskar
10135	Belea	<i>Corvus corax</i>	B				IB		Ezez.
10145	Okil beltza	<i>Dryocopus martius</i>	B		I	*	BAKANA		Ezez.
10156	Belatz handia	<i>Falco peregrinus</i>	B		I	*	BAKANA		Ezez.
10174	Sai arrea	<i>Gyps fulvus</i>	B		I	*	IB	(1)	Ona
10182	Lepitxulia	<i>Jynx torquilla</i>	U			*	IB		Ezez.
10183	Antzandobi arrunta	<i>Lanius collurio</i>	U		I	*			Ezez.
10206	Miru beltza	<i>Milvus migrans</i>	U		I	*			Txar-Ezek.
10207	Miru gorria	<i>Milvus milvus</i>	B		I	GA	GA		Txar-Ezek.
10216	Sai zuria	<i>Neophron percnocterus</i>	U		I	K	K	(1)	Txar-Ezek.
10236	Erle-txoria	<i>Pernis apivorus</i>	U		I	*	BAKANA		Txar-Ezek.
10263	Belatxinga mokohoria	<i>Pyrhacorax graculus</i>	U			*	IB		Ezez.
10264	Belatxinga mokogorria	<i>Pyrhacorax pyrrhacorax</i>	B		I	*	IB		Ezez.
10269	Mendi-erregetxo	<i>Regulus regulus</i>	B			*	IB		Ezez.
10298	Etze-txinboa	<i>Sylvia undata</i>	B		I	*			Ezez.
UGAZTUNAK									
10320	Otsoa	<i>Canis lupus</i>	B	V		*			Ezez.

2016ko martxoaren 8a, asteartea

10349	Elur-elursagua	<i>Chionomys nivalis</i>	B							BAKANA		Txar-Ezek.
10322	Baratze-saguzarra	<i>Eptesicus serotinus</i>	B	IV		*	IB			IB		Ezez.
10323	Basakata	<i>Felis sylvestris</i>	B	IV		*	IB			IB		Ezez.
14144	Muxar grisa	<i>Glis glis</i>	B			K	K			K		Txar-Ezek.
10331	Lepahoria	<i>Martes martes</i>	B				BAKANA			BAKANA		Txar-Ezek.
10333	Schreibers saguzarra	<i>Miniopterus schreibersii</i>	B	II-IV		K	K	(2)		K	(2)	Ezez.
10449	Erbinude zuria	<i>Mustela erminea</i>	B			*	IB			IB		Ezez.
10336	Ipurtatsa	<i>Mustela putoris</i>	B	V			IB			IB		Txar-Ezek.
10337	Bechstein saguzarra	<i>Myotis bechsteinii</i>	B	II-IV		K	GA	(2)		GA	(2)	Ezez.
10339	Ur-saguzarra	<i>Myotis daubentonii</i>	B	IV		*	IB			IB		Ezez.
10340	Geoffroi saguzarra	<i>Myotis emarginatus</i>	B	II-IV		K	K	(2)		K	(2)	Ezez.
10341	Saguzar bibotedun	<i>Myotis myotis</i>	B	II-IV		K	GA	(2)		GA	(2)	Ezez.
10343	Natterer saguzarra	<i>Myotis nattereri</i>	B	IV		*	IB			IB		Ezez.
10345	Gau-saguzar txikia	<i>Nyctalus leisleri</i>	B	IV		*	IB			IB		Ezez.
10347	Kuhl pipistrela	<i>Pipistrellus kuhlii</i>	B	IV		*	IB			IB		Ezez.
10349	Saguzar arrunta	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	B	IV		*	IB			IB		Txar-Ezek.
10350	Iparraldeko belarrihandi arrea	<i>Plecotus auritus</i>	B	IV		*	IB	(2)		IB	(2)	Ezez.
10351	Hegoaldeko belarrihandi grisa	<i>Plecotus austriacus</i>	B	IV		*	IB	(2)		IB	(2)	Ezez.
10354	Ferra-saguzar handia	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	B	II-IV		K	K	(2)		K	(2)	Ezez.
10355	Ferra-saguzar txikia	<i>Rhinolophus hipposideros</i>	B	II-IV		*	IB	(2)		IB	(2)	Ezez.

2016ko martxoaren 8a, asteartea

10353	Ferra-saguzar mediterraneoa	<i>Rhinolophus euryale</i>	B	II-IV		K	GA	(2)	Ezez.
10356	Saguzar buztanluzea	<i>Tadarida teniotis</i>	B	IV		*	IB		Ezez.

7. taula Kontserbazio xede diren fauna espezieak, Armañon KBEan aipaturikoak.

(1) EAEko Batasunaren intereseko hegazti nekrofagoak batera kudeatzeko Plana (tramitazioan) (2) Kobetan edo EAEko eraikuntzetan bizi diren kiropteroak kudeatzeko Plana (prestaketan).

4.- FUNTSEZKO ELEMENTUAK ARMAÑON KBEan

Ondoren zerrendaturik daude lekua eskualde mailako interes berezikotzat izendatzea eragin duten funtsezko elementuak eta/edo kontserbazio eta kudeaketarako neurri aktiboak hartzea behar duten funtsezko elementuak.

Funtsezko elementuak honako irizpide hauek aplikatuta aukeratzen dira:

- 1.- Lekuan oso toki esanguratsua eta nabarmena duten habitatak edo espezieak Natura 2000 Sarean bere osoan kontserbatzeko bai eskualde mailan, bai estatukoan, bai Europakoan, eta haien kontserbazio-egoera txarra ikusita, kudeaketarako neurri aktiboak hartu beharra dagoenean.
- 2.- Informazio teknikoaren edo zientifikoaren arabera, egoera txarrean egon daitezkeen edo egoera horretara irits daitezkeen habitatak edo espezieak, hori eragozteko neurriak hartu ezean.
- 3.- Giza erabileren mendean dauden habitatak edo espezieak, hots, arautu edo sustatu behar direnak kontserbazio-egoera onera iristen direla edo egoera horretan mantentzen direla bermatzeko.
- 4.- Talde taxonomikoen eta ekosistemen osasuna nola dagoen adierazten duten habitatak edo espezieak eta/edo biodibertsitatearen gaineko presioak atzemateko erabilgarriak direnak; beraz, monitorizaziorako ahalegin berezia behar dutenak.
- 5.- Habitat edo espezieak, haien erabilerak beste habitat edo basa-espezieei mesede egingo dietena, edo leku guztiaren osotasun ekologikoari mesede egingo dietena.

a) Habitatak

Funtsezko elementua	Justifikazioa
<p>Txilardi-larre mosaikoa: Txilardi lehor europarrak (CódUE 4030). Txilardi oromediterraneanar endemikoak, elorri-triskarekin (CódUE 4090). Larre alpetar eta subalpetar karedunak (CódUE 6170). <i>Festuco-Brometea</i> karedun substratuen gaineko larre mesofitiko eta mesoxerofitiko bizikorrak(CódUE 6210). <i>Nardus</i>-dun formazio belarkarak, espezie ugariarekin, menditar substratu silizedunen gainean (CódUE 6230*).</p>	<p>Txilardi-larre mosaikoak Armañon KBEaren % 35 inguru hartzen du.</p> <p>Armañongo txilardi-larre mosaikoa osatzen duten habitat guztiak Batasunaren intereseko habitat naturalak dira, eta haietako bat gainera lehentasunezkoa da.</p> <p>Habitat horiek abeltzaintza jarduera estentsiboa mantentzearen mendean daude, eta haien kontserbazioa gainbehera ari diren jarduera tradizionalen mantentzearen mendean daude.</p> <p>Larre eta txilardi gehienek titulartasun publiko lurzoruetan daude; hori egiazko aukera da haien kontserbazio-egoera hobetzeko ekintzak egiteko.</p> <p>Intereseko fauna eta flora espezie multzo nabarmen bat bizi eta hazten dira bertan, eta ingurune horietako berriazko espezie jakin batzuen aterpe dira.</p>

<p>Basoak:</p> <p>Pagadi azido atlantiarrak <i>Ilex</i> oihanpearekin eta batzuetan <i>Taxus</i> (<i>Quercion robori-petraeae</i> edo <i>Ilici-Fagenion</i>) (CódUE 9120).</p> <p><i>Alnus glutinosa</i> eta <i>Fraxinus excelsior</i> espezieetako baso alubialak, (CódUE 91E0*).</p> <p>Harizti galaiko-portugaldarrak, <i>Quercus robur</i> eta <i>Quercus pyrenaica</i>-rekin (CódUE 9230).</p> <p><i>Quercus ilex</i> eta <i>Quercus rotundifolia</i> espezieetako artadiak (CódUE 9340).</p> <p><i>Quercus robur</i> eta pagadi basofiloak nagusi diren baso azidofiloa.</p>	<p>Armañongon basoen % 47,9 Batasunaren intereseko habitat naturalak dira; haltzadi kantauriarrak, gainera, lehentasunezko zatia jo dira, eta portzentaje hori % 92,5eraino igotzen da, interes erregionaleko basoak kontuan hartzen baditugu.</p> <p>Basoen % 100 titulartasun publiko lurzoruetan daude; hori egiazko aukera da haien kontserbazio-egoera hobetzeko ekintzak egite aldera.</p> <p>Habitat horietako batzuk, hala nola ameztiak, pagadiak eta haltzadiak, Armañongo habitatik aldatueneren artean daude eta bakar-bakarrik hartzen dute egiazki har zezaketan azaleraren % 2,55.</p> <p>Armañonen dago Bizkaiko harizti azidofilorik zabalena; Remendon errekaen goi-ibarrean, hain zuzen.</p> <p>Sopeñako artadia silizeozko substratu gainean garaturiko artadi kantauriar baten lagin interesgarria da, eta kontserbazio-egoera ez da ona.</p> <p>Basoen azalera eta kontserbazio-egoera handituko duten neurriak hartu behar dira, bai eta basoei loturiko espezieek ekologiararen aldetik dituzten beharrak beteko dituztenak ere.</p> <p>Basoek babes, janari eta kumeak hazteko ingurune egokiak dira fauna espezie askorentzat, batzuetan mehatxatuak daudenak, eta interes berezia dute hegaztiei eta basoko kiropteroek.</p> <p>KBEan, haltzadi kantauriarrei lotuta, iratze eta goroldio populazio bakan-bakanak eta mehatxatuak ezagutzen ditugu, Euskal Katalogoan sartuta daudenak, hala nola <i>Culcita macrocarpa</i>, <i>Dryopteris aemula</i>, <i>Sphagnum squarrosum</i> eta <i>Woodwardia radicans</i>, bai eta fauna espezie mehatxatuak ere: <i>Austropotamobius italicus</i>, adibidez.</p> <p>Goi-ibarrean eta mendi-hegaletan, ibaiertzetako basoek higaduratik babesten dituzte lurzoruek, eta uren kalitatea eta garbiketa bermatzen dituzte.</p> <p>CO2 xurgatu eta finkatzen dute, eta lekua ahalbidetzen dute, naturan jostatzeko eta bertan aisia garatzeko.</p>
---	--

<p>Harkaizitietako komunitateak: Landaredia kasmofitikoa duten malda arrokatu kaltzikolak (CódUE 8210)</p> <p>Harkaizitietako hegazti interesekoak: <i>Neophron percnocterus</i>.</p> <p>Intereseko beste fauna espezie batzuk: <i>Chionomys nivalis</i>.</p>	<p>Armañongo malda arrokatuak harkaitzei loturiko fauna eta flora aberatsa dute, eta azaleraren % 17 inguru hartzen dute.</p> <p>Euskal Autonomia Erkidegoan Batasunaren intereseko Hegazti Nekrofagoak Kudeatzeko Baterako Planean, Armañon hegazti nekrofagoentzako interes bereziko eremu gisa sartua dago, eta era berean, Batasunaren intereseko Espezie nekrofagoen elikadura babesteko eremu gisa.</p> <p>KBEan badira intereseko hegazti espezieen populazioak, hala nola <i>Bubo bubo</i>, <i>Corvus corax</i>, <i>Falco peregrinus</i>, <i>Falco tinnunculus</i>, <i>Gyps fulvus</i>, <i>Neophron percnocterus</i>, <i>Pyrhocorax graculus</i> eta <i>Pyrhocorax pyrrhocorax</i>.</p> <p>Harkaizti horietan dauden harkaitzetako harrapari guztiak hegaztiei buruzko 2009/147/EE Zuzentarauaren 1. eranskinean sartuta daude.</p> <p>Europako sai zurien % 75 baino gehiago Iberiar penintsulan bizi dira, baina azken datuen arabera, ale kopurua izugarri murriztu da; % 30 inguru, zehazki. KBEaren esparruan, sai zuriaren bi hazkuntza lurralde ezagutzen dira.</p> <p>Sai zuriek erabiltzen dituzten habitat batzuk abeltzaintza jarduera estentsiboa mantentzearen mendean daude, eta haien kontserbazioa gainbehera ari diren jarduera tradizionalen mantentzearen mendean daude.</p> <p>Raneroko harrien harkaiztietan elur-lursagua (<i>Chionomys nivalis</i>) bizi da, eta espezie hori Euskadiko hiru herritan bakarrik bizi da.</p> <p>Sopeñako kareharrizko harkaiztietan hazten da EAerako ezagutzen ditugun bi populazioetako bat <i>Sempervivum vicentei</i> espezieari gagozkionez, eta <i>Prunus lusitanica</i> espeziearen ale bakarra ezagutzen da Armañonen; hots, salbuespenez inguru horietan agertzen da, Raneroko harrien inguruan, hain zuzen. Era berean, <i>Paris quadrifolia</i> espezie mehatxatua dago.</p> <p>Harkaitzetako landare mehatxatu gehienek babes maila handitu da EAEn, 2011ko urtarrilaren 10eko Aginduaren arabera.</p>
--	--

b) Espezieak

<p>FUNTSEZKO ELEMENTUA Kiropteroak: <i>Rhinolophus ferrumequinum</i> <i>Rhinolophus hipposideros</i> <i>Rhinolophus euryale</i> <i>Myotis daubentonii</i> <i>Myotis emarginatus</i> <i>Myotis bechsteinii</i></p>	<p>Armañonek potentzialtasun handia du Kiropteroetan komunitate aberatsa eta askotarikoa izateko, baso habitatak askotarikoak direlako eta inguru karstikoa delako. KBEan bizi dira EAEn ditugun 16 kiroptero espezie gutxienez, eta honako espezie hauek dira nabarmentzekoak: <i>Rhinolophus euryale</i>, <i>R. ferrumequinum</i>, <i>Myotis myotis</i>, <i>M. bechsteinii</i> edo <i>M. emarginatus</i>.</p> <p>Kiroptero espezie guztiak 92/43/EEE Zuzentarauaren IV. eranskinean sarturik daude, eta batzuk II.</p>
--	--

<p><i>Myotis nattereri</i> <i>Myotis myotis</i> <i>Nyctalus leisleri</i> <i>Pipistrellus pipistrellus</i> <i>Pipistrellus kuhlii</i> <i>Eptesicus serotinus</i> <i>Plecotus auritus</i> <i>Plecotus austriacus</i> <i>Tadarida teniotis</i> <i>Miniopterus schreibersii</i></p>	<p>eranskinean, eta autonomia nahiz estatu mailan katalogatuta daude.</p> <p>EAEko kobetako Kiropteroak Kudeatzeko Baterako Planaren arabera, Santa Isabel Koba lehentasunezko aterpea da.</p> <p>Armañon barruan, Santa Isabel koban, ferra-sagurzar mediterraneoaren aterpe nagusia dago (<i>Rhinolophus euryale</i>) EAEn, eta garrantzitsuenetako bat da Europa osoan, galzoriko espeziea baita, eta EAEn, dakigunez, bi populazio gune bakarrik ditu: Lea Artibai eta Karrantza.</p> <p>Bechstein saguzarrari (<i>Myotis bechsteinii</i>) buruzko aipamen berriak izan dira berrikitan.</p> <p>Espezie horietako askok Batasunaren intereseko habitat hau erabiltzen dute beren bizitza-zikloaren uneren batean: «Turismoak ustiatu gabeko kobak (CódUE 8310)».</p> <p>Talde honetan ez dago informaziorik populazioaren ugaritasunaz, estatusaz eta joeraz, baina espezie ornodunik mehatxatuenean artean dagoela jotzen da.</p> <p>Gizakiak erabiltzen duen lurraldearen mendekoak dira: abeltzaintza, baso eta aisia erabilera, eta kobetako espezieak oso sentiberak dira gizakiaren perturbazio eta eragozpenen aurrean.</p> <p>Saguzarren habitatak ongi gobernatzea oso onuragarria da beste espezie batzuentzat; basoko, intsektujale eta trogloditentzat, hain zuzen.</p>
--	---

Habitaten banaketaren eta funtsezko espezieen arteko lotura Armañongo parke naturalaren eremuetan:

Funtsezko elementua	Habitatak	Loturiko espezieak	PN zonifikazioa	Azalera (ha) *	% eremuaren arabera
Txilardi-larre mosaikoa	Txilardi lehor europarrak (CódUE 4030)	<i>Agrostis capillaris</i> , <i>Agrostis curtisii</i> , <i>Arenaria montana</i> , <i>Calluna vulgaris</i> , <i>Daboecia cantabrica</i> , <i>Danthonia decumbens</i> , <i>Erica vagans</i> , <i>Erica cinerea</i> , <i>Lithodora prostrata</i> , <i>Potentilla erecta</i> , <i>Potentilla montana</i> , <i>Polygala vulgaris</i> , <i>Pseudarrhenatherum longifolium</i> , <i>Pteridium aquilinum</i> , <i>Ulex gallii</i> , <i>Vaccinium myrtillus</i> , <i>Veratrum album</i> .	Kontserbazio Aktiboko Eremua	131,81	32,94
			Abeltzaintza eta Basogintza Sendotzeko Eremua	123,46	30,86
			Progresio Ekologikorako Eremua	37,87	9,46
			Babes Eremua	95,52	23,87
			Erreserba Eremua	5,61	1,40
			Inguruko Babes Eremua	2,41	0,60

2016ko martxoaren 8a, asteartea

	Txilardi oromediterranearen endemikoak, elorri-triskarekin (CódUE 4090)	<i>Agrostis capillaris</i> , <i>Agrostis curtisii</i> , <i>Arenaria montana</i> , <i>Calluna vulgaris</i> , <i>Daboecia cantabrica</i> , <i>Danthonia decumbens</i> , <i>Erica vagans</i> , <i>Erica cinerea</i> , <i>Erinacea anthyllis</i> , <i>Genista hispanica subsp. occidentali</i> , <i>Lithodora prostrata</i> , <i>Potentilla erecta</i> , <i>Potentilla montana</i> , <i>Polygala vulgaris</i> , <i>Pteridium aquilinum</i> , <i>Ulex gallii</i> .	Abeltzaintza eta Basogintza Sendotzeko Eremua	0,34	0,57
			Babes Eremua	59,91	98,88
	Larre alpetar eta subalpetar karedunak (CódUE 6170)	<i>Aconitum lamarkii</i> , <i>Asplenium viride</i> , <i>Carex brevicollis</i> , <i>Carex sempervirens</i> , <i>Cystopteris fragilis</i> , <i>Festuca herviericostei</i> , <i>Festuca indigesta</i> , <i>Koeleria vallesiana</i> , <i>Narcissus asturiensis</i> , <i>Ononis striata</i> , <i>Satureja alpina</i> , <i>Saxifraga paniculada</i> , <i>Sesleria albicans</i> , <i>Teucrium pyrenaicum</i> , <i>Thymus praecox subsp. polytrichus</i>	Kontserbazio Aktiboko Eremua	0,65	1,25
			Abeltzaintza eta Basogintza Sendotzeko Eremua	0,02	0,04
			Progresio Ekologikorako Eremua	0,12	0,23
			Babes Eremua	47,42	91,58
			Inguruko Babes Eremua	1,09	2,10
	Festuco-Brometea karedun substratuen gaineko larre mesofitiko eta mesoxerofitiko bizikorak (CódUE 6210)	<i>Brachypodium pinnatum subsp. rupestre</i> , <i>Briza media</i> , <i>Bromus erectus</i> , <i>Carex flacca</i> , <i>Eryngium campestre</i> , <i>Helianthemum nummularium</i> , <i>Koeleria vallesiana</i> , <i>Narcissus asturiensis</i> , <i>Potentilla neumanniana</i> , <i>Scabiosa columbaria</i> , <i>Thymus praecox subsp. polytrichus</i> , <i>Trifolium montanum</i>	Abeltzaintza eta Basogintza Sendotzeko Eremua	5,88	48,56
			Babes Eremua	0,31	2,55
			Inguruko Babes Eremua	5,92	48,88
	Nardus-dun formazio	<i>Agrostis capillaris</i> , <i>Agrostis curtisii</i> ,	Kontserbazio Aktiboko	55,87	43,04

2016ko martxoaren 8a, asteartea

	belarkarak, espezie ugarirekin, menditar substratu silizedunen gainean (CódUE 6230*)	<i>Calluna vulgaris, Carex pilulifera, Danthonia decumbens, Deschampsia flexuosa, Erica cinerea, Festuca gr. Rubra, Festuca microphylla, F. ovina gr., Galium saxatile, Jasione laevis, Lotus corniculatus, Luzula campestris, Merendera montana, Nardus stricta, Pinguicula lusitanica, Polygala serpyllifolia, Potentilla erecta, Spiranthes aestivalis, Trifolium repens, Veratrum album, Veronica officinalis.</i>	Eremua		
			Abeltzaintza eta Basogintza Sendotzeko Eremua	36,86	28,40
			Progresio Ekologikorako Eremua	0,55	0,42
			Babes Eremua	35,37	27,25
Basoak	Pagadi azido atlantiarrak <i>Ilex</i> oihanpearekin eta batzuetan <i>Taxus (Quercion robori-petraeae</i> edo <i>Illici-Fagenion</i>) (CódUE 9120)	<i>Fagus sylvatica, Ilex aquifolium.</i>	Abeltzaintza eta Basogintza Sendotzeko Eremua	0,19	4,11
			Babes Eremua	4,40	95,89
	<i>Alnus glutinosa</i> eta <i>Fraxinus excelsior</i> espezieetako baso alubialak (CódUE 91E0*)	<i>Alnus glutinosa, Arum italicum, Cornus sanguinea, Culcita macrocarpa, Fraxinus excelsior, Hedera helix, Osmunda regalis, Rubia peregrina, Rubus ulmifolius, Ruscus aculeatus, Salix atrocinerea, Sambucus nigra, Sphagnum squarrosum, Woodwardia radicans. Austropotamobius italicus.</i>	Abeltzaintza eta Basogintza Sendotzeko Eremua	0,90	67,77
			Babes Eremua	0,23	17,54
			Inguruko Babes Eremua	0,11	8,07
	Harizti galaiko-portugaldarrak, <i>Quercus robur</i> eta <i>Quercus pyrenaica</i> -ekin (CódUE 9230)	<i>Betula celtiberica, Crataegus monogyna, Quercus pirenaica, Quercus robur, Pteridium aquilinum.</i>	Abeltzaintza eta Basogintza Sendotzeko Eremua	2,38	100
	<i>Quercus ilex</i> eta <i>Quercus</i>	<i>Arbutus unedo, Brachypodium</i>	Kontserbazio Aktiboko	9,49	3,06

2016ko martxoaren 8a, asteartea

	<i>rotundifolia</i> espezieta (CódUE 9340)	<i>pinnatum, Cornus sanguinea, Crataegus monogyna, Laurus nobilis, Ligustrum vulgare, Lonicera periclymenum, Quercus ilex, Phyllirea latifolia, Rhamnus alaternus, Ruscus aculeatus, Rosa sempervirens, Rubia peregrina, Smilax aspera.</i>	Eremua		
			Abeltzaintza eta Basogintza Sendotzeko Eremua	12,01	3,88
			Progresio Ekologikorako Eremua	2,09	0,68
			Babes Eremua	230,60	74,48
			Erreserba Eremua	45,35	14,65
			Inguruko Babes Eremua	7,88	2,55
	<i>Quercus robur</i> eta pagadi basofiloak nagusi diren baso azidofiloa	<i>Betula celtiberica, Crataegus monogyna, Fagus sylvatica, Ilex aquifolium, Quercus robur, Pteridium aquilinum, Rubus ulmifolius, Ruscus aculeatus, Taxus bacatta.</i>	Kontserbazio Aktiboko Eremua	184,74	57,64
			Abeltzaintza eta Basogintza Sendotzeko Eremua	29,54	9,22
			Progresio Ekologikorako Eremua	13,20	4,12
			Babes Eremua	60,66	18,92
			Erreserba Eremua	8,47	2,64
			Inguruko Babes Eremua	14,41	4,5
Harkaitzetako komunitateak	Landaredia kasmofitikoak duten malda arrokatsu kaltzikolak(CódUE 8210)	<i>Acer campestre, Aconitum lamarkii, pavoniana, Arabis alpina, Arenaria grandiflora, Asplenium ruta-muraria, Asplenium trichomanes, Campanula hispanica, Carex sempervirens, Corylus avellana, Cystopteris fragilis, Draba dedeana, Erinus alpinus, Fagus sylvatica, Fraxinus excelsior, Globularia nudicaulis, Jasione crispa subsp. varduliensis, Paris quadrifolia, Prunus</i>	Kontserbazio Aktiboko Eremua	5,44	1,08
			Abeltzaintza eta Basogintza Sendotzeko Eremua	4,79	0,95
			Progresio Ekologikorako Eremua	2,47	0,49
			Babes Eremua	465,85	92,66
			Erreserba Eremua	21,91	4,36
			Inguruko Babes Eremua	0,18	0,04

2016ko martxoaren 8a, asteartea

		<i>lusitanica, Saxifraga paniculada, Sedum dasphyllum, Sempervivum vicentei, Sesleria albicans, Sorbus aria, Taxus baccata, Tilia platyphyllos.</i> <i>Bubo bubo, Chionomys nivalis, Corvus corax, Falco peregrinus, Gyps fulvus, Neophron percnopterus, Monticola saxatilis, Prunella collaris, Pyrrhocorax graculus, Pyrrhocorax pyrrhocorax.</i>			
		<i>Neophron percnopterus</i> eta <i>Chionomys nivalis</i>	Ez dago nahikoa informazio kartografikorik, banaketa parke naturalaren zonifikazioaren arabera jotzeko.		
Kiropteroak		<i>Rhinolophus ferrumequinum, R. hipposideros, R. euryale, Myotis daubentonii, M. emarginatus, M. bechsteinii, M. nattereri, M. myotis, Nyctalus leisleri, Pipistrellus pipistrellus, P. kuhlii, Eptesicus serotinus, Plecotus auritus, P. austriacus, Tadarida teniotis</i> eta <i>Miniopterus schreibersii.</i>	Ez dago nahikoa informazio kartografikorik, banaketa parke naturalaren zonifikazioaren arabera jotzeko.		

8. taula Habitaten banaketaren eta funtsezko espezieen arteko lotura Armañongo parke naturalaren eremuetan, Armañon KBEan: (*) Espezieen kasuan, kartografiatutako espezie kopurua adierazita dago.

5.- FUNTSEZKO ELEMENTUEN KONTSERBAZIO-EGOERA. PRESIOAK ETA MEHATXUAK

92/43/EEE Zuzentarauaren arabera, habitat naturalaren gainean (edozein den ere) eta hartan finkaturiko espezie bereizgarrien gainean jarduten duten eraginen multzoari esaten zaio «habitat baten kontserbazio-egoera», eta epe luzera, haren banaketa naturala, egitura eta eginkizunak uki ditzakeena, bai eta espezie bereizgarrien biziraupena ukitu ere. Habitat natural baten «kontserbazio-egoera» «ontzat» jotzen da, haren banaketa naturala eta aipatu eremuan dauden azalerak egonkorak direnean edo handitzen direnean; halaber, hori guztia epe luzera mantentzeko behar diren egitura eta berariazko eginkizunak direnean nahiz etorkizunean izaten jarraitzen ahal dutenean, eta era berean, espezie bereizgarrien kontserbazio-egoera ona denean. Era berean, «espezie

baten kontserbazio-egoera» espezieen gainean jarduten duten eraginen multzoa da, eragin horiek populazioen banaketa eta garrantzia uki ditzaketenean. Eta espezie baten «kontserbazio-egoera» «ontzat» jotzen da, populazioei buruzko datuek diotenean ez dagoela arriskuan bere presentzia epe luzera bere habitatean, horretarako behar adinako azalera izango duela, hau da, beren banaketa naturaleko azalera murriztuko ez den maneran, eta etorkizunean ere murrizteko arriskua ez dela izango.

Batasunaren intereseko habitat mota eta espezie guztiek kontserbazio-egoera ona lortzea da azken helburua; egoera horretan habitat mota bakoitzak eta espezie bakoitzak aurrera jo beharko dute hala kalitatez nola hedaduraz, eta perspektiba onak izan behar dituzte etorkizunean ere aurrera jotzen jarraitzeko. Helburu horrek balio du lekuan kontserbazio xedetzat jotzen diren elementu guztientzat.

Kontserbazio-egoerak elementuak KBEan duen kontserbazio egoerari egiten dio aipamena, eta Europako Batzordeak garaturiko metodologia erabilia zehazten da, Habitategi buruzko Zuzentarauaren 17. artikuluan ezarritako jarraipen arloko betebeharrak betetzeko, eta era berean, Espainiako Batasunaren intereseko habitat motak kontserbatzeko atariko Oinarri ekologikoez ezarritakoa betetzeko; oinarriok Nekazaritza, Elikadura eta Ingurumen Ministerioak garatu ditu.

Era berean, **presioak eta mehatxuak** daude adierazita; hots, lekuaren kontserbazioa eta kudeaketan eragin onuragarria edo kaltegarria izan ditzaketen giza jarduerak eta prozesu natural guztiak. Presioak eta mehatxuak ezartze aldera, lekuari buruzko datuen galdetegi normalduaren presioen zerrenda eta kodeak erabili da, Batzordeak 2011ko uztailaren 11n hartutako Erabakian ezarritakoarekin bat, Natura 2000 Sareko lekuei buruzko informazio galdetegiari dagokiona.

Azkenik, **baldintzak** sartu dira, hots, ekologia, gizarte, ekonomia eta kultur arloko beste faktore batzuk dira, zein eta kontserbazio-egoera ona edo KBErentzat ezarritako kontserbazio helburuak baldintzatu, hobetu edo lor ditzaketenak.

5.1.- TXILARDI-LARRE MOSAIKOA

Armañon KBEan eta parke naturalean dauden txilardiak eta larreak azaleraren % 34,66 inguru dira. Dena dela, orbanen azalerari eta banaketari buruzko datuez gain, ez dugu behar adina informaziorik zer kontserbazio-egoeratan dauden zehaztasunez jakiteko; beraz, habitat horien egungo kontserbazio-egoerari buruzko balorazioak adituen balioespenetan oinarritu dira, eta erreferentziazko dokumentu teknikoekin bat.

Ingurune horiek bereziki dira nabarmenak hegazti nekrofagoen eta harraparien komunitate zabalaren euskarri gisa, haietako asko mehatxatuak baitaude, eta bizitzeko eremu gisa erabiltzen dituzte janaria bilatzeko; beraz, habitat hauentzako proposatu diren neurriak lagungarriak izango dira, harkaitzetako eta basoko inguruneei loturiko fauna espezieentzako helburuak lortze aldera.

Era berean, mosaiko honetan txertaturik, badira hezegune txikiak, hala nola istil txikiak, ihi-belardiak, ihitokiak, eremu higroturbosoak, iturburuak edo esfagnalak. Ingurune horiek ezinbestekoak dira urari loturiko fauna mantenduko bada; bereziki, anfibioak eta ingurune horietara oso egokituta dauden landareez osatuta; haietako batzuk 92/43/EEE Zuzentaruaren daude sartuta, bai eta Espezie Mahatxatuen Euskal

Katalogoan, hala nola *Pinguicula lusitanica* edo *Spiranthes aestivalis*, biak ere Armañon mendia-aren hegaletan, esfagnol txikiei eta ihitokiei lotuta.

Horrelako habitatetan, kontserbazio-egoera eta dinamika abeltzaintza-erabilerari daude oso lotuta, eta habitaten kontserbazio-egoera, oreka eta bilakaera abere-kargaren mendean daude; beraz, funtsezkoa da lekua erabiltzen duten abeltzainek parte hartzea, natur habitat horiek hobeto kontserbatuko badira.

Txilardi lehor europarrak (CódUE 4030) eta Txilardi oromediterraneak endemikoak, elorri-triskarekin (CódUE 4090).

Sasi horiek KBEaren % 15 inguru hartua dute, eta Armañongo Batasunaren intereseko habitatik zabalduenetako bat dira; 460,73 ha-tan banatu daude, mendi gailur eta hegaletan, batez ere.

Bi txilardi motak aski ordezkaturik daude EAEko Natura 2000 Sarean, baina Armañonen mosaikoak osatu dituzte larre mesofiloekin (CódUE 6210) eta *Agrostis curtisii* espeziearen larre zerbunal eta silizeo-larreekin (CódUE 6230*); beraz, ezin zehatz esan zer azalera okupatzen duten. Bi txilardi horien mantentzea eta kontserbazio-egoera abeltzaintza estentsiboaren eta hori gobernatzeko moldearen mendean daude; askotariko egitura dute, eta sasien estaldura aldagarria da, abeltzaintza jardueraren intentsitatearen arabera. Nolanahi ere, intuizioz esan daiteke txilardi horien azalera handitzen ari dela, bazterrak sasitzeko prozesu orokorrarekin bat, batez ere abere-karga jaitsi delako. Horren haritik, abere-karga orekatua dagoen tokietan, badirudi txilardi-larre mosaikoa mantentzen dela; malda handieneko tokietan edo ibiltzeko zailak diren tokietan, hau da, abere-karga txikiagoa den lekuetan, nabarmen handiagoa da txilarrak hartutako azaleraren proportzioa. Txilardi oromediterranearrak inguru zuhaitzuen mailaren gaineratik garatzen dira, eta pagadi azidofiloaren ordezkapenaren lehen etapak dira, edota pagadi horien lehengoratze aurreko etapa altuera apalagoko lekuetan.

Arestian adierazi den bezala, gaur egun ez dugu datu kuantitatiborik sasi horien kontserbazio-egoeraz; beraz, ez da erraza haien egituraren edo funtzionaltasunaren gaineko balorazio zehatza egitea.

Habitat horien etorkizuneko perspektibak ontzat jo behar dira; izan ere, nahiz eta joera ezberdinak egon aziendaren tipologiaren arabera, itxuraz abere-karga egonkor mantentzen da, eta horrek baikor izateko aukera ematen digu habitat mota hori mantentzeari dagokionez.

	Ona	Ezegokia	Txarra	Ezezaguna
Banaketa edo lerrun eremua	X			
Egitura eta berariazko eginkizunak (espezie bereizgarriak barne).				X
Etorkizunerako perspektibak	X			
Ebaluazio globala				X

Larre alpetar eta subalpetar karedunak (CódUE 6170)

Larre horiek larre alpetar eta subalpetar karedunen azpimota bat dira. EAEn, 5.800 ha inguru hartuak dituzte; horien % 58 Natura 2000 Sarean sartuta daude. Beste larre mota batzuekin mosaikoan banatuta daudenez, zaila da mugatzea, baina Armañon KBERako 51,78 ha-ko okupazio azalera kalkulatu da; hau da, lekuaren % 1,72 bakarrik.

Larre horien azalera egonkorra da, eta haien egitura, oro har, habitat horri berez dagokiona da; beraz, egokitzat jo behar da. Larre mota hauetako espezie bereizgarrien artean, badaude *arcissus asturiensis* gisa katalogatutako hainbat espezie. Habitat horrek oso balio altua du kontserbaziorako KBEan, eginkizun garrantzitsua baitu; hots, lagungarria da lurzorua osatzeko eta higaduratik babesteko, bere landare estaldura handiari esker. Horregatik, eta bestelako daturik ezean, habitat honen funtzionaltasuna egokitzat jo daiteke. Dena dela, habita mota horiei buruzko ezezagutzak eraginda, zaila zaigu haren egitura baloratzea, ez baitago erreferentziatzko elementurik; beraz, hasiera batean, behintzat, ezezaguntzat jo da.

Habitat horri buruzko informazio gehiagorik ezean -habitat mota hori oso irrisgarriak ez diren bazterretan baitago-, jo daiteke gaur egun ez dagoela mehatxu argirik; beraz, etorkizuneko perspektibak ontzat jo behar dira, habitat horretan artzaintza antolatua sustatzen bada.

	Ona	Ezegokia	Txarra	Ezezaguna
Banaketa edo lerrun eremua	X			
Egitura eta berariazko eginkizunak (espezie bereizgarriak barne).	X (Eginkizunak)			X (Egitura)
Etorkizunerako perspektibak	X			
Ebaluazio globala				X

Festuco-Brometea karedun substratuen gaineko larre mesofitiko eta mesoxerofitiko bizikorak (CódUE 6210).

Brachypodium pinnatum espeziearen larre mesofilo horiek 12,11 ha-ko azalera dute KBEan; azaleraren % 0,40 baizik ez bada ere, heterogeneotasuna eta dibertsitatea ematen dizkiote paisaiari. Nolanahi ere, habitat hori ongi ordezkatua eta banatua dago EAEn, hala isurialde atlantikoan nola mediterraneoan, eta haren % 18,9 Natura 2000 Sarean sartuta dago.

Larre horiek bost barrutitan banatuta daude, nola halako malda duten tokietan, eta gaur egun ez dugu eskura datu kuantitatiborik; beraz, ezin balorazio zehatzik egin haren kontserbazio-egoeraz. Era berean, kontuan harturik larre horiek duten aldakortasuna, abeltzaintza erabileraren arabera duten dinamika azkarra, eta basoko soilguneak nahiz aziendarik ez dabilen sasiak kolonizatzeke duten eginkizuna, zaila da haren funtzionaltasuna eta egitura baloratzea.

Abeltzaintza jarduerak bazter uzteko dagoen joera orokorra kaltegarri zaio mendi ertaineko larre mota horri eta, abererik ezean, sasiak berehala hartzen ditu. Dena dela, kontuan hartuta abere-kargak Armañonen egonkor samar dirauela eta ez dirudiela

arazorik dagoenik abeltzaintzak epe erdira iraun dezan, etorkizuneko perspektibak ontzat jo ditzakegu. Gainera, larre horiek dute kalitaterik handiena, *Agrostis* espeziearen larreekin batera; hortaz, aziendak lehentasunez hautatzen ditu.

	Ona	Ezegokia	Txarra	Ezezaguna
Banaketa edo lerrun eremua	X			
Egitura eta berariazko eginkizunak (espezie bereizgarriak barne).		X (Eginkizunak)		X (Egitura)
Etorkizunerako perspektibak	X			
Ebaluazio globala		X		

***Nardus*-dun formazio belarkarak, espezie ugariarekin, menditar substratu silizedunen gainean (CódUE 6230*)**

Armañonen habitat hau *Agrostis curtisii* espeziearen larre bizikorrez osatua dago, eta zabal banatua dago 129,8 ha-tan, abeltzaintzari esker; hau da, KBEaren % 4,32 da. Nagusiki toki garaietan daude, non mosaikoetan egituratutako larre trinkoak osatzen dituzten txilardi lehorrekin batera (CódUE 4030), arestian esan dugunez; betiere abere-karga handi-txikiaren arabera, ganadua kudeatzeko ereduen arabera eta artzaintza-intentsitate handi-txikiaren arabera.

Gaur egun ez dugu eskura datu kuantitatiborik larre horien kontserbazio-egoeraz; beraz, ez da erraza haien egituraren edo funtzionaltasunaren inguruko baloraziorik egitea. Hori dela eta, adituen balorazioetara jo dugu, habitat horiek gaur egun nola kontserbatuta dauden jakiteko, baina oro har ona dela jotzen da. Dena dela, ganadua intentsitate handiagoz bazkatzen ari den lekuetan, *Festuca gr. rubra* eta *Agrostis capillaris* espezieak nagusi diren larreak daude; aldiz, toki batzuetan, sua erabiltzearen ondorioz eta abereen ginkargak eraginda, lurzorua pobretu dela atzeman da; horren ondorioz, belardiak oso hondatuak daude eta landare estaldura urria dute. Era berean, larre hauek zeharkatzen dituzten pistek eta pistatik kanpoko gurpil-arrastoek unean uneko eragin kaltegarriak sortzen dituzte. Nolanahi ere, unean uneko eragin horiek gorabehera, habitata ezaugarritzen duen espezieen presentziak egungo egoera ontzat jotzea ahalbidetzen du.

Mendiko abere-kargaren egungo joerak egonkor dirauela iduri du, baina nola halako desoreka dago ganadu moten joeren artean; hau da, ardi-azienda behera doa, eta gero eta gehiago dira haragitako behi-aziendako buruak. Horrek larre hauen egitura eta osaera uki litzake, eta poliki-poliki moldatzen joango lirarteke. Dena dela, egungo abere-karga nahikotzat jotzen denez habitata mantentzeko, eta aziendak larre mota horietarako agertzen duen lehentasuna ikusita, etorkizuneko perspektibak ontzat jo ditzakegu.

	Ona	Ezegokia	Txarra	Ezezaguna
Banaketa edo lerrun eremua	X			
Egitura eta berariazko eginkizunak (espezie bereizgarriak barne).	X			
Etorkizunerako perspektibak	X			
Ebaluazio globala	X			

Presioak eta mehatxuak

Habitata	Kodea	Presioa/Mehatxua
Txilardi lehor europarrak (CódUE 4030)	A04.01	Artzaintza intentsiboa
	A08	Ongarrien erabilera
	D01.01	Bidexkak, pistak, bidegorriak
	G01.03.02	Lur orotako ibilgailu motordunak
	J01.01	Suteak
	J03.01	Habitat baten berariazko ezaugarrien murrizketa edo galera
	K01.01	Higadura
	K02.01	Aldaketak espezieen osaeran
Txilardi oromediterranear endemikoak, elorri-triskarekin (CódUE 4090).	A04.02.01	Abeltzaintza ez-intentsiboa
	A04.02.02	Ardi-artzaintza ez-intentsiboa
	A04.02.03	Zaldi-artzaintza ez-intentsiboa
	D01.01	Bidexkak, pistak, bidegorriak
	J01.01	Suteak
	J03.01	Habitat baten berariazko ezaugarrien murrizketa edo galera
	K01.01	Higadura
	K02.01	Aldaketak espezieen osaeran (segida)
Larre alpetar eta subalpetar karedunak (CódUE 6170).	A04.02.02	Ardi-artzaintza ez-intentsiboa
	A04.03	Artzaintza sistemak bazter uztea, artzaintzarik eza
	A08	Ongarrien erabilera
	D01.01	Bidexkak, pistak, bidegorriak
	G091.02.03	Lur orotako ibilgailu motordunak

	G05.01	Zapaltzea, gain erabilera
	J03.01	Habitat baten berariazko ezaugarrien murrizketa edo galera
	K01.01	Higadura
	K02.01	Aldaketak espezieen osaeran (segida)
<i>Festuco-Brometeak</i> redun substratuen gaineko larre mesofitiko eta mesoxerofitiko bizikorrak(CódUE 6210).	A04.02.01	Abeltzaintza ez-intentsiboa
	A04.02.02	Ardi-artzaintza ez-intentsiboa
	A04.02.03	Zaldi-artzaintza ez-intentsiboa
	A04.03	Artzaintza-sistemak abandonatzea, artzaintzarik eza
	A08	Ongarrien erabilera
	D01.01	Bidexkak, pistak, bidegorriak
	G091.02.03	Lur orotako ibilgailu motordunak
	J03.01	Habitat baten berariazko ezaugarrien murrizketa edo galera
	K01.01	Higadura
	K02.01	Aldaketak espezieen osaeran (segida)
<i>Nardus</i> -dun formazio belarkarak, espezie ugarirekin, menditar substratu silizedunen gainean (CódUE 6230*).	A04.01	Artzaintza intentsiboa
	A04.01.05	Artzaintza misto intentsiboa
	A04.03	Artzaintza-sistemak abandonatzea, artzaintzarik eza
	A08	Ongarrien erabilera
	D01.01	Bidexkak, pistak, bidegorriak
	G01.02.03	Lur orotako ibilgailu motordunak
	G05.01	Zapaltzea, gain erabilera
	J03.01	Habitat baten berariazko ezaugarrien murrizketa edo galera
	K01.01	Higadura
	K02.01	Aldaketak espezieen osaeran (segida)
	M01.02	Lehortek eta prezipitazio gutxiago
M02.03	Espezieen gainbehera edo desagertzea	

Baldintzak

KBEaren % 30 inguru larre menditarrek eta txilardiek okupatua dago; gehienak titulartasun publikoko lurzoruetan daude, eta hori aukera ona da bertako habitatak kudeatzeko.

Armañon KBEko abere-kargaren bilakaera itxuraz egonkorra da abelburu kopuruari dagokionez, zaldi-aziendari eta behi-aziendari bagagozkie behintzat; ardi-aziendak, berriz, nola halako beherapena izan du. Ez, ordea, ahuntz-aziendak, azken urteotan gorantz egin duela iduri baitu.

Nahiz eta azkenaldi honetan eskuratu den KBEko abere-kargari buruzko informazioa, eta nahiz eta funtsezko alderdiak ezagutzen diren lekuaren natur balioekin bat datorren abeltzaintza kudeaketa garatzeko eta sistema orekan mantentzeko (hori funtsezkoa da txilardi-larre mosaikoa mantendu eta kontserbatzeko), oraindik ere ez dira neurriak egituratu jarduera antolatze aldera. Horrela, abereen eragina ona izan da ingurune horiek mantentzeko, formazio horiek berez duten izaera irekia sustatu baitute eta mikro-ingurune askotarikoak sortu baitituzte; baina, abere-presioa handitu denez -abelburu kopurua handitu delako edo pisu handiagoko arrazak ekarri direlako-, eraso garrantzitsuak egiten ari zaizkie ingurune horiei, gehiegi bazkatu, gehiegi marruskatu eta gehiegi zapaltzen direlako, eta horren ondorioz, lurzorua altxatu eta landaredi bereizgarria suntsitzen da. Horren haritik, Sopeña mendian abere-karga handiegia dago, eta esan daiteke ia bikoizten duela larre-azalerek har dezaketen edukiera; horrek larre horien edukiera izugarri baldintzatzen du, denboran beren emankortasuna mantentzeko, eta hori kaltegarri zaio larreak erabiltzen dituen abeltzaintza ustiategi bakarrari. Baina, era berean, kaltegarria da baso habitatak lehengoratzeko eta haien kontserbazio-egoerarentzat. Sopeñako artadiari gertatu zaio hori, bazkan ari den ganaduaren ekintzak baldintzatua baitago berezko lehengoratzea.

Bestalde, ardi-aziendako buru kopurua jaisteak (gaur egun, 225 buruko artaldea bakarrik baitago) etorkizunean arazoak sor ditzake, azienta mota horrek betetzen duen eginkizuna dela-eta. Izan ere, ardi-azienda lagungarria da bai habitat mosaiko horien egiturazko ezaugarriak mantentzeko, bai habitat hidroturbosoak mantentzeko, zuhaixkek tamaina handiagoa hartzea eragozten baitu.

Nolanahi ere, badirudi abeltzaintza jarduera estentsiboak nahikoa izan beharko lukeela larreak mantentzeko eta landare zurkarak haztea eragozteko, baina ezarri den kanporatze epealdian, azienta larreetan sartzea mugatu behar da. Bestalde, epe labur eta erdira ez dirudien arren abeltzaintzak behera egingo duenik Armañonen, ezinbestekoa da datu zehatzak eskura izatea KBEko bazka eskaintzaz nahiz azientak behar duenaz, gaur egun ez baitugu holako daturik. Alde horretatik, artzaintza estentsiboak funtsezko tresna izan behar du larre eta sasien mosaikoa kontserbatzeko; hortaz, artzainen eta abeltzainen elkarlana beharrezkoa da, habitatak ongi mantentze aldera.

Oraingoz, ikusi da era ezberdinean gobernatu eta kudeatzen dutela azienta KBEko larre-baliabideak baliatzen dituzten hiru ganadu motaren (ardi-azienda, behi-azienda eta zaldi-azienda) abeltzainek, bai eta azienta mota bereko abeltzainen artean ere; beraz, neurri jakin batzuk ezartzeak gorabeherak eragin ditzake hala abeltzainen beren artean nola abeltzainen eta mendiaren jabe diren administrazio-erakundeen artean. Hori ikusita,

funtsezkoa da abeltzainak kontzientziaztea eta lankidetzan aritzea. Horren haritik, abeltzaintza mendez mende izan da Karrantza Haraneko diru euskarri garrantzitsuenetako bat. Abeltzaintzari loturiko jarduera batzuk ez dira egokiak izan, eta horrek zuzeneko ondorioak izan ditu habitat horien egungo egoeran, hala nola higadurak eragindako arazoak, hiru arrazoi nagusi direla: betidanik sua larreak sortzeko erabili izana, abeltzaintza arloko antolaketarik eza, eta zuhaitzak zuzenean ezabatu izana. Alde horretatik, Armañongo abeltzainen artean jarrera aldaketak atzematen badira ere, oraindik ere badira errezeloak ohitura hutsez egindako jokabide batzuk aldatzeko; beraz, habitatak erabili eta kudeatzeko neurriak arrakastatsuak eta eraginkorrak izango badira, funtsezkoa da mendi hauetako larreak erabiltzen dituzten abeltzainekin akordioak egitea.

Nolanahi ere, larrez eta sasiz osaturiko mosaiko mota hauek giza jarduerak erregulatuak daude, eboluzio-prozesu azkar samarrak gertatzen dira, eta trantsizioko habitatak oreka dinamiko eta ezegonkorrean daude; hortaz, kontserbazio helburuak egoki zehaztu behar dira, kudeaketa haietan oinarriturik bideratuko baita. Horren haritik, kudeaketak dinamiketara egokitu behar du, eta gauzarik garrantzitsuena da KBE osoan habitat bakoitzerako ezarri den kopuru garbia mantentzea, halako banaketa arau bati jarraikiz, habitat askotan bizi diren espezie kopuru handi baten bizikidetzan bermatze aldera paisaiaren eskalan; izan ere, espezie horien bizia aipatu mosaikoaren mendean dago; ez, ordea, habitat zehatz baten mendean. Horrela, ez da mugatu behar tarteko trantsizio egoerak izatea, aldakortasun ekarleak baitira, bai eta, jakina, biodibertsitate ekarleak ere. Horrenbestez, mosaikoen kudeaketa dinamikoak orbanen bilakaera librea hartu behar du aintzat, eta aldi berean, beste orban batzuk lehengoratzeko lanak egingo dira. Horrez gain, mosaiko hori sortzen duten jarduerak mantentzea halako baldintza sozial eta ekonomiko batzuei lotuta dago; beraz, aipatu baldintzak ere aintzat hartuko dira. Hortaz, guztiz onargarria da habitat jakin batzuen azalera galtzea (txilardiak, kasu) belar bazkaz osaturiko habitaten mesedetan (larre menditar azidofiloak, kasu).

Nahiz eta arauturik ez egon ongarrien edo medeagarri kaltzikoen erabilera KBEko larreetan, eta gaur egun ongarririk eta karrerik botatzen ez bada ere, arlo horri buruzko irizpide argiak ezarri beharra dago. Izan ere, larreen kontserbazio-egoeran ondorio kaltegarriak eragiten ditu, hala nola larreetako flora osaera aldatzea, habitateko espezie bereizgarriak galtzea, eta bestelako larre sinplifikatuetara jotzea. Horrez gain, onartua dago horrelako ongarriek eta gisakoek errendimendu apala dutela, kostuaren, kantitatearen eta kalitatearen aldean. Horrela, ez da ahaztu behar mendiko larre hauetan, aziendak berak hobetzen duela larrearen kalitatea, huraxe janez, eta larrerik emankorrenak aziendak gehien erabilitakoak direla; gehienetan topografia-baldintza aldekoagoetan kokaturiko larreak izaten dira, bertan gertatzen baita berezko ongarritzerik handiena, abereen gorozki eta pixen bidez.

Kartografian islatua ez badago ere, aipagarria da tranpal txikiak eta hezegune batzuk badirela toki jakin batzuetan, zeinetan, adibidez, *Spiranthes aestivalis* espeziearen populazioak garatzen baitira, EAEko Espezie Mehatxatuen Katalogoan Zaugarri kategorian sartua; eta halaber, badira ingurune horiei loturiko beste flora espezie interesgarri batzuk, hala nola *Pinguicula lusitanica* espeziea, bakanen kategorian sartua. Halaber, ingurune horietan intereseko briofito komunitateak garatzen dira, eta haietan ugariak dira esfagnoak; beraz, tranpal txiki horietako batzuk Trantsizioko Mirak izeneko habitatean sar daitezke (CódUE 7140).

Eremu horietako batzuetan, etxe-abereek lurra zapaltzea eta pistak egitea lirateke ukipenik nabarietak, erreka batzuen erregimen hidrológicoa aldatu egiten dutelako eta, horren ondorioz, lurzuaren higadura eta trinkotasuna handitzen da, eta hari loturiko landarediaren osaera eta egitura aldatu egiten da. Gainera, mehatxaturiko flora espezie horien populazioen tamaina txikia denez (gehienetan, ale gutxi dira azalera txiki batean), oso ahulak edo zaugarriak dira unean-unean gerta daitezkeen ustekabeko eraginen aurrean.

Azkenik, aipa dezagun KBEan pista sare handia dagoela eta ibilgailu asko dabilzala; horrek, batzuetan, unean uneko eragin kaltegarriak sortzen ditu zenbait tokitan, pistatik kanpo ibiltzearen ondorioz.

5.2.- BASOAK

Armañon KBEan askotariko baso habitatak daude. Horrela, Armañonen ditugu 92/43/EEE Zuzentarauaren I. eranskinean sarturiko lau habitat mota: pagadi azidofilo atlantiarrak (CódUE 9120), *Alnus glutinosa* eta *Fraxinus excelsior* espezieen baso alubialak (CódUE 91E0*), Harizti galaiko-portugaldarrak, *Quercus robur* eta *Quercus pyrenaica*-rekin (CódUE 9230) eta *Quercus ilex* eta *Quercus rotundifolia* espezieen artadiak (CódUE 9340). Basook KBEko azaleraren % 10,58 hartua dute; 317,93 ha guztira, eta % 21,25 da (638,46 ha) baldin eta *Quercus robur* espeziea nagusi den baso azidofiloa eta pagadi basofiloak sartzan baditugu, biak ere eskualde mailako interesa dutenak kontserbaziorako.

Alde batera utzita eskura dagoen informazioa azalera okupatuaz, orban kopuruaz, orbanen tamainaz eta haien arteko distantziaz, gaur egun ez dago behar bezalako ezagutzarik habitat horiei buruz, eta era berean, ez dago informaziorik habitat egituraren eta osaketaren zenbatekoari eta nolakoari buruz; horren ondorioz, ezin esan behar adina zehaztasunez zertan den haien egoera. Era berean, ez da adierazle finkatuetan oinarrituriko datu-serie luzerik eskura; beraz, bilakaeraren joera ere ezin da ebaluatu.

Batasunaren intereseko baso habitat mota guztietan, epe erdira baldintzatua legoke kontserbazio-egoera ona lortzea, era aktiboan jarduten ez bada. Nolanahi ere, ontzat jo daitezke etorkizunerako perspektibak habitat horietarako, ia ez baitago baso aprobetxamendurik, orban batzuk iristeko zailak diren bazterretan daudelako eta baso guztiak lurzoru publikoan daudelako, eta Armañongo parke naturalean sartuta, gainera; horrek hein handia neurriak hartzea errazten du.

Pagadi azido atlantiarrak *Ilex* oihanpearekin eta batzuetan *Taxus* (*Quercion robori-petraeae* edo *Ilici-Fagenion*) (CódUE 9120).

Holako basorik ez dago ia Armañonen, baina heterogeneotasuna ematen die KBEko baso inguruneei. Badago 4,59 ha-ko orban bat sakan batean ekialdera begira Remendon mendian, Cuesta de la Cumbre alderditik gertu; hau da, KBEko azaleraren % 0,15 baizik ez.

Orban txiki hori bakartua dago, bi pistak zeharkatua, bata goi-goiko muturrean, eta bestea, behe-behekoan, nagusiki larrez eta bazkalekuz inguratuta, eta alderik behekoenean, berriz, intsignis-pinu landatua da nagusi, bai eta berrikitan aprobetxatu den eukalipto baso bat ere; beraz, horren egitura eta kalitatea oso eskasa da, non

zuhaitzen % 92k kasik 30 cm-tik beherako diametroa dute; 50 cm-tik gorakoak % 2,6 baizik ez dira. Era berean, oihanpea urria da espezetan eta ez da batere sarrria, berezko birsortzea urria da eta ez dago egur hilik. Horri guztiari gehitzen badiogu ez dagoela espezie bereizgarri buruzko informazio kuantitatiborik eta, horren ondorioz, ez dagoela datu gehiago habitataren funtzionaltasunaz (adibidez, onddo eta likenen dibertsitateaz), etorkizunerako perspektibak onak izanda ere, KBEko pagadi azidofiloen kontserbazio-egoera kaskartzat-txartzat jo behar da.

	Ona	Ezegokia	Txarra	Ezezaguna
Banaketa edo lerrun eremua		X		
Egitura eta berariazko eginkizunak (espezie bereizgarriak barne).			X	
Etorkizunerako perspektibak		X		
Ebaluazio globala			X	

***Alnus glutinosa* eta *Fraxinus excelsior* espezetako baso alubialak, (CódUE 91E0*).**

Lehentasunezko habitat honek 4.620 ha-ko azalera dauka EAEn, hau da, oso urrun bere banaketa potentzialak hartuko lukeen azaleratik. EAeko basorik murriztuena da, eta hori zor zaio bai azpiegiturak eraiki izanari (errepideak, industrialdeak, hiri-eremuak, etab.), bai basoaren orde z jarri diren aprobetxamenduak garatu izanari (laborantzak eta belardiak). Bizirik iraun duten orban gutxi horien % 26 bakarrik dago sartuta Natura 2000 Sarean.

Armañonen egun eskura dagoen kartografia-informazioa oinarri harturik, jotzen da haltzadi kantauriarrek 1,33 ha okupatzen dutela, hau da, KBEko azaleraren % 0,04; gehienetan, ibai eta erreka bazterreko landaredi zerrenda estura mugatua dago, etenda egoten dena. Haltzadi azalerak atzera egin du oso nabarmen ibaien beheko tartetean, nagusiki baso landaketa aloktonoek eraginda; horren ondorioz, har zezakeen azaleraren % 2,6 baizik ez du okupatzen. Horrek, era berean, egiturazko gabeziak eragin ditu oraindik ere dirauten tarte gutxi horietan, eta arazoak ere sortu ditu habitat honek duen lotura funtzioan, eta eginkizun hori guztiz garrantzitsua da habitatari lotuta dauden fauna espezieentzat; horien artean karramarro autoktonoa da nabarmentzekoa (*Austropotamobius italicus*), 92/43/EEE Zuzentarauaren II. eranskinean sartua dagoena, bai eta EAeko Espezie Mehatxatuen Katalogoan ere; karramarro hori KBEko hainbat erreka tartetan atzeman da.

Habitat honi lotuta, bestalde, badira bi iratze espezie subtropikal, biak ere berezi-bereziak Europa mailan, eta EAEn oso banaketa urria eta zatikatua dutenak. Bi-biak Ladrones erreka ezpondetan daude kokatuta, bertan baldintza gutxi gorabehera konstanteak dituztelako urte osoan: *Calcita macrocarpa*. KBEan gehienez ere bost ale eta 40 fronde dira, 2012an Ladrones erreka ezpondetan erroldatuak, eta *Woodwardia radicans*, erreka berean kokatua; azken horrek atzera etengabe eta nabarmen egin du ale helduen kopuruan, azken urteotan, eta bere okupazio eremua ere nabarmen murriztu da. Bi espezieak 92/43/EEE Zuzentarauaren II. eta IV. eranskinetan sartuta daude, bai eta EAeko Espezie Mehatxatuen Katalogoan ere.

Era berean, oraindik ere balio ekologiko handiko eremu heze batzuk lotuak daude Remendon eta Ladrones erreken arroei eta Juncal kanalaren tarte ez hormigoituari. Halaber, istiletan aterpe hartzen dute ingurune hauetan berez bizi eta hazten diren fauna eta flora espezieek, eta ganaduak bertan edaten du ura.

Azkenik, Armañongo mendietako goi-ibarretako errekek bisoi europarra (*Mustela lutreola*) hedatzeko intereseko eremu gisara daude sartuak haien Kudeaketa Planean. Oraindik ez da baieztatu espezie hori KBE barruan dagoenik, baina era horretako baso formazioak funtsezko elementuak dira, espezie horrek etorkizunean bazter horiek kolonizatu ditzan eta bertan egonkortasunez mantendu dadin.

Nahiz eta ez dagoen eskura informaziorik haren kontserbazio-egoeraz balorazio zehatzik egiteko, haltzadi horiek gaur egun duten egitura nahiko urrun dago kontserbazio-egoera onean legokiokeenetik. Era berean, ez dago etorkizuneko presio eta mehatxu maila baloratzea ahalbidetzeko moduko informazio kuantitatiborik; beraz, ezezaguntzat jo dira etorkizunerako perspektibak habitat mota horretarako.

	Ona	Ezegokia	Txarra	Ezezaguna
Banaketa edo lerrun eremua			X	
Egitura eta berariazko eginkizunak (espezie bereizgarriak barne).		X (Egitura)		X (Eginkizunak)
Etorkizunerako perspektibak				X
Ebaluazio globala			X	

Harizti galaiko-portugaldarrak, *Quercus robur* eta *Quercus pyrenaica*-rekin (CódUE 9230).

Habitat hau EAEn ondo ordezkaturia dagoela jotzen da, baina habitat mota hori oso oso urria da Armañonen. Horrela, haren banaketa potentzialak 165,6 ha hartuko balitu ere, bakar-bakarrik 2,38 ha-ko orban txiki bat aurkitu da Cueto Misario alderdian, azientarentzako larre-matrize batean sarturik; horrek kontserbazio-egoera txarra eragin dio, eta baso txikia zuhaitz ilara estu bat besterik ez da iparralderantz.

Haren azalera potentzialaren murrizketa handia nagusiki zor zaio betidanik abeltzaintzari loturiko giza presioak bultzaturik mugitu izanari, eta era berean, sua erabili izanari larre azalera handitze aldera; gaur egun, haren eremu potentzialaren gehiengoa txilardiek eta merkatura bideratzeko konifera aloktonoen sailek hartua dute.

Ez du informaziorik haren kontserbazio-egoerari buruzko balorazio zehatzik egiteko, baina azalera txikia eta haren linealtasuna ikusita, ez daiteke orban hau basotzat jo. Izan ere, hala azalera txiki hori nola egitura eta eginkizunak oso konprometitutzat jotzen dira; beraz, haren kontserbazio-egoera txarra da.

Horren haritik, onak ere ez dira etorkizunerako perspektibak. Izan ere, orbana gaur egun oso aldatua dago, eta inguruko larreetan abeltzaintza jarduera handia dago; beraz, horrek izugarri zailtzen ditu orbana lehengoratzeko edo hobetzeko ekintzak. Nolanahi ere, orbana kudeatzeari dagokionez, kudeaketa aktibo bat egin beharko litzateke, haren

azalera handitzeko asmoz, eta haren etorkizuna estadio helduago eta konplexuagoetarantz bideratzeko asmoz.

	Ona	Ezegokia	Txarra	Ezezaguna
Banaketa edo lerrun eremua			X	
Egitura eta berariazko eginkizunak (espezie bereizgarriak barne).			X	
Etorkizunerako perspektibak		X		
Ebaluazio globala			X	

***Quercus ilex* eta *Quercus rotundifolia* espezieetako artadiak (CódUE 9340).**

Armañonen, *Quercus ilex* eta *Quercus rotundifolia* espezieetako artadiak zabal daude ordezkatuak, basorik zabalena baita. 309,64 ha ditu, hau da, azaleraren % 10,31. EAEn, 26.665 ha-ko azalera hartua du, eta % 30,7 Natura 2000 Sareko lekuetan dago.

Nagusiki kareharrizko materialen gainean garatu da; adibidez, Los Jorrios mendiaren hegoaldeko hegalean eta Valneroko kanalaren hormetan, edota Ranero eta Venta La Perra alderdietakoak, azken horiek luze-zabaleran txikiagoak, baina Sopeñako artadia nabarmendu behar da, silizeozko materialen gainean garatua.

Artadiak 712 ha inguruko azalera potentziala dauka; beraz, horrek esan nahi du azalera horren portzentaje handi batean (% 43,4) baso potentziala mantentzen dela; hortaz, habitat mota honek KBEan okupatua duen azalera on samarra dela esan daiteke. Dena dela, nola halako munta duen baso orbana izanda ere, baso mota horrek bakartze arazo nabarmenak ditu Armañonen, gehienbat alde garaietan larrez inguratua dagoelako eta, beheko aldeetan, berezko basoa kendu eta, haren ordeztu, baso sailak landatu direlako. Era berean, formazio horiek oso urrun daude KBetik kanpoko antzeko baso orbanetatik, eta horrek are zaurgarriago eta hauskorrago egiten ditu.

Gaur egun, baso horietan egiten den aprobetxamendu moldeak eraginda (egurra eta ikatza lortzeko), oro har oihanpean egitura sinplifikatua dute, eta zuhaitzak eite txikikoak dira; kasik zuhaitzen % 97ren diametroa ez da 30 cm-ra iristen oinarrian; zuhaitzak andui zahar aprobetxatuetatik datoz. Era berean, aprobetxamendu eredu horiek artearen ugaltze begetatiboa sustatu dute eta, horren ondorioz, basoak ez du indar handirik eta ia ez dago berezko birsortzerik.

Sopeñako artadia kasu berezia da, non abeltzaintzaren ondorioz, haren hegoaldean dehesa itxurako egitura mantendu baita; bertan, zuhaitzen % 50ek baino gehiagok 50 cm-tik gorako diametroa dute oinarrian eta badira tamaina handiko aleak; oihanpea eta egur hila urriak dira, eta ez dago berezko birsortzerik.

Nolanahi ere, nahiz eta ez dagoen eskura informaziorik haren kontserbazio-egoeraz balorazio zehatzik egiteko, artadi horiek gaur egun dituzten egitura eta funtzionaltasuna nahiko urrun daude kontserbazio-egoera onean legokiekeenetatik. Era berean, bakartze maila eta abeltzaintza aprobetxamenduen presioa ikusita, ez dira onak baso mota horren etorkizunerako perspektibak, nahiz eta KBEko zonifikazioan babes estatusa izan.

	Ona	Ezegokia	Txarra	Ezezaguna
Banaketa edo lerrun eremua		X		
Egitura eta berariazko eginkizunak (espezie bereizgarriak barne).		X		
Etorkizunerako perspektibak		X		
Ebaluazio globala		X		

***Quercus robur* eta pagadi basofiloak nagusi diren baso azidofiloa.**

Artadi kantauriarrekin batera, berezko baso formaziorik zabalena da Armañonen. Zehazki, 300,07 ha-ko azalera dauka, hau da, KBEko azaleraren % 9,99. Habitat honek EAEn, eta zehazki Bizkaian, eremu potentzial zabala duen arren, baso mota honek arazo nabarmenak ditu bakartzeari eta zatikatzeari dagokionez; horrela, gaur egungo banaketa oso murriztua eta zatikatua dago, nekazaritzak, abeltzaintzak eta basogintzak nabarmen kaltetu dutelako.

Armañon KBEan, baso mota honen laginik onena Remendon errekaen goi-ibarrean dago, eta Bizkaiko harizti azidofilorik handiena izanda ere, haren egitura eta funtzionaltasuna oso baldintzatuak daude, hainbat arrazoi direla medio: bereziko birsortzerik eza, zuhaitz heldu gutxi (zuhaitzen % 2k bakarrik dute 50 cm-tik gorako diametroa oinarrian) eta egur hilik ez izatea. Gaur egun, Armañonen ez da haritz-zura aprobetxatzeko basolanik egiten, eta masa gutxi horiek formazio helduagoetarantz jotzen ari dira; baina, ganaduaren jardunak berezko birsortzea eta oihanpearen garapena mugatzen ditu. Beraz, baso horiek oraindik ere urrun daude kontserbazio-egoera ona izango litzakeenetik.

Gainera, badira formazio horien baso txikiak, gizakiaren esku-hartzeak baldintzaturik; baso txikiok KBEko alderik behekoenean daude banatuta, eta kontserbazio-egoera hondatuagoa dute. Azalera horiei orban batzuk gehitu behar zaizkie, non haritzak (*Quercus robur*) masa mistoak osatzen baititu bai artearekin (*Q. ilex*) (9,12 ha) bai pagoarekin (*Fagus sylvatica*) (20,46 ha), eta horrek baso dibertsitate handiagoa ematen dio lekuari. Hala eta guztiz ere, harizti horiek beren banaketa potentzialaren % 27 baino ez lukete okupatuko gaur egun. Gizakiak ez du zuzenean habitat honen ingurumen balioak kaltetzeko moduko lanik egiten, abeltzaintza ez bada, eta habitata lehengoratzeko hasi berri diren lanak kenduta; baina, hala ere, ez dago argi esaterik zer nolako perspektibak izango dituzten basoek etorkizunean. Izan ere, berezko birsortzea ahula da, eta pagoa berez zabaltzen ari da (*Fagus sylvatica*); horren ondorioz, etorkizunean pagadiak hariztiari lekua kendu diezaioke.

	Ona	Ezegokia	Txarra	Ezezaguna
Banaketa edo lerrun eremua			X	
Egitura eta berariazko eginkizunak (espezie bereizgarriak barne).		X		
Etorkizunerako perspektibak				X
Ebaluazio globala			X	

Presioak eta mehatxuak

Habitata	Kodea	Presioa/Mehatxua
Pagadi azido atlantiarrak <i>Ilex</i> oihanpearekin eta batzuetan <i>Taxus</i> (<i>Quercion robori-petraeae</i> edo <i>Ilici-Fagenion</i>) (CódUE 9120).	B02	Basoak eta landaketak kudeatzea
	B02.02	Zuhaitz mozketak
	B02.03	Oihanpea ezabatzea
	B02.04	Zuhaitz hilak edo hondatuak ezabatzea
	B02.06	Basoak bakantzea
	B03	Baso ustiapena, birlandaketarik edo berezko birsortzerik gabe
	B04	Biozidak, hormonak eta produktu kimikoak erabiltzea (silbikultura)
	B06	Artzaintza /baso / zuhaitzietan
	J03.01	Habitat baten berariazko ezaugarrien murrizketa edo galera
	J03.02	Habitaten konektibotasunaren murrizketa antropogenikoa
	K02.01	Aldaketak espezieen osaeran
	M01.01	Tenperatura eta muturreko tenperaturak igotzea
	M01.02	Lehortek eta prezipitazio gutxiago
<i>Alnus glutinosa</i> eta <i>Fraxinus excelsior</i> espezieetako baso alubialak, (CódUE 91E0*).	A01	Laborantzak
	B02	Basoak eta landaketak kudeatzea
	B02.03	Oihanpea ezabatzea
	B02.04	Zuhaitz hilak edo hondatuak ezabatzea
	I01	Espezie exotiko inbaditzaileak
	J03.01	Habitat baten berariazko ezaugarrien murrizketa edo galera
	J03.02	Habitaten konektibotasunaren murrizketa antropogenikoa
	K02.01	Aldaketak espezieen osaeran (segida)
	M01.01	Tenperatura eta muturreko tenperaturak igotzea
	M01.02	Lehortek eta prezipitazio gutxiago
Harizti galaiko-portugaldarrak, <i>Quercus robur</i> eta <i>Quercus pyrenaica</i> -ekin (CódUE 9230).	B02	Basoak eta landaketak kudeatzea
	B02.02	Zuhaitz mozketak
	B02.03	Oihanpea ezabatzea

2016ko martxoaren 8a, asteartea

	B02.04	Zuhaitz hilak edo hondatuak ezabatzea
	B02.06	Basoak bakantzea
	B03	Baso ustiapena, birlandaketarik edo berezko birsortzerik gabe
	B04	Biozidak, hormonak eta produktu kimikoak erabiltzea (silbikultura)
	B06	Artzaintza /baso / zuhaiztietan
	J03.01	Habitat baten berariazko ezaugarrien murrizketa edo galera
	J03.02	Habitaten konektibotasunaren murrizketa antropogenikoa
	K02.01	Aldaketak espezieen osaeran (segida)
	M01.01	Temperatura eta muturreko temperaturak igotzea
	M01.02	Lehortek eta prezipitazio gutxiago
<i>Quercus ilex</i> eta <i>Quercus rotundifolia</i> espezieetako artadiak (CódUE 9340).	A04.02.01	Artzaintza ez-intentsiboa (behi-azienda)
	A04.02.05	Artzaintza ez-intentsibo mistoa
	B02	Basoak eta landaketak kudeatzea
	B02.02	Zuhaitz mozketa
	B02.03	Oihanpea ezabatzea
	B02.04	Zuhaitz hilak edo hondatuak ezabatzea
	B02.06	Basoak bakantzea
	B03	Baso ustiapena, birlandaketarik edo berezko birsortzerik gabe
	B04	Biozidak, hormonak eta produktu kimikoak erabiltzea (silbikultura)
	B06	Artzaintza /baso / zuhaiztietan
	G01.02.03	Lur orotako ibilgailu motordunak
	J03.01	Habitat baten berariazko ezaugarrien murrizketa edo galera
	J03.02	Habitaten konektibotasunaren murrizketa antropogenikoa
	K02.01	Aldaketak espezieen osaeran (segida)
	M01.01	Temperatura eta muturreko temperaturak igotzea
	M01.02	Lehortek eta prezipitazio gutxiago
<i>Quercus robur</i> eta <i>pagadi</i>	B02	Basoak eta landaketak kudeatzea

basofiloak nagusi diren baso azidofiloa.	B02.02	Zuhaitz mozketak
	B02.03	Oihanpea ezabatzea
	B02.04	Zuhaitz hilak edo hondatuak ezabatzea
	B02.06	Basoak bakantzea
	B03	Baso ustiapena, birlandaketarik edo berezko birsortzerik gabe
	B04	Biozidak, hormonak eta produktu kimikoak erabiltzea (silbikultura)
	B06	Artzaintza /baso / zuhaiztietan
	J03.01	Habitat baten berariazko ezaugarrien murrizketa edo galera
	J03.02	Habitaten konektibotasunaren murrizketa antropogenikoa
	K02.01	Aldaketak espezieen osaeran (segida)
	M01.01	Tenperatura eta muturreko tenperaturak igotzea
	M01.02	Lehortek eta prezipitazio gutxiago

Baldintzak

Armañon KBEko azalerarik zati handiena titularitate publikokoa da, eta horrek izugarri erraztu beharko luke neurri aktiboak hartzea lekua kudeatzeko. Dena dela, KBEko Erabilgarritasun Publikoko Mendien Baso Antolamendurako Plan Teknikoek azaleraren % 21,24n bakarrik ezarri dute kontserbazio xedea. Plan horien edukia, gainera, ez dator bat parke naturalaren berariazko kudeaketa-helburuekin, ezta Natura 2000 Sarean sarturiko gune babestu baten helburuekin ere, bietan sartuta daudela aipatuagatik ere, ez eta bere berezitasun ekologikoekin bat; eta ez dago lekua planifikatzeko dokumentuetan ezarritako helburu, zonifikazio eta araudiarekin bat datorren kontserbazio ekintzarik.

Urria da KBEko basoen ezaugarri ekologikoen gainean eskura dagoen xehetasuneko informazioa eta, horren ondorioz, baita egun duen egoeraren gainean ere, salbu eta Erabilgarritasun Publikoko Mendiak Antolatze Plan Teknikoetan bilduta dagoen informazioa, eta fauna eta flora espezieen presentziarekin lotuta dauden alderdi batzuk. Horrela, ez dugu informaziorik habitat horien egiturazko alderdiei buruz, hala nola oihanpearen osaera, zuhaitz- eta zuhaixka-estratuen heterogeneotasuna, intereseko bigarren mailako espezieen ugartasuna, egur hilaren bolumena hektarea bakoitzeko, zuhaitz zaharren, helduen edo zaharkituen dentsitatea, baso inguruneetako soilguneen dentsitatea, etab. Hala ere, gutxi aprobetxatutako unaden aldean, KBEko basoetako egur hilaren bolumena -tamaina txikikoa nahiz handikoa, hala zutik nola etzanda- nabarmen apalagoa da gutxi baliatutako basoetakoa baino, eta antzeko zerbait gertatzen da zuhaitz helduen eta oso helduen dentsitatearekin.

Beraz, zaila da KBEko basoen egungo kontserbazio-egoerari buruzko balorazio zehatzik egitea indize fidakor eta konparagarrien bidez nahiz epealdi laburreko aldaketak

atzemateko moduko indizeen bidez, kudeaketa birbideratzea ahalbidetuko luketenak; beraz, balio kuantitatiboak ezarri behar dira hainbat eskalatan ebaluatu ahal izateko. Horren haritik, egia da egur hila neurtzea adierazle egokia izan daitekeela epe laburreko aldaketak atzemateko, baina beste adierazle batzuk eraginkorrak bakarrik omen dira epe erdirako edo luzerako aldaketak ebaluatzeko. Nolanahi ere, adierazleen emaitzak konparagarriak izan behar dira, eta beste espazio batzuetan erabilgarriak, hainbat analisi-eskalatan informazio fidagarria emate aldera.

Armañongo orografiak berak eraginda, baso masa autoktonoak nolabait zatikatuta eta bakartuta daude hein batean, eta horrek baso masen konektibotasuna eta funtzionaltasuna baldintzatzen ditu. Era berean, esan behar da eskualde honetako basoak egur eta zur iturria izan direla mendez mende, eta batez ere, baso asko kendu eta, haien orde, artzaintzan aritzeko eremuak jarri dira. Horren ondorioz, KBE barruan inon ere ez dago berezko basorik.

Aziendaren jardunak baso horien egitura eta dibertsitatea baldintzatzen ditu, oihanpeko espezieen ugaritasuna eta banaketa aldatzen ditu, eta guztiz kolokan jartzen du birsortzeko gaitasuna, salbu eta horren irisgarriak ez diren leku zehatzetan. Hori bereziki dago agerian zuhaitz erorketek eragindako soilguneetan; dena den, abere-kargaren heterogeneotasunak era ezberdinean eragiten du birsortze horretan, eremuen irisgarritasunaren arabera. Aziendaren presioari inguruan piztu diren su etengabeak gehitu behar zaizkio. Suak piztu dira, larre azalera handitzeko. Azkenean, azalera horiek hondatu dira, eta txilardiak eta otadiak sortu dira. Horren haritik, oso nabarmena da zeinen eragin kaltegarria izaten ari diren ahuntz artaldeak baso horien berezko birsortzean, birsortzea bera eta intereseko landare espezieen kontserbazioa kolokan jartzeraino. Horixe gertatu da kareharrizko haitzebakien oineko baso mistoetan; Jorrios eta Peña del Cuadro mendiguneetan eta Sopeñako artadian, hain zuzen.

Gaur egun, ez da inolako lanik egiten ari KBeko artadietan. Hariztietan, ordea, mendi-hegalen goialdeetan zuhaitzak landatzen ari dira hasierako landaredia lehengoratzeko, eta ez dago planteatua basoa ustiatzea masaren gainerakoan.

Ametz orban bakarraren egoera kezkarria da, bakartua eta azienda jardunak oso aldatua baitago, eta gero eta txikiagoa da luze-zabaleran, eta baso txiki bat besterik ez da; gainera, ez dago berezko birsortzerik, ezta egur hilik ere. Haltzadiegi dagokienez, haien esparru potentzialaren zati handi batean baso sailak daude; KBeko behealdean, batez ere. Horren haritik, baso sail horiei lotutako baso lanek eraginda, baso horiek nabarmen hondatzen dira: hau da, baso pistak egitea, zura ateratzeko bideak edota zura bera erauzteko lanak ere. Hainbat espezie daude KBeko ingurune horiei lotuta, hala nola *ulcita macrocarpa* eta *Woodwardia radicans*, biak ere 92/43/EEE Zuzentarauaren II. eta IV. eranskinetan sartuak; erregistratua dagoenaren arabera, haien okupazio eremua murriztu da. Populazioen tamaina txikia denez, hau da, oin gutxi eta azalera txikia hartzen dutenez, populazioak oso zaurgarriak dira ustekabeko eraginen aurrean, hala nola luiziak, isurpenak, istripuak, etab. Era berean, oso sentiberak dira hezetasunaren eta argitasunaren aldaketekiko. Era berean, erreketan eta inguruetan egiten diren baso lanek baldintzatuta dago haien kontserbazio-egoera, eta bereziki da garrantzitsua Ladrones errekan ezagunak diren populazioak mantentzea.

El Picón, La Mazuela, Peñanegra eta Jorrios mendietako kareharrizko harkaitzetan, baso formazioen lau orban daude, 22 ha guztira; EUNIS landaretza mapan (2009) Pagadi

basofiloiei eta Elordi kaltzikolei atxiki zitzaizkien, hainbat arrazoi direla medio: egiturazko ezaugarriak, berariazko osaera, eta kareharrizko harkaitzetan kokatuak izatea. Baina beharbada ez da sailkapenik zuzenena, eta kareharrizko haitzebakien oineko baso mistoak izan daitezke ziurrenera. (CódUE 9180*). Horren haritik, alderdi hori zehaztu beharko litzateke eta, bere kasuan, xehetasunezko kartografia bat prestatu, habitat horrek KBEan duen banaketari dagokionez.

Berrikitan, karramarro autoktonoaren (*Austropotamobius italicus*) presentzia egiaztatu da hainbat erreka tartetan. Espeziea 92/43/EEE Zuzentarauaren II. eranskinean sartua dago eta, duela gutxi, EAEko Espezie Mehatxatuen Katalogoan, kategoria honekin: galzoriko espeziea, eta KBE barruan populazioek nola dauden banatuta zehaztu da. Nolanahi ere, espezie horren populazioen zaurgarritasuna ikusita, gomendagarria da aldian behin populazioen jarraipena egitea tamainari eta kokapenari dagokienez. Ornodun honek mehatxu asko ditu, hala nola ur kalitatea nahiz bizi den ibai eta erreken berezko dinamika aldatzea; kanpoko bi karramarro espezieren (seinale karramarroa eta karramarro amerikarra) presentziak eragindako gaitzen hedapena, eta populazio urrien isileko arrantza. Era berean, ez da egiaztatu bisoi amerikarraren presentziarik (*Mustela vison*) KBEko erreketan. Bai, ordea, EAEn, eta aldian behin egiten dira espezie hori erauzteko kanpainak, arrisku nabarmena baita Armañonen bisoi europarraren (ur-ipurtatsa) populazio egonkorak finkatzea trabatzeko. Nolanahi ere, egun haltzadiak eta uraren kalitatea nola dauden ikusita, nekez finkatuko dira bisoi europarraren (*Mustela lutreola*) populazio egonkorak, nahiz eta Armañongo mendietako goi-ibarretako errekek interesekotzat jo diren espeziearentzat, eta hurbileko herritan dagoen arren.

Azken urteotan KBEko basoetan baso aprobeixamendurik egin ez bada ere, basoak ez dira bilakatu estadio helduagoetara eta egitura konplexuagoetara, orbanak munta handikoak ez direlako eta abeltzaintzak eragotzi duelako. Alde horretatik, funtsezkotzat jotzen da masa horiek berezko bilakaeran utziko dituen kudeaketa egitea, halako eskuhartze txikiak eginda, zertarako eta egiturazko dibertsitatea areagotzeko, egur hilaren kopurua handitzeko eta oihanpe aberatsa garatzeko; horrela poliki-poliki hobetuko baita habitat horien kontserbazio-egoera.

Era berean, ez da ahaztu behar basoek (hariztiak, batez ere) lehenago hartua zuten azaleraren zati handi batean konifero aloktonoz osaturiko sailak daudela landatuak, merkataritza xede. Horren haritik, baso sailak KBEko azaleraren % 25,6 hartua dute (753,46 ha), lurzoru publikoan daude, eta ikusi da pegoa edo haritzak (espezie autoktonoak) berez birsortzen ari direla; beraz, aukera ona da hazten ari diren berezko baso horiek finkatzera bideratutako lanak egiteko, formazio horien azalera handitze aldera non eta haien banaketa potentzialaren eremuan, eta haien arteko lotura ekologikoa hobetze aldera. Horren haritik, mendi publikoen gaineko eskari sozialek mendiak kudeatzeko eredu berriak ezartzea ahalbidetzen dute, ingurumeneko ondasunez eta zerbitzuz hornitzera bideratuak.

Horrela, baso sailek okupaturiko 753,46 ha-etatik % 33,1 bakarrik (249,39 ha) kokaturik legoke kudeaketa publikoko lurren gainean; gainerako 504 hektareak, berriz, lur kontsorziatuak edo auzokideei utzitakoak dira, eta interes pribatu aldakorrei dagokie. Horrek zailtasunak ekar litzake formazio horien kudeaketarako eredu bakarra ezartzerakoan, kontserbaziorako interesekoak diren baso habitatak lehengoratzea gogoan. Aipatu beharra dago Turtziozko eta Karrantzako Udalek finantzaketa-iturri gutxi

dutela, eta baso sailek udalen diru baliabideen zati garrantzitsu bat eragiten dutela. Alde horretatik, konpentsazio ekonomikoak ezartzeko aukera aztertu beharko litzateke, gaur egun espezie landatu aloktonoek okupaturiko lursailetan baso autoktonoa lehengoratzeko, eta aurrera jo beharko litzateke basoak lehengoratzearen aldeko kudeaketa proaktiboan, baina mendien jabeen errenta galerarik eragin gabe.

Ez da ahaztu behar heldutasun egoera aurreratuan dauden konifera masa batzuek duten balio erlatiboa baso harrapari espezie batzuen kontserbaziorako (Sopeñako pinudiak, adibidez); eta basoak ustiatzeko mozketak kaltegarriak izan daitezke harrapari haien kontserbaziorako.

5.3.– HARKAITZETAKO KOMUNITATEAK

Landaredi kasmofitikoa duten malda arrokatsu kaltzikolak (CódUE 8210)

Armañongo habitat naturalik zabalena da. 502,75 ha ditu luze-zabaleran, hau da, KBeko azaleraren % 16,74. Hala ere, azalera ez da daturik onena habitat honek sarean duen ordezkartzaren nahikotasuna adierazteko. Izan ere, nahikotasuna kalkulatzeko, ez da oinarritzat hartzen habitatak berez duen azalera, baizik ere haren ordezkartzak plano batean duena bi dimentsioko proiektzioaren bidez; eta horrek egiazko okupazioa gutxien du, zeina harkaitzen altuerak baldintzatua baitago. Era berean, habitat horren balioa hein handian datza harkaitziek duten kalitatean, batetik, kontserbatu beharreko flora-espezieak hazte aldera, eta bestetik, hegazti mehatxatuen habiak egiteko tokiak izate aldera.

Harkaitzi horiek batez ere KBeko iparraldeetan (Sopeñako Harriak, Peña del Cuadro eta Los Jorrios) eta hego-mendebaldekoetan (Raneroko Harriak) daude, non kareharrizko masa handi eta malkartsu gisa ageri baitira, paisaia garrantzitsua delarik.

Ezaugarri fisikoak ikusita, hau da, lurzoru gutxi, ur gutxi eskura izatea eta malda handia, ingurune horietan garatzen diren komunitateak urriak dira espezieetan, baina balio ekologiko handikoak, eta EAEn banaketa oso zehatza eta bakartua duten flora espezieak hazten dira, guztiak ere kontserbaziorako interes handia dutenak. Horrela, Sopeñako kareharrizko harkaitzietan gotortua, EAerako ezagutzen diren *Sempervivum vicentei* espeziearen bi populazioetako bat dago; kalkuluen arabera, ale helduen gutzizko kopurua ez da milara iritsiko, eta landare horren banaketa eremuaren ipar-ekialdeko muga da. Era berean, Los Jorrios mendietan *Paris quadrifolia* espezierako ezagutzen diren bost populazioetako bat zegoen, baina orain ezin izan da egiaztatu KBEn ote dagoen. Azkenik, azpimarratu behar da *Prunus lusitanica* espeziearen ale bakartu bat dagoela Raneroko Harrietan, eta hurbileneko populazio ezaguna Ordunteko Mendietan dagoena da. Azkenik, adierazi behar da flora mehatxatuko espezie ugariaren populazioak daudela naturgune honetatik hurbileko herrietan, eta hori ikusita, ez daiteke baztertu Armañongo harkaitzietan kontserbaziorako interesa duten espezie gehiago izatea.

Lurzoru eskuragarritasunak ahalbidetzen duen tokietan, ingurune horietara moldatuta dauden zuhaitz eta zuhaixka espezieak nagusi diren baso formazioak garatu dira; zuhaitz eta zuhaixka horien ezaugarriak eta berariazko osaera ikusita, kareharrizko haitzebakien oineko baso mistoekin bat etor litezke (CódUE 9180*) (elementu hori jada aztertu da Baso autoktonoen funtsezko elementuan). Baso txiki ireki eta argitsuak dira, azalean harriak ageri dira, eta arrailen artean belar espezieak hazten dira, mendi-hegalaren

higakin eremuetan; eta holako tokiak ez dira oso aproposak espezie bakarreko baso trinkoak hazteko; beraz, espazioa basoa osatzen duten espezieen artean banatua dago, hala nola lizarra (*Fraxinus excelsior*), hagina (*Taxus baccata*), pagoa (*Fagus sylvatica*), urkia (*Tilia platyphyllos*) edo hurritza (*Corylus avellana*).

Habitataren balorazioari dagokionez, flora mehatxatuko hainbat espezie daude, fauna komunitatea aberatsa da, lurralde askotan harkaiztietako hegazti interesgarri asko daude, eta habitata bera ez da irisgarria; hori guztia kontuan hartuta, iduri luke funtzionaltasuna eta kontserbazio-egoera onak direla. Nolanahi ere, etorkizuneko perspektibak ezin dira ontzat jo, ahuntzak baitabilta, eta kimuak jaten dituztenez, zalantzan dago flora mehatxatuko espezieen biziraupena (bereziki, *Sempervivum vicentii* espeziearena), eta zalantzan ere ingurune horiei loturiko zuhaitz formazioen lagin txikien birsortzea. Azkenik, ez da ahaztu behar aurrekusi ez daitezkeen fenomeno estokastikoak oso kaltegarriak izan daitezkeela *Prunus lusitanica* espeziearen ale bakarra kontserbatzeko.

	Ona	Ezegokia	Txarra	Ezezaguna
Banaketa edo lerrun eremua	X			
Egitura eta berariazko eginkizunak (espezie bereizgarriak barne).	X			
Etorkizunerako perspektibak		X		
Ebaluazio globala		X		

Harkaitzetako fauna

Armañonen, ugari samarra eta askotarikoa da harkaiztietako hegazti komunitatea. Alde horretatik, sai zuria ugaltzaile gisa dago (*Neophron percnocterus*), Penintsulan ale kopuruz gainbehera datorrena; zehazki, bi bikote ugaltzaile daude KBEaren esparruan. Halaber, intereseko beste espezie batzuk badaudela nabarmendu behar da, hala nola belatz handia (*Falco peregrinus*) edo sai arrea (*Gyps fulvus*); zehazki, KBE ugaltzeko erabiltzen dute, bai eta bizitzeko nahiz elikatzeko eremu gisa ere.

Era berean, Armañonen belatz gorria ugaltzen da (*Falco tinnunculus*) eta, KBEaren harkaiztien ezaugarriak ikusita, ez da baztertzen hontza handia egotea (*Bubo bubo*), ezta berez ingurune horietakoak diren intereseko hegazti paseriformeak egotea ere, hala nola haitz enara (*Ptyonoprogne rupestris*), harkaitz-zozo gorria (*Monticola saxatilis*), mendituntuna (*Prunella collaris*), belea (*Corvus corax*), edo belatxinga mokogorria (*Pyrrhocorax pyrrhocorax*) eta belatxinga mokohoria (*Pyrrhocorax graculus*), ohikoagoak neguan.

Habitata egokitzat jotzen da espezie horien bizi eremua izateko, askotariko ingurunean baitaude, bai eta espazio irekiak ere, aziendak erregimen estentsiboan erabiltzen dituen. Horren haritik, hegazti horiek ugari eta askotarikoak direnez, Armañon funtsezkotzat jotzen da populazio horiek epe luzera mantentzeko; beraz, hegazti nekrofagoentzako interes bereziko eremu gisa sartua dago, eta era berean, Batasunaren intereseko Espezie nekrofagoen elikadura babesteko eremu gisa, EAEko Batasunaren intereseko hegazti nekrofagoak batera kudeatzeko Planean.

Dena dela, ikusita sai zuria kopuruz gainbehera etorri dela hurbileko lurraldeetan, eta inoiz edo pozoia jarri dela eta 400 kilowatteko linea elektriko bat dagoela, hots, Penagos-Güeñes, KBEaren iparraldeko muturra zeharkatzen duena, etorkizuneko perspektibak kezkarritzat jotzen dira. Pozoiak sai arrearengan ere eragina duen arren, espezie hori kopuruz izugarri handitu da hala EAEn nola lurralde mugakideetan; azken urteotan, joera egonkortzen joan da.

Azkenik, harkaiztiei lotutako ornodun txiki bat ere aipatu behar da: elur-lursagua (*Chionomys nivalis*). Izan ere, Armañonen dago espezie horri EAEn ezagutzen zaizkion hiru populazioetako bat; dena den, espezie horri buruz KBEan egin diren azken azterlanetan ezin izan da haren presentzia baieztatu; beraz, haren okupazio eremua ezezaguna zaigu. Nolanahi ere, adierazi behar da habitat egokiak nagusiki Raneroko mendigunearen Kantabriako eremuan daudela, eta Bizkaian, aldiz, espeziarentzako egokia den habitataren % 15 baizik ez dago. Beraz, baliteke populazioaren gune nagusia Kantabrian egotea; horregatik ez da baztertzen espeziea KBEan egotea. Espezie horrek harkaiztietan okupatzen dituen eremuak larreekin dira mugakide; horregatik, badago esaterik sua arrisku faktorea izan daitekeela elur-lursaguen kolonientzat. Sua, izan ere, mendez mende erabili da, larre eremu horiek sortzeko eta mantentzeko. Espeziea, bestalde, oso sentibera da klima-aldaketaren aurrean, okupatzen duen nitxoaren ingurumen tartea estua baita. Horrenbestez, hori guztia kontuan hartuta, haren etorkizuneko perspektibak ez dira ontzat jo behar.

a) *Neophron percnocterus*

	Ona	Ezegokia	Txarra	Ezezaguna
Banaketa edo lerrun eremua	X			
Populazioa	X			
Espeziearen habitata	X			
Etorkizunerako perspektibak		X		
Kontserbazio-egoeraren ebaluazio globala		X		

b) *Chionomys nivalis*

	Ona	Ezegokia	Txarra	Ezezaguna
Banaketa edo lerrun eremua				X
Populazioa				X
Espeziearen habitata	X			
Etorkizunerako perspektibak		X		
Kontserbazio-egoeraren ebaluazio globala		X		

Presioak eta mehatxuak

Habitata	Kodea	Presioa/Mehatxua
Landaredia kasmofitikoa duten malda arrokatsu kaltzikolak (CódUE 8210)	A04.01.04	Ahuntzen artzaintza intentsiboa
	A04.02.04	Ahuntzen artzaintza ez-intentsiboa
	D01.01	Bidexkak, pistak, bidegorriak
	G01.02	Txangozaletasuna, ekitazioa, eta ibilgailu ez motordunak erabiltzea
	G01.08	Aire zabaleko beste kirol batzuk eta aisia jarduerak
	J03.01	Habitat baten berariazko ezaugarrien murrizketa edo galera
	K02.01	Aldaketak espezieen osaeran (segida)
	M01.01	Tenperatura eta muturreko tenperaturak igotzea
	M01.02	Lehortek eta prezipitazio gutxiago
Espezia	Kodea	Presioa/Mehatxua
<i>Neophron percnocterus</i>	A04.03	Artzaintza-sistemak abandonatzea, artzaintzarik eza
	C03.03	Energia eolikoaren ekoizpena
	D01.01	Bidexkak, pistak, bidegorriak
	D02.01	Linea elektrikoak eta linea telefonikoak
	F03.02.03	Animaliak tranpen bidez, pozoi bidez harrapatzea; isileko ehiza.
	G01.02	Txangozaletasuna, ekitazioa, eta ibilgailu ez motordunak erabiltzea
	G01.04.01	Alpinismoa eta eskalada
	J03.01	Habitat baten berariazko ezaugarrien murrizketa edo galera
	J03.01.01	Ehizaki eskuragarritasunaren jaitiera (sarraskia barne)
<i>Chionomys nivalis</i>	F03.02.03	Animaliak tranpen bidez, pozoi bidez harrapatzea; isileko ehiza.
	J03.01	Habitat baten berariazko ezaugarrien murrizketa edo galera
	M01.01	Tenperatura eta muturreko tenperaturak igotzea
	M01.02	Lehortek eta prezipitazio gutxiago

Baldintzak

Honatx ingurune mota horien ezaugarriak: landaredi estaldura urria, eta estaldura hori malda latzeko eremuetan kokatua dago, non maiz harkaitzen substratua azaleratzen den. Horregatik, oso zaurgarriak dira, epealdi begetatiboa laburra baita, eta birsortzeko potentzialtasuna, geldoa; hortaz, berez bilakatzen uztera jo beharko litzateke, gizakiak eragiten dituen aldaketetatik aparte.

Harkaiztia irisgarria ez izatearen ondorioz, zaila da landare eta fauna komunitate mehatxatuak aztertzea. Nahiz eta gaur egun *in situ* baieztatu den egon badaudela harkaitzetako landare espezie mehatxatu horiek, ez dira populazio errolda osoak egin; beraz, ezin jakin populazioen egungo egoera KBEan. Era berean, ezin da baztertu kontserbaziorako intereseko espezie gehiago egotea habitat horiei lotuta.

Habitataren egiturak berak eraginda, flora espezie gehienak geldo eta oso hauskor hazten dira, eta bakartze maila handia dute; populazioak gutxi eta ale gutxiz osaturikoak dira eta, horren ondorioz, lehengoratzea zailagoa da. Egoera hori oso nabarmena da Portugalgo erramuari dagokionez (*Prunus lusitanica*); izan ere, edozein prozesu edo ekintza gorabeheratsuk ezabatu dezake espezie mehatxatu honek Armañonen duen ale bakarra, ale bakar bat egiaztatu baita.

Mendian ahuntz-azienda dabil; 2013ko datuen arabera, gutxienez ere 78 buru zebiltzan, bi abeltzainarenak. Horrelako inguruneetarako joera nabarmena dute; kimuak jaten dituzte eta, horren ondorioz, horrelako landaredia berez garatzea eragozten da. Era berean, kaltegarria da flora espezie mehatxatuen populazioen kontserbazio-egoerarako nahiz espezie horiek lehengoratzeko eta mantentzeko; *Sempervivum vicentei* espezieari dagokionez, bereziki. Ahuntzek espezie horretako erroseta basalak kaltetzen dituzte, eta aleak harkaiztietako ertzetan eta tokirik helezinetan bakartzen dituzte. Faktore horri dagokionez, Azpigorri ahuntza mantentzeko interesa hartu behar da aintzat; ahuntz hori Armañonen mantentzeak lotuta egon beharko luke KBEko intereseko habitatak kontserbatzeko neurriei.

Berrikitan, mehatxu maila igo zaie KBEko ingurune hauetan dauden bi espezie mehatxaturi, biak ere EAEko Espezie Mehatxatuen Katalogoan halako mehatxu maila jakin batekin sarturikoak. Horrela, *Prunus lusitanica*, lehenago bakana gisa katalogatua zegoena orain galzorian dago, eta *Paris quadrifolia*, lehenago katalogoan interes bereziko gisa sartutakoa orain bakana da. Horren haritik, lehengoratze plana prestatu, onetsi eta aplikatzea onuragarria izango da gutxienez ere *Prunus lusitanica* espeziearen kontserbazio-egoera hobetzeko.

Bestalde, hegaztiak oso sentiberak dira eragozpenen aurrean. Horrek guztiak esan nahi du prebentzio neurriak muturreraino eraman behar direla. Espezie horiek hazten diren habitatak leku helezinak izan ohi dira edo aire zabaleko jarduerak egiteko batere aproposak ez diren bazterrak; dena den, KBEan jarduera horietako batzuk egiten dira, hala nola mendi-ibiliak edo mendiko bizikleta. Ez bata ez bestea ez daude erregulatuta, eta harkaiztien kontserbazio-egoeran izan dezakete eragina. Jarduera horien arauketarik eta kontrolrik ezak eraginda, ezin da jakin non, noiz eta zer maiztasunarekin egiten diren; hortaz, ezin zehaztu noraino ukitzen duten jarduera horiek habitat horien eta haiei loturiko espezieen kontserbazio-egoera.

Alde horretatik, zentral eolikoak jartzea ez da bateragarria hegazti espezie jakin batzuen presentziarekin. Izan ere, eragin kaltegarria gertatuko litzateke espezie horiengan; horien artean, sai zuria (*Neophron percnopterus*) nabarmendu behar da («Zaurgarri» gisa katalogatua). Sai zuria ugaltzaile gisa dago Armañonen, eta horrelako azpiegiturak jartzeko egin diren ingurumen eraginei buruzko azterlan askok dioten bezala, 5 km-ko segurtasun tartea uzten bada, aerosorgailuek ez diete trabarik eragiten espezie horiei, betiere beren eremu sentiberetatik jartzen direnean aipatutako distantzietatik gora. Era berean, aipatu beharra dago 2009an zentral eolikoek sai zuriari eragiten dizkieten kalteen inguruko azterlan batek esan zuela populazio tamainak urrituko zirela eta, beraz, sai zuria galtzeko aukera handituko zela, ereduetan sartzen direnean parke eolikoek eragindako heriotza-tasa; eta proposatu zuen zentral eolikorik ez jartzea galzorian dauden hegaztientzako eremu kritikoetan, Armañonen gertatzen den bezala. Beraz, aurreikuspenen arabera, sekulako kalteak sortuko lirateke, handiegiak, eta kontuan hartu behar da, gainera, espezie honen ale kopurua beherako joeran dagoela azken urteotan.

EAEko Batasunaren intereseko hegazti nekrofagoak batera kudeatzeko Plana, onesten denean, tresna egokia izango da EAE mailan sai zuria eta sai arrea kontserbatzeko; hortaz, Armañonen aplikatzea lagungarria izango da espezie horien populazioak hobetzeko. Nolanahi ere, ez da ahaztu behar mugitzeko gaitasun handia duten espezieak direla. Beraz, espezie horiek kudeatzea dokumentu honetako eskalaz harago planteatu behar da hala haien kumeak nola haien bizi eremuak babesteko; halaber, beste eskualde batzuekin koordinazioan eta elkarlanean aritu beharko litzateke, EAEko mugetatik harago; hori funtzeskotzat jotzen da, sai zuria babesteko, batez ere.

Bestalde, mendian hilik dauden animaliak kudeatzeari buruzko araudiarekin bat, lehenago menditik kendu egin behar ziren, eta horren ondorioz, oso nabarmen jaitsi zen eskura zegoen elikadura. Beharbada, horregatik joko zuten batzuetan sai arreek gaixotasunak ahuldutako azienda buruengana edo erdiberriengana. Dena den, egoera hori gaindituta legoke 1632/2011 Errege Dekretuan ezarritako irizpideen aplikazioaren ondorioz, Batera Kudeatzeko Plana onetsi eta aplikatzearen bidez. Nolanahi ere, espezie nekrofago horien gaineko kudeaketari egia, horien kontserbazioarekin bat datorren abeltzaintza estentsiboa garatu eta mantendu beharko litzateke.

Azkenik, aipatu behar da ez direla baloratu hegazti horien heriotza-tasa ez naturala KBEan eta inguruan eragin duten faktore nagusiak, baina EAEn batez ere zerikusia dute pozoiak erabiltzearekin, linea elektrikoek kontra talka egitearekin eta isileko ehizarekin. Horren haritik, 400 kilowatteko linea elektrikoak (Penagos-Guëñes) KBEaren iparraldeko muturra gurutzatzen du; hori heriotza eragilea izan daiteke espezie horientzat, hala elektrokutatuta nola talka eginda, eta hori arrisku bat da kontserbaziorako, baina ez bakarrik ingurune horiei lotuta dauden espezieentzat, baizik eta KBE erabiltzen duten harrapari guztientzat. Pozoiaren eraginari dagokionez, hori baita sai zuriaren gainbehera eragin duen arrazoi nagusia, esan behar da KBEan ez dela ohikoa izaten.

Elur-lursaguari dagokionez, esan behar da espezie horren biziraupenerako mehatxu nagusietako bat dela populazioak txikiak izatea eta zatikatuak egotea; horrela, faktore estokastikoek (demografikoa, ingurumenekoa edo genetikoa) mehatxu handia dira eta haren galera eragin dezakete.

5.4.– KIROPTEROAK

EAErentzako lehentasunezko zat jotzen diren aterpeetan kokaturiko koloniak izan ezik (berrikitan, haien kontserbazio-egoerari buruzko azterlan bat egin da), ez dago populazioei buruzko datu kuantitatiborik (tamaina eta joera), ez banaketari buruzkorik, ezta kiropteroek Armañon KBEan hazkuntza edo hibernazio garaian erabiltzen dituzten aterpeei buruzkorik ere; beraz, ezin da populazioen egungo kontserbazio-egoeraren inguruko baloraziorik egin.

Horrela, Armañonen, gutxienez ere 16 espezie daudela egiaztatu da: *Rhinolophus ferrumequinum*, *Rhinolophus hipposideros*, *Rhinolophus euryale*, *Myotis daubentonii*, *Myotis bechsteinii*, *Myotis emarginatus*, *Myotis nattereri*, *Myotis myotis*, *Nyctalus leisleri*, *Pipistrellus pipistrellus*, *Pipistrellus kuhlii*, *Eptesicus serotinus*, *Plecotus auritus*, *Plecotus austriacus*, *Tadarida teniotis* eta *Miniopterus schreibersii*. Baina beren baso habitaten nahiz beren egitura geologikoaren potentzialtasuna aintzat hartzen badugu, baliteke prospekzioen intentsitatea areagotzearekin batera gora egitea bertan dauden kiroptero espezieen kopuruak, eta beste batzuk erantsiko lirateke, hala nola *Pipistrellus pygmaeus* edo *Barbastella barbastellus*.

Europako kiroptero espezie guztiak 92/43/EEE Zuzentarua IV. eranskinean sartu dira babes zorrotza behar duten Batasunaren intereseko espezie gisa. Gainera, *Rhinolophus ferrumequinum*, *Rhinolophus euryale*, *Rhinolophus hipposideros*, *Myotis bechsteinii*, *Myotis emarginatus* eta *Myotis myotis* II. eranskinean sartuta daude, hau da, Batasunaren intereseko espezieak dira eta beharrezkoa da kontserbazio eremu bereziak izendatzea haien kontserbaziorako. EAE mailan, *Rhinolophus euryale*, *Myotis bechsteinii* eta *Myotis myotis*, «galzoriko espezie» gisa daude katalogatuta, *Rhinolophus ferrumequinum*, *Myotis emarginatus* eta *Miniopterus schreibersii* «Zaurgarri» daude katalogatuta, eta azkenik, *Rhinolophus hipposideros*, *Myotis daubentonii*, *Myotis nattereri*, *Nyctalus leisleri*, *Pipistrellus pipistrellus*, *Pipistrellus kuhlii*, *Eptesicus serotinus*, *Plecotus auritus*, *Plecotus austriacus* eta *Tadarida teniotis*, «interes berezikotzat».

Santa Isabel kobako lehentasunezko aterpean ezarritako populazioak berrikusteari dagokionez, esan behar da kobak balio handia duela espezieak ugaltzeko eta, horren haritik, nabarmen handitu direla *Myotis emarginatus* eta *Miniopterus schreibersii* espezieen kumeak hazteko koloniak, eta bere horretan egonkor dirauela *Rhinolophus euryale* espeziearen kumeak hazteko koloniak; baina, aldi berean, toki horrek trantsizio aterpe gisa du balioa *Rhinolophus euryale* eta *Rhinolophus ferrumequinum* espezieentzat (9. taula).

Espeziea	Hib 2002	Hib 2012	Tran 2002	Tran 2012	Ugal 2002	Ugal 2012
<i>Rhinolophus euryale</i>	28-47	31	184-384	659	583	533
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	3-26	72	18-48	54	0	7
<i>Rhinolophus hipposideros</i>	4	5	0	9	0	1

Espezia	Hib 2002	Hib 2012	Tran 2002	Tran 2012	Ugal 2002	Ugal 2012
<i>Myotis emarginatus</i>	0	0	32-194	186	179	315
<i>Miniopterus schreibersii</i>	0	0	1	278	0	934

9. taula Santa Isabel koba 2002tik 2012ra berrikustearen emaitzak (zenbat ale aurkitu diren); toki hori lehentasunezko aterpea da. (Jiménez, L. 2012).

Emaitzen arabera, ikusten da zeinen garrantzi handia duen aterpeak *Rhinolophus euryale* espeziea kontserbatzeko; gainera, espezie horretako aleak fidel zaizkie erabiltzen dituzten aterpeei, eta esan daiteke espezie horrentzako aterperik garrantzitsuena dela Penintsularen iparraldean. Era berean, nabarmentzekoa da *Miniopterus schreibersii* espeziearen kume kolonia garrantzitsua dagoela; izan ere, ezagunak diren beste kolonietan ale kopuruak behera jo du nabarmen.

Nolanahi ere, hala gainerako aterpe potentzialentzat nola gainerako espezieentzat, eskura dagoen informazioak hurbilketa bat bakarrik ahalbidetzen du talde honetako populazioen kontserbazio-egoeraren ezagutzara, bere habitaten kalitatearen balorazio kualitatiboak eginez. Beraz, estatu nahiz autonomia mailan, informazioa eskura dagoen talde honetako espezieen populazioen joerak (zehazteko zailak izan arren, taldea gutxi aztertua baitago) oro har atzeragarriak dira.

Armañonen ugari dira KBEaren esparruan aterpetako erabil daitezkeen berezko harpeak eta, hori kontuan hartuta, ondorioztatu daiteke kobetako espezieen populazioak ugari samarrak izango direla.

Baso kiropteroen espezieei dagokienez, Armañonen ez dirudi gaur egun behar adinako kalitatea duen baso habitatik dagoenik -ez zabaleran, ez potentzialtasunean-saguzar komunitate bat kontserbazio-egoera onargarrian mantentze aldera. Horrela, unada batzuek nola halako dentsitatea dute zuhaitz heldu eta zaharrei dagokienez, eta bereziki, tamaina handiko zuhaitz adartsuak (horietako asko lehenago zuhaitz lepatuak izanikoak), aproposak saguzarrek erabiltzeko, baina baso heldu onik ez dago, hau da, zuhaitz zahar zulodunak, hainbat estratu bertikal izatea, ekotonoak, basoko soilguneak, egur hil asko izatea, etab., eta horren ondorioz, *Myotis bechsteinii*, *M. emarginatus*, *M. nattereri*, *M. myotis*, *Rhinolophus euryale*, *R. ferrumequinum*, *R. hipposideros*, *N. leisleri*, *P. auritus*, *P. austriacus* eta beste espezie batzuentzat ez daiteke baloratu egoera ezin hobea dela haien populazioak kontserbazio-egoera onean mantentzeko.

Azkenik, aipatu behar da Armañonen badirela espazio irekiak baso eremuetatik gertu eta urte osoan ura mantentzen duten erreketatik hurbil, bai eta ingurune hezeak ere; horri esker, *Myotis daubentonii*, *Pipistrellus pipistrellus*, *P. kuhlii* edo *Eptesicus serotinus* espezieentzako ehizaki potentzial gehiago daude.

Ia ez dakigu ezer espezie horien populazioen banaketaz, populazioaz eta joeraz; horrek eraginda, etorkizuneko perspektibek espekulaziotik dute dexente Armañonen dauden saguzarrei dagokienez, eta are ageriagokoa da hori baso espezieei bagagozkie; horrenbestez, ezezagun gisa baloratu da, espezie generalistagoentzat izan ezik.

a) *Rhinolophus ferrumequinum* / *Rhinolophus hipposideros* / *Rhinolophus euryale* / *Myotis bechsteinii* / *Myotis nattereri* / *Myotis emarginatus* / *Myotis myotis* / *Miniopterus schreibersii*

	Ona	Ezegokia	Txarra	Ezezaguna
Banaketa edo lerrun eremua				X
Populazioa				X
Espeziearen habitata		X		
Etorkizunerako perspektibak				X
Kontserbazio-egoeraren ebaluazio globala				X

b) *Myotis daubentonii* / *Nyctalus leisleri* / *Pipistrellus kuhlii* / *Eptesicus serotinus* / *Plecotus auritus* / *Plecotus austriacus* / *Tadarida teniotis*

	Ona	Ezegokia	Txarra	Ezezaguna
Banaketa edo lerrun eremua				X
Populazioa				X
Espeziearen habitata		X		
Etorkizunerako perspektibak	X			
Kontserbazio-egoeraren ebaluazio globala				X

c) *Pipistrellus pipistrellus*

	Ona	Ezegokia	Txarra	Ezezaguna
Banaketa edo lerrun eremua	X			
Populazioa				X
Espeziearen habitata		X		
Etorkizunerako perspektibak	X			
Kontserbazio-egoeraren ebaluazio globala		X		

Presioak eta mehatxuak

Espezia	Kodea	Presioa/Mehatxua
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i> , <i>R. hipposideros</i> , <i>R. euryale</i> , <i>Myotis daubentonii</i> , <i>M. emarginatus</i> , <i>M. bechsteinii</i> , <i>M. nattereri</i> , <i>M. myotis</i> , <i>Nyctalus leisleri</i> , <i>Pipistrellus pipistrellus</i> , <i>P. kuhlii</i> , <i>Eptesicus serotinus</i> , <i>Plecotus</i>	A02	Nekazaritza lanen aldaketa
	A07	Biozidak, hormonak eta produktu kimikoak erabiltzea
	A10.01	Landare-hesiak eta zalduak edo zuhaixkak ezabatzea
	B02	Basoak eta landaketak kudeatzea

<i>auritus, P. austriacus, Tadarida teniotis y Miniopterus schreibersii</i>	B02.03	Oihanpea ezabatzea
	B02.04	Zuhaitz hilak edo hondatuak ezabatzea
	B04	Biozidak, hormonak eta produktu kimikoak erabiltzea (silbikultura)
	E06.02	Eraikuntzak eraiki eta berritzea
	F03.02.03	Animaliak tranpen bidez, pozoi bidez harrapatzea; isileko ehiza.
	G01.04.02	Espeleologia
	G01.04.03	Kobetan bisita turistikoak egitea
	G05.04	Bandalismoa
	G05.07	Kontserbazio neurririk eza edo haiek gaizki kudeatzea
	G05.08	Kobak eta galeriak ixtea
	H06.01	Zaratak, hots kutsadura
J03.01	Habitat baten berariazko ezaugarrien murrizketa edo galera	

Baldintzak

Ez dago behar bezalako ezagutzarik KBEan dauden espezieei buruz, ez populazioen ugaritasunaz eta tamainaz, ez habitat egokiak dauzkaten lekuez, ezta kumeak hazteko eta hibernatzeko aterpeen kokapenez eta elikadura eremuez ere. Izan ere, egun eskura dauden datuen arabera, ezin da esan egonaldi egonkorra dutenik Armañon KBEan aipaturiko kiroptero espezie gehienek, ia denek. Populazioak egiazki zertan diren eta egun zer joera duten ez jakitearen ondorioz, zaila da toki zehatzetan neurri egokiak hartzea.

Santa Isabel Koba lehentasunezko aterpea da, eta Karrantza nahiz Agüera (Villaverde de Truciestik behera) ibaien ibai-arroak, 400 metroko altuera bitarte, lehentasunezko eremuak dira Kobetako edo EAeko eraikinetan bizi diren Kiropteroak Kudeatzeko Baterako Planean. Hori ikusita, baikor izan gaitezke haietan bizi diren espezie mehatxatuen kolonien kontserbazioarekiko; baina, jende asko sarri ibiltzea mehatxua da kolonia horiek kontserbatzeko. Izan ere, lurpeko sistema aldatzeaz gainera (pintadak, lurzorua trinkotzea, egitura hautsiak...), saguzarrak zuzenean ukitzen ditu (zaratak, argitasuna, tenperatura igotzea, animaliekiko harreman zuzena...).

KBEan aipatzen diren espezie guztiek joan-etorri nabarmenak egiten dituzte beren aterpeen eta ehiza eremuen artean, bai eta kumeak hazteko eskura izan ditzaketen aterpeen artean ere, alde batera utzita distantzia laburreko migratzaileak direla; beraz, gizakiak eragindako kalteak paira ditzakete, hala nola beren habitatak aldatzea edota eskura dagoen elikadura murriztea, bai aurreko arrazoiak nola biozidak erabiltzeak eraginda, eta horrek KBEz harago uki ditzake. Horren haritik, kiroptero espezieen kolonia mehatxatu batzuek KBEan dituzte aterpeak, eta ziurrenera, ehizakien bila aritzen dira hala KBEko hainbat lekutan nola hurbilekoetan. Landare-hesi eta baso txikien sareak

baliatzen dituzte joan-etorriak egiteko, landare-hesiek tamaina handiagoko baso masak lotzen dituztelako; beraz, funtsezkoa da behealdeetako landazabal atlantiarrko paisaia osatzen duten belardi eta landare-hesiak mantentzea (340 ha inguru), espezie horiek mantenduko badira. Era berean, landazabaleko paisaia horrek joan-etorriak errazteaz gain, elikagai gehiago jartzen ditu espezieen eskura, hau da, ornogabeen espezieak daude, eta saguzarrek, hain zuzen, holakoak jaten dituzte; eta halaber, paisaia horrek aterpe potentzial alternatiboak eskaintzen ditu.

Habitatari dagokionez, esan behar da zuhaitz espezie hostozabalak kendu eta, haien ordez, espezie aloktonoen sailak landatzea (merkaturatzea xede) ez dela bateragarria kiroptero gehienek kontserbazioarekin, sistema sinpleak, homogeneoak eta garaikideak baitira, ehizaki espezieen biomasa gutxi sortzen da eta ia ez dago aterpetako balio duen hutsarte edo zulorik zuhaitzetan; horren haritik esan behar da KBEko azalera zuhaitzuaren ia % 25 espezie aloktonoen baso sailak direla.

Kobetako aterpeei dagokienez (gaur egungoak nahiz potentzialak) esan behar da ezinezkoa dela haien kartografia habitaten mapan jasotzea, handiak baitira azalera eta lurpean daudelako, baina argi dago Batasunaren intereseko habitata dela: «Turismoak ustiatu gabeko kobak» (CódUE 8310). Koba gehienak ez dira irisgarriak eta ez da inor sartzeko, eta gutxi dakigu haien kontserbazio-egoerari eta bertan bizi den faunari eragiten dizkieten faktoreez. Alde horretatik, koba horiek garrantzi ekologiko handia dute; izan ere, berez datxezkien balio geologikoz gain, kobetako faunak oro har endemizitate maila altua dute eta oso egokituak daude ingurunera; beraz, oso hauskorra eta zaurgarria dira kanpoaldeko arazoan aurrean.

Zuhaitzetako zulo eta arrailak ezinbestekoak zaizkie baso espezieei aterpe hartzeko. Beraz, zuhaitz helduak behar dituzte, eta halakorik ez da ugaria KBEan. Bestalde, KBEko basoak askotarikoak dira, zuhaitz espezie asko hazten dira, eta hori interes handikoa da; hariztiak, pagadiak, haltzadiak eta beste.

Orain arte, sarritan berezko zulo eta arrail nahikorik ez zegoenez, kiropteroentzako kaxa-aterpeak jarri izan dira zuhaitzetan; kiropteroek ondo onartzen dituzte, eta horrela, errazago monitorizatzen dira. Baina, zalantza dago eraginkorrak ote diren, kutxa gehienak espezie generalistek okupatuak daudelako, eta ez espezie urrienek edo bakanenek. Horren ondorioz, espezie generalisten ale kopuruak handitzen dira, eta besteak baztertzen dituzte. Oraindik informazio gutxi badugu ere, ez litzateke neurri hori hartu behar, ikerketarako eta aurrez kontrolatuta ez bada, eta kudeaketarako ahaleginak berezko zuloak sortzera eta mantentzera bideratuko beharko lirateke, eta hori sustatuko bada, beharrezkoa da tamaina handiko zuhaitzak, zuhaitz lepatuak edo hondatuak mantentzea.

Eremu hezeak eta errekek erakargarriak dira saguzarrentzat; ura edateko eta elikagaiak eskuratzeko tokiak dira, intsektu metaketa handia dagoelako. Alde horretatik, uraren baldintza fisikoak eta kimikoak aldatzea edo gai fitosanitarioak erabiltzea oso kaltegarria da, ez bakarrik ingurune horien berezko kontserbazio-egoerarentzat, baizik eta baita kiroptero komunitatea mantentzeko ere.

Era berean, kiropteroen habitatetik gertuko alorretan gai toxiko zehaztugabeak erabiltzen badira izurriak kontrolatzeko, horrek eskura dauden ehizakien dibertsitatea murrizten du. Arazo bera dago baserrietako eta eraikin zaharretako zura tratatzeko

erabiltzen diren produktu batzuen inguruan (organokloratuak), azken urteotan saguzar espezie batzuen koloniak bere osoan galdu baitira EAEn, hala nola ferra-saguzar handia (*Rhinolophus ferrumequinum*), geoffroy saguzarra (*Myotis emarginatus*), iparraldeko belaharrihandi arrea (*Plecotus auritus*) eta hegoaldeko belarrihandi grisa (*Plecotus austriacus*). Gai toxikoak erabiltzea arriskutsua bada ere, ez dago informaziorik produktu horiek Armañonen erabiltzeak espezie horien populazioei eragiten dien kalteaz.

Armañon erabiltzen duten espezieen hazkuntza eta aterpe leku asko KBetik kanpoko eraikinetan daude; hortaz, eraikin horietako zaharberritzeak eta zur-tratamenduak kaltegarriak izan daitezke espezie batzuk mantentzeko.

Azkenik, jendeak ez daki zer-nolako eginkizun onuragarria betetzen duten espezie horiek, betidanik irudi txarra izan dute, eta eragozpen txikiak sortu ohi dituzte jatorri antropikoa duten aterpeetan; horrek guztiak espezie horien aldeko neurrien garapena baldintzatu dezake.

5.5.– KONTSERBAZIORAKO BESTE ELEMENTU BATZUK

5.5.1 Landazabal atlantiarra

Atzemandako kontserbazio arazo nagusiak

Landa inguruneko biztanleria zahartzen eta erabilera tradizionalak galtzen ari dira; horren ondorioz, zailagoa da ingurune hau mantentzea, hots, belazez, landare-hesiz eta baso txikiz osaturiko ingurunea. Belazeak gero eta gutxiago segatzen dira, lursail zelaiak ez badira edo makinaz egiten ez badira. Baso sailak gero eta gehiago landatzen dira.

Esan behar da ez dela erraza bereiztea zer den batasunaren intereseko habitata (segarako belazeak) eta zer diren gainerako belardiak ingurune honetan. Ezberdintasuna larrearen flora osaeran datza, eta hori larrea kudeatzeko moduaren ondorioa da. Dena dela, eragina du zenbat aldiz segatzen den lursaila, eta zenbat aldiz sartzen den azienda behin lursaila segatua. Beraz, ingurune honetako jarraibideak eta helburuak hartan dauden larre guztietara zabalduko dira, Zuzentarauaren habitatatzat jotzen den ala ez alde batera utzita.

5.5.2.– Kobak

Atzemandako kontserbazio arazo nagusiak

Hona ingurune honek dituen mehatxu nagusiak: jendearen bisita kontrolatu gabeak barrunbeetara, eta karts-sistemako uretara kutsagarriak iristea, batez ere mindak belardiak ongarrizteko erabiltzen direlako. Jendearen bisitek eragozpenak sortzen dituzte saguzarren kolonietan, eta askotan gainera, elementuak hausten dira, hala nola estalaktitak eta estalagmitak.

5.5.3.– Ibai-ibilguak

Atzemandako kontserbazio arazo nagusiak

Ibaien behealdeko tarteetako haltzadi azalera oso nabarmen murriztu dira, baso landaketa aloktonoen eraginez, nagusiki. Horren ondorioz, halaber, egiturazko gabeziak

daude egun bizirik dirauten unadetan, eta arazoak ere badaude habitat honen lotura eginkizunean; eginkizun hori oso garrantzitsua da inguruneari loturiko espezieentzat; horien artean, karramarro autoktonoa nabarmendu behar da.

5.5.4.- Eremu hezeak

Atzemandako kontserbazio arazo nagusiak

Ingurune hau erabat dago huraxe osatzen duten erregimen hidrikoaren mendean, ez baitago eremu bati edo besteari lotua. Beraz, erregimen hidrikoa aldatzen bada, hezeguneetan sekulako eragin kaltegarriak gerta daitezke. Ez da egin parkeko eremu hezeen kartografiarik, baina flora populazio oso bereziak non dauden zehaztu da. Dena dela, populazioak txikiak dira tamainaz eta oso bakanak; beraz, are zaurgarriagoak dira.

5.5.5.- Etxe abereen arraza autoktonoak

Atzemandako kontserbazio arazo nagusiak

Monchina behia, Karrantzako ardi mutur beltza, Enkarterrietako astoa, azpigorri ahuntza eta Pottoka zaldia etxe abereen azienda aldaera autoktonoak dira, guztiak ere Enkarterrietakoak bertakoak. Gero eta gutxiago daudenez, arriskupean deklaratu dituzte ekainaren 2ko 81/2015 Dekretuan, Euskal Herriko abere-arraza autoktonoak kontserbatu, hobetu eta sustatzekoa eta animalia-arrazak sustatzen dituzten entitateak arautzekoa.

Elkarren mendean daude Batasunaren intereseko habitat jakin batzuk (txilardiak, larreak, etab.) eta abeltzaintza estentsibo tradizionala kontserbatzea, abeltzaintza hori landa-izaera handiko arrazetan oinarritzen baita. Horrelako erabilerak posible dira, tokiko baldintza berezietara egokitutako arraza autoktonoak izan badirelako; arraza horiek ezaugarri berezi nabarmen asko dituzte eta tokiko biodibertsitatearen osagai dira.

Erabilera horiek bazterrekoak dira eskualde honetako egungo jarduera ekonomikoan, eta hori ez da mesedegarria arraza horiek sustatzeko; funtsean, laguntzei eta diru-laguntzei esker mantentzen dira.

6.- KONTSERBAZIO HELBURUAK

Funtsezko elementu bakoitzaren egungo kontserbazio-egoera zehaztu ondoren (eskura dagoen informazioa baliatuta), azken helburu bat edo hainbat proposatu dira epe luzera, funtsezko elementu bakoitzerako edo kudeaketa xede den elementu bakoitzerako kontserbazio-egoera ona lortzea ahalbidetze aldera. Azken helburuak ez dira beti lortuko kudeaketa dokumentuan bildutako neurrien aplikazio epealdian. Sarritan, natur sistemen erantzun eta bilakaera denbora oso geldoa izaten da, edo abiaburuko egoera oso hondatua dago; horregatik, neurriak berehalakoan hartuta ere, kudeaketa tresna gauzatzeko epean aurrerapen partzialak bakarrik lor daitezke desiragarria den bukaerako egoerarantz.

Azken helburuak kudeaketaren azken helburuak dira eta, arestian esan dugunez, batzuetan ezin direnez lortu dokumentuaren denboraldi gisa ezarritako sei urtean, azken helburu bakoitzerako ere helburu operatiboak zehaztu dira, hau da, sei urteko epealdiaren ondotik lortu behar diren helburu operatiboak, zertarako eta ahalik eta

denborarik laburrenean aurrera jotzeko edo lortzeko kontserbazio-egoera ona, betiere eskura dauden baliabideak kontuan hartuta.

Nolanahi ere, funtsezko elementuak edo kudeaketako xede diren elementuak banan banan ikustea onuragarria da, lekuan dauden elementu esanguratsu horiek kontserbatzeko behar diren neurriak hartzeko, eta era berean, kudeaketa errazten du, oinarri harturik erraz ebaluatu daitezkeen helburuak. Dena dela, kontuan hartu beharko da beti kudeaketa dokumentu honen bidez hartzen diren neurriek azken xedea dela lekuaren osotasun ekologikoa babestea, EAeko eremu babestuen sarearen koherentziari ekarpena egitea, eta ekosistemetako ingurumen arloko ondasunez nahiz zerbitzuz hornitzea.

Funtsezko elementua: Txilardi-larre mosaikoa	
1.- helburu orokorra	Txilardi-larre mosaikoa osatzen duten Batasunaren intereseko habitaten ordezkartza nahikoa egoera onean mantentzea, abeltzaintza-erabilera bateragarri bat mantendu dadin sustatuz.
1.1.- helburu zehatza	Abeltzaintza kudeaketak bermatuko du kontserbazio-egoera onean mantenduko direla txilardi eta larreen habitatak.
1.2.- helburu zehatza	Txilardi-larrea mosaikoa osatzen duten intereseko habitaten eta horiei loturiko intereseko populazioen gainean dauden mehatxu faktoreak prebenitu eta ezabatuko dira.
1.3.- helburu zehatza	KBEko txilardi eta larreetako habitaten eta bertako intereseko espezieen kontserbazio-egoerari buruzko egoeraren ezagutza maila hobetuko da, bai eta haien intereseko populazioei buruzkoa ere.
Funtsezko elementua: Basoak	
2.- helburu orokorra	Baso-azalera handitzea eta baso helduen naturaltasun eta egituraren konplexutasun mailetara iristea.
2.1.- helburu zehatza	Baso autoktonoaren egungo azalera gutxienez ere 97 hektareatan handituko da
2.2.- helburu zehatza	KBEko basoen eta bertako fauna eta flora espezieen populazioen kontserbazio-egoerari buruzko egoeraren ezagutza maila hobetuko da.
2.3.- helburu zehatza	Baso autoktonoak kontserbatuko dira, haien berariazko eta egiturazko dibertsitatea hobetuz.
Funtsezko elementua: Harkaitzetako komunitateak	
3.- helburu zehatza	Harkaitzetako espezie guztien populazio bideragarriak mantentzea eta

	KBEaren baldintzak hobetzea espezie horien harrera-gaitasuna hobetze aldera.
3.1.- helburu zehatza	KBEko harkaitzetako habitaten eta bertako intereseko espezieen kontserbazio-egoerari buruzko egoeraren ezagutza maila hobetuko da.
3.2.- helburu zehatza	Harkaitzetako komunitateen gainean dauden mehatxu-faktoreak prebenitu eta ezabatuko dira.
Funtsezko elementua: Kiropteroak	
4.- helburu orokorra	Gaur egun, Armañonen aipatuak dauden kiroptero-espezie guztien populazio egonkorrak kontserbazio-egoera onean ziurtatzea.
4.1.- helburu zehatza	KBEko kiroptero-espezieen populazioen banaketa eta egoera zehatz-mehatz jakingo da, eta era berean, zer faktorek mugatzen duten haien kontserbazio-egoera ona.
4.2.- helburu zehatza	Kiropteroen baliabide trofikoak eta haien joan-etorriak sustatzeko elementuak handituko dira, habitata kontserbatu eta hobetzearen bidez.
4.3.- helburu zehatza	Kiropteroen aterpeak egokiro babestuko dira, haien populazioei eragozpenak eragiten dizkieten faktoreak kenduz.
4.4.- helburu zehatza	Kiropteroen errekonozimendu eta balorazio maila hobetuko da, haien garrantzia zabalduz:

7.- KONTSERBAZIORAKO ARAUAK

Atal honek dokumentuaren arau xedapenak garatu eta jartzen ditu praktikan, xedapen bidezko arauketen bidez; xedea da lekuan aplikatzeko berariazko arauak egitea, zeinak babestutako guneen eta Natura 2000 Sarearen, EAEko habitaten eta basa espezieen babes-arau orokorretatik harago doazen. Oro har, lekuan ibiltzen diren pertsona fisiko zein juridikoei daude zuzenduta.

7.1.- ARAUBIDE PREBENTIBOA

1. Erabilera bateragarriak.

1.1. Erabilera bateragarritzat jotzen dira behar bezala egin, eta kontserbazio bereziko eremuen kontserbazio-helburuetan eragin neutroa edo positiboa dutenak.

7.2.- TXILARDI-LARRE MOSAIKOA

1. helburu orokorra	Txilardi-larre mosaikoa osatzen duten Batasunaren intereseko habitaten ordezkaritza nahikoa egoera onean mantentzea, abeltzaintza-erabilera bateragarri bat mantendu dadin sustatuz.
1.1.- helburu zehatza	Abeltzaintza kudeaketak berrmatuko du kontserbazio-egoera onean mantenduko direla txilardi eta larreen habitatak.
Erregulazioak	<p>1.- Abeltzaintza jarduera behar bezala antolatua egongo da KBE osoaren esparruan belardi eta sastrakak, eta horretarako, bazkalekuak antolatzeko Plan bat prestatu eta onetsiko da KBE osorako. Planak gutxienez ere honako alderdiak jasoko ditu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Larre guztien kalitatearen, ekoizpenaren eta potentzialtasunaren gaineko balorazioa, KBEko bazkaleku eskaintza osoaren zonifikazioa eta estimazioa barne. - Abereek KBEan duten banaketaren azterketa, artzaintzarako eremuak eta garaiak zehaztuta. - Behar bezalako abere-karga ezartzea bazkalekuen baliabideak aprobetxatzeko, habitaten mantentze beharren arabera, eta beharrezkoa bada, erabilera garaiak eremu zehaztuta, bai eta zer abere-kargaazienda mota bakoitzerako ere (ardiak, behiak, zaldiak, ahuntzak eta erleak). - Ingurumeneko arriskuen gaineko azterlan bat, abere tipologiek eragindako eraginen ezaugarritzea barne. - KBEko abeltzaintza-jarduerari lotutako azpiegituretan dauden beharren balorazioa, hala nola pasabide kanadarrak, erabilera-mahukak, askak eta erlategi-mapa. <p>2.- Ingurumeneko kontratuak sina daitezten sustatzea, larre-txilardia mosaikoa kontserbazio-egoera onean mantentzeko eta, era berean, abeltzaintza estentsiboak eragiten dituen ingurumen onurak saritzeko. Kontratuak edo hitzarmenak lehentasunez egingo dira ogibide nagusia abeltzaintza duten abeltzainen ustiapenezat.</p> <p>3.- Helburu berarekin, «Mendiko larreen aprobetxamenduaren kudeaketa» neurria sustatzea, urriaren 1eko 144/2008 Foru Dekretuak ezarritakoaren baitan; dekretuak nekazaritzako eta ingurumeneko laguntzak ezarri ditu Bizkaiko Lurralde Historikoko nekazaritza sektorerako.</p> <p>4.- Larreak antolatzeko Plana prestatu eta onesten ez den bitartean, 0,8 eta 1,2 UGM/ha arteko abere-kargak ezartzen eta mantentzen saiatu behar da larre-eremu irekietan, eta abereak egokitasunez banatzea saiatu beharko da, azpi-artzaintzak eta abere-gainkargak dakarten desorekarik ez izateko.</p> <p>5.- Arraza autoktonoak sustatuko dira primak ezarriz eta larreak lehentasunez erabiltzeko araubidearen bidez, bai eta ekoizpen ekologikoko sistemetan ari diren abereak ere; horretarako, azienda banan-banan inskribatuta egon beharko da arraza autoktonoen erregistroan.</p> <p>6.- Turtziozko eta Karrantzako abeltzainen parte-hartzea eta elkarlana sustatzea gomendatzen da, larreak eta txilardiak (eta intereseko beste habitat batzuk) babestu eta hobetzeko neurriak prestatu eta gauzatze aldera.</p>
1.2.- helburu zehatza	Txilardi-larrea mosaikoa osatzen duten intereseko habitaten eta horiei loturiko intereseko populazioen gainean dauden mehatxu faktoreak prebenitu eta ezabatuko dira
Erregulazioak	7.- KBEko abeltzaintza-erabilerari lotutako azpiegiturek egiterakoan, KBEa

	kudeatzen duen Administrazioak kontserbatu beharreko balioen gaineko ondorioak aztertuko ditu, arreta berezia habitat higroturbosoetan eta mehatxatutako flora populazioetan pausatuta.
	8.- Debeku da ibilgailu motordunak ibiltzea KBeko pista eta bideetan zehar, abeltzaintza eta basogintza erabilerarako ibilgailurik ez bada, baina Administrazio Kudeatzaileak aurrez baimena emanda eta bakar-bakarrik larreak aprobetxatzen diren garaian eta lur kontsorziatuen jabeentzat. Era berean, baimentzen da ehiztariak beren ibilgailuekin aparkaleku-eremuetara iristea, baina ehizatzeke ezarritako egunetan baino ez.
	9.- Ibilgailu motordunak ibiltzeko baimenak eman ahalko dira, arrazoiturik betiere, mendia kudeatzearekin lotutako lanak egiteko eta tresna hau aplikatzeko.
	10.- Debeku da sua erabiltzea sasiak kontrolatzeko eta larre azalera handitzeko.
	<p>11.- Interes publikoko arrazoiengatik ez bada, sasiak ahal dela eskuz garbituko dira, lanen xedea bada habitata lehengoratzeko eta haren hobekuntza ekologikoa, sasiak birsortzea edo kontrolatzea, eta larreak lehengoratzeko. Lehentasunez sasiak garbituko dira non eta lehengoratzen diren larreak abere-kargaren bidez mantenduko direla berma daitekeen eremuetan. Sasiak garbitzeko lanak planifikatuta egingo dira, honako jarraibide hauei jarraikiz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gutxienez ere 5 urte igaro beharko dira azken garbiketa egin denetik, eremu berean jarduteko. - Ez da garbiketarik egingo % 50etik gorako malda duten eremuetan. - Sasiak makinaz garbitzeko, malda gehienez % 30 izango da. - Garbiketek gehienez ere 1 ha-ko azalera batean egingo dira, eta gehienez ere sasien % 30 murriztuko da. - Sasidiak ez dira bere osoan garbituko; hau da, garbitu gabeko unada txikiak mantenduko dira, eta sasien eta larrearen arteko mugak irregularrak izango dira. - Ez da sasirik garbituko flora mehatxatua dagoen tokietan, ezta haien babes perimetroetan ere.
	12.- Debeku da herbizidak eta fitosanitarioak erabiltzea KBeko txilardi-larre mosaikoak hartzen dituen eremuetan.
	13.- Debeku da kanpo-ongarritzeak egitea (ongarria eta kaltzio-medegarriak botatzea), eta debeku, halaber, berrereintzak egitea KBeko larre habitatetatik kanpoko espeziekin.
	14.- Debeku da mendian azidari elikadura-gehigarriak ematea, salbu eta KBeko larre planak ezartzen duen abere-kargaren beharretarako, ekarpen horiek larreen kontserbazio-egoeran izan dezaketean eraginarengatik.
	15.- Behar adinako babes inguru bat ezarriko da identifikatzen diren hezegune guztietarako; inguru horretan debeku da turismo, kirol eta aisia jarduerak egitea.
	16.- Identifikatutako hezegune bakoitzerako babes ingurua ezartzen ez den bitartean, delako ingurua 25 metrokoa izango da hezeguneen inguruan.
	17.- Behar adinako babes inguru bat ezarriko da KBEn mehatxatuta dauden flora-populazioen kokapen ezagunen inguruetan, bai eta etorkizunean identifikatu daitezkeen haietan ere; inguru horretan espresuki debekatua dago turismo, kirol eta aisia jarduerak egitea
	18.- Flora mehatxatutako populazio bakoitzerako babes-ingurua ezartzen ez den bitartean, delako ingurua 10 metrokoa izango da flora mehatxatutako kokapenen

	inguruan.
	19.- Inola ere ez da baimenduko lurren erabilera aldatzea, baldin eta emakidan lagatako lurretan oraindik ere larreak eta landaredi autoktonoa badira.
	20.- Debeku da hezeguneetan drainatzeak jartzea.
	21.- Abeltzaintza-azpiegitura guztiak hobetzeko neurriek behar diren ingurumen-baldintzak eta neurri zuzentzaileak bilduko dituzte, kontserbazio xede diren larreen eta sasien gaineko eraginak ahalik eta gehien gutxitzeko.
	22.- Azienda ez sartzeko itxiturak eta askak jarriko dira, eta ur-guneak egokituko, inguruko tranpaletan eta hezeguneetan inolako kalterik eragin gabe.
1.3.- helburu zehatza	KBEko txilardi eta larreetako habitaten eta bertako intereseko espezieen kontserbazio-egoerari buruzko egoeraren ezagutza maila hobetuko da, bai eta haien intereseko populazioei buruzkoa ere.
Erregulazioak	23.- Ezarritako jarraipenen maiztasuna, egokitu da, gutxieenz, Bizkaiko Biodibertsitatearen Estrategian ezarritakora, bai eta 92/43/EEE Zuzentarauaren 17. artikuluan ezarritako betebeharrak ere.

7.3.- BASOAK

2.- helburu orokorra	Baso-azalera handitzea eta baso helduen naturaltasun eta egituraren konplexutasun mailalara iristea.
2.1.- helburu zehatza	Baso autoktonoaren egungo azalera gutxienez ere 97 hektareatan handituko da
Erregulazioak	<p>24.- Titularitate publikoa duten espezie aloktonoen baso sailen azken helburua baso autoktonoa lehengoratzea izango da; beraz, mozketa txanda iritsita, ez da zilegi izango diru publikorik esleitzea beste espezie aloktono batzuk landatzeko, ezta beste ezein jarduketatarako ere, xedea ez bada jatorrizko basoa lehengoratzea. Espezie exotiko inbaditzaileen prebentzioari eta horien sarrera eta hedapenaren kudeaketari buruz Europako Parlamentuak eta Kontseiluak emandako 1143/2011 zenbakidun erregelamenduak (EB) ezarritakoari jarraikiz, espezie inbaditzaileez osaturiko sailak badira, behin zuhaitz aitak ezabatutakoan, birsortutako zuhaitzak ere ezabatuko dira.</p> <p>25.- Tokiko ondare genetikoa babestu eta zaintze aldera, lehengoratze proiektuetan bakar-bakarrik erabiliko dira KBEan edo inguru hurbilean aukeratutako hazietatik lorturiko landareak.</p> <p>26.- Zuhaitz autoktonoz osaturiko edozein baso masatan egiten diren baso aprobetxamenduak 11/97 Foru Arauan ezarritakoari lotuko zaizkio; baso espezie autoktono batzuen berariazko erregimena arautzen duena.</p> <p>27.- Baso autoktonoa berriro izatea helburua duten baso-sartzeetan, espezie autoktonoen oihanpearen leheneratutako naturala atzemanaz gero, baso autoktonora lehengoratzea sustatuko da, eta horretarako, baso saila gutxi ukituko duten teknikak erabiliko dira.</p>

2.– helburu orokorra	Baso-azalera handitzea eta baso helduen naturaltasun eta egituraren konplexutasun mailetara iristea.
	<p>28.– Baso lanek dirauten bitartean, baso potentziala lehengoratzeko sustatuko da espezie aloktonoen baso sailetan, eta unadan dauden zuhaitz nahiz zuhaixka autoktono guztiak errespetatu eta berariazko dibertsitatea sustatuko da.</p> <p>29.– Ibai-ibilgutik gehienez 50 metrora dagoen unada bateko zuhaitzak mozteko lanetan edo matarrasa lanetan, Naturagune Babestuaren Organo Kudeatzaileak lan horiek gainbegiratu ditu, ibaiertzeko habitatei eta haien lotutako faunari kalterik ez eragiteko.</p> <p>30.– Larreen edo sasien ondoan dauden eremuak lehengoratzeko lanetan, ekotonoak ezartzen ahaleginduko da, baso ertzean berariaz hazten diren espezieak landatuta, hala nola otsalizarrak (<i>Sorbus aucuparia</i> eta <i>S. aria</i>), gereziendoak (<i>Prunus avium</i>), elorri zuriak (<i>Crataegus monogyna</i>) eta astigarrak (<i>Acer campestre</i>), besteak beste.</p> <p>31.– Haltzadi kantauriarrak lehengoratu eta hobetzeko jarduketa eremuen hautaketa egingo a garrantzia duten eremuen arabera, bai espezie mehatxatuak daudelako, bai ibaiertzeko korridorearen jarraitasuna eta konektibotasuna hobetzen dituzten eremuak direlako ere.</p> <p>32.– Organo kudeatzaileak era aktiboan sustatuko du Euskal Autonomia Erkidegoko Landa Garapen Iraunkorrerako 2014-2020 aldiko Planean ezarritako Baso Laguntzak finkatzea, Armañongo basoak ekologikoki zabaldu eta hobetzeko.</p>
2.2.– helburu zehatza	KBEko basoen eta bertako fauna eta flora espezieen populazioen kontserbazio-egoerari buruzko egoeraren ezagutza maila hobetuko da.
Erregulazioak	<p>33.– Baso Inbentarioak, eta bere kasuan, Erabilgarritasun Publikoko Mendietako Basoak Antolatze Plan Teknikoek, basoen naturaltasun indizearen kalkulua jasoko dute, eta era berean, bestelako informazio nabarmen eta nahikoa baso ekosistemen osagai egiturazkoek, biologikoez eta funtzionalez.</p> <p>34.– Basoen «naturaltasun indize» bat definitu eta jarraipen Planean txertatuko da. Indize osatu horrek gutxienez ere honako alderdi hauek izan beharko ditu kontuan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Flora bereizgarriaren dibertsitatea, ugaritasuna, egoera eta joera (flora katalogoan oinarritua). - Baso hegaztien egoera eta joera. - Koleoptero saproxilikoaren ugaritasuna eta dibertsitatea. - Baso kiropteroen ugaritasuna eta dibertsitatea.

2.- helburu orokorra	Baso-azalera handitzea eta baso helduen naturaltasun eta egituraren konplexutasun mailetara iristea.
	<p>35. Interes ekologikoko zuhaitzak aukeratuko dira basaflorea eta basafaunarentzat interesekoak diren elementuen inbentario irekian sartzeko. Aukeraketa honako ezaugarri hauek kontuan hartuta egingo da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zirkunferentzia handia, espezie bereko besteen aldean. - Egituran eta osaeran ezaugarri bereziak dituzten aleak. - Barrunbe garrantzitsuak enborrean edo enborrean zulatze-egoera aurreratua egotea. - Adaburuan egur hil asko izatea. - Ura metatzen den berezko zuloak. - Zulo zaharrak. - Kalte fisikoak enborrean. - Azala galtzea. - Izerdia exudatzeko kanalak. - Arrailak azalean, adar azpian edo enborrearen oinarrian. - Onddoen gorputz fruitutsuak izatea. - Lotutako fauna espezie kopuru handia izatea. - Landare epifitikoak izatea (iratzeak, goroldioak, likenak). - Zuhaitz zaharraren itxura izatea. - Lapatua egotea edo iraganean erabili izanaren seinaleak izatea. - Balio kulturala edo historikoa izatea. - Paisaian leku nagusi bat izatea interes estetiko handikoa. <p>36.- Ezarritako jarraipenen maiztasuna, egokituko da, gutxienez, Bizkaiko Biodibertsitatearen Estrategian ezarritakora, bai eta 92/43/EEE Zuzentarauaren 17. artikuluan ezarritako betebeharrak ere.</p>
2.3.- helburu zehatza	Baso autoktonoak kontserbatuko dira, haien berariazko eta egiturazko dibertsitatea hobetuz.
Erregulazioak	<p>37.- Interes publikoko arrazoiengatik ez bada, debeku da KBEko baso oro eraldatzea, baldin eta basoen azalera murrizten bada eta haien kontserbazio-egoera kaltetzen bada.</p> <p>38.- Debeku da baso espezie aloktonoz osaturiko landaketak egitea bestelako erabilera duten lurretan, kudeaketa-tresna hau indarrean sartzean.</p>

2.- helburu orokorra	Baso-azalera handitzea eta baso helduen naturaltasun eta egituraren konplexutasun mailetara iristea.
	39.- Oro har, ibaiertzeko landaredia bere osoan edo hein batean ezabatzea dakarten jarduerak debekatuko dira, edota ibaiertzen inguruan tamaina handiko zuhaitzak edo interes ekologikokoak moztu behar badira, betiere KBeko ibai edo erreka guztien ertz bakoitzaren inguruan 10 metroko zerrenda batean. Ezinbesteko arrazoiak eraginda egiten badira, munta eta eraginkortasun bereko konpentsazio neurriak hartu beharko dira.
	40.- Debeku da landare-hesiak eta zuhaixka-ekotonoak kentzea, zein eta basoen eta soilguneen artean pista eta bideen ertzetan edo ezpondetan daudenak, elikadura-baliabidea baitira basoko intsektu askorentzat. Lehen mailako interes publikoko arrazoiei jarraikiz, natur elementu horiek kendu behar direnean, alde aurretik antzeko kantitatean eta kalitatean jarriko dira gertuko beste eremuetan, ezabatutako baliabidearen eginkizun baliokidea berma dezaten.
	41.- Debekatua dago ibilgailu motordunez ibiltzea Sopeñako artadiak harturiko bazterretan eta Cuesta de la Cumbre alderdiko pagadi azidofilan.
	42.- Debekatuta dago ahuntz-azienda ibiltzea baso-masa guztietan, publiko zein pribatuetan, baso natural eta landatuen garapena kaltetuko duenean eta artzain gabe daudenean.
	43.- Debeku da fitosanitarioak eta/edo plagizidak botatzea KBeko baso-masetan, salbu eta baimen espresua eta arrazoitua dagoenean; eta aurretik, KBeko eta Naturagune Babestuaren Organo Kudeatzaileak txosten bidez ziurtatu beharko du ez zaiela kalterik eragingo kontserbatu beharreko gauzei; KBEn identifikatuei, alegia. Inola ere ez da baimenduko fitosanitario eta/edo plagizida zehaztu gabeen erabilera. Bereziki, erabat uzten dira alde batera plagizidak botatzea aireko baliabideekin ezta eremu zehatz batean ez direnak.
	44.- Eskumena duen sektore-administrazioak baimendu beharko ditu Armañongo kontserbazio bereziko eremuko ibai eta erreken ibilgu eta zortasun-eremuen inguruko jarduerak, aplikagarri den sektore-arautegiaren arabera.
	45.- Ez da karramarro autoktonoaren populazioei kalte nabarmena eragin diezaiekeen ur-hartune gehiagorik onartuko. Informazio gehiagorik ez dagoen bitartean, eta zuhurtasun-printzipioa aintzat hartuta, ur-hartune edo -bilketa gehiago egiteko eskabideak onartzeko baldintza hau bete beharko da: espezie horren populazioei kalterik ez egitea.
	46.- Debeku da zura ateratzeko bide berriak, pistak eta bestelako bideak egitea, ibai-ibilguen bi bazterretan, 10 m-ko zabaleran. Zerrenda horretan bertan, debeku da finkak simaurrarekin edo mindekin ongarritzea.

2.- helburu orokorra	Baso-azalera handitzea eta baso helduen naturaltasun eta egituraren konplexutasun mailetara iristea.
	47.- Debeku da <i>Austrapotamobius italicus</i> , <i>Pinguicula lusitanica</i> , <i>Spiranthes aestivalis</i> , <i>Sphagnum squarrosum</i> , <i>Culcita macrocarpa</i> , <i>Woodwardia radicans</i> eta <i>Dryopteris aemula</i> espezieak biltzea, baita xede zientifikoetarako ere. Azken kasu horretan, kudeaketaz arduratzen den organoak ezohiko baimen arrazoituak eman ditzake, baldin eta bermatzen badu espezie horiei kalte esanguratsurik ez diela egingo.
	48.- Berezko bilakaeran utziko dira bere osoan artadiak, pagadi azidofiloeak, ameztieak eta harizti azidofiloeak okupaturiko azalera, bai eta kontserbazio-egoera ona duten haltzadi kantauriarrak ere. Bakarrik baimenduko dira espezie exotikoak errotik kentzeko jarduerak.
	49.- Behar adinako babes inguru bat ezarriko da KBEan mehatxatuta dauden flora-populazioen kokapen ezagunen inguruetan, bai eta etorkizunean identifikatu daitezkeen haietan ere; inguru horretan espresuki debekatua dago turismo, kirol eta aisia jarduerak egitea.
	50.- Flora mehatxatuko populazio bakoitzerako babes-inguru aurreikusia ezartzen ez den bitartean, delako ingurua 10 metrokoa izango da flora mehatxatuko kokapenen inguruan.
	51.- 100 metroko babes inguru bat ezartzen da miru gorriaren neguko etzalekuen inguruan, eta era berean, etorkizunean ezarri eta identifikatu litezkeen inguruetan; haietan espresuki debekatua dago turismo, kirol eta aisia jarduerak egitea.
	52.- Ezinezkoa da inolako antolatutako jarduerarik egitea, ezta makinak erabiltzea eta ibilgailuak igarotzea dakarten baso-lanak ere, atzematen diren basoko harraparien habia tokien 100 metroko perimetro batean, ugalketa hasten denetik txitek eremutik alde egin duten arte.
	53.- Ez da zilegi izango inolako antolatutako inolako jarduerarik egitea, ezta makinak erabiltzea eta ibilgailuak igarotzea dakarten baso-lanak ere, kontserbazio xede diren basoko fauna espezieei kalte egiten bazaie, betiere martxoaren 1etik irailaren 15era, barne direla otso eta basurde uxaldiak, eta oreina zelatan ehizatzea.
	54.- Artadiak eta hariztiak honako bi alderdi hauek aintzat hartuta kudeatuko dira: sute arriskua eragozteko, eta basoaren egiturazko dibertsitatea eta heldutasuna areagotzeko.
	55.- Basoan eta haren orlan berariazko dibertsifikazioa sustatuko da, espezie fruitutsuak batez ere, hala nola elorri zuria, laharra, arkakaratsa, elorri beltza, basagerezi ondo eta basa-udare ondo.
	56.- Beharrezkoa ez bada, ez da lurperatutako edo erdi lurperatutako egurrik mugituko, ezta inguruko lurra ere, <i>Lucanus cervus</i> espeziearen larbak babeste aldera.

7.4.- HARKAITZETAKO KOMUNITATEAK

3.- helburu orokorra	Harkaitzetako espezie guztien populazio bideragarriak mantentzea eta KBEaren baldintzak hobetzea, espezie horien harrera-gaitasuna hobetze aldera.
3.1.- helburu zehatza	KBEko harkaitzetako habitaten eta bertako intereseko espezieen kontserbazio-egoerari buruzko egoeraren ezagutza maila hobetzen da.
Erregulazioak	57.- Ezarritako jarraipenen maiztasuna egokituko da, gutxieenz, Bizkaiko Biodibertsitatearen Estrategian ezarritakora, bai eta 92/43/EEE Zuzentarauaren 17. artikuluan ezarritako betebeharrak ere.
3.2.- helburu zehatza	Harkaitzetako komunitateen gainean dauden mehatxu-faktoreak prebenitu eta ezabatuko dira.
Erregulazioak	<p>58.- KBE barruan eta inguruetan baimentzen diren erabilerek eta aprobetxamenduek behar beste baldintza sartu beharko dituzte kontserbazio xede diren espezie populazioen kontserbazioa bermatzeko eta, oro har, ez dira baimenduko honako jarduketara edo jarduera hauek:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Habia egiteko eremuak edo bizi-eremuak kaltetzen dituztenak, espezieek elikadura baliabideak eskuratzeko duten gaitasuna murrizten dutenak, edota haien bizi-zikloa osatzeko ezinbestekoa den elementu oro kaltetzen dutenak. - Berezko habitaten azalera eta kalitatea murrizten dituztenak, espezieen habitatak hondatzen dituztenak eta espezieen heriotza ez naturalerako arriskua areagotzen dutenak. - Eragozpenak edo asaldurak eragiten dituztenak, edo irisgarritasuna areagotzen dutenak flora mehatxatuko kokapenetara, hazkuntza lurraldeetara, etzalekuek eta bizitzeko nahiz elikatzeko eremu nagusietara. <p>59.- Debekatua dago ingurune horietan pista edo bidexka berriak egitea.</p> <p>60.- Ingurune horietan debeku da biologia eta geologia gaiak biltzea, baita zientzia eta apainketa xedeetarako izanik ere, salbu eta aurrez Administrazio Kudeatzaile eskudunak baimentzen badu.</p> <p>61.- Giro horietan debeku da ahuntz-azienda sartzeara.</p> <p>62.- Azpigorri ahuntza kontserbatzea ingurune horietarako ezarritako neurri, arau eta jarraibideen mende egongo da; eta haren presentzia aldi baterako bakarrik baimenduko da Organo Kudeatzaileak baimendutako eremu itxietan; aurrez txosten bat egin beharko da, kontserbatzeko interesa duten habitatetan eta espezieengan kalterik ez duela eragingo ziurtatzeko.</p> <p>63.- Berezko bilakaeran utziko da «landaredia kasmofitikoak duten malda arrokatsu kaltzikolak» habitatak (CódUE 8210) okupaturiko azalera bere osoan, Eusko Jaurlaritzaren habitaten kartografian ezarritakoa, betiere KBEaren esparruan.</p>

3.- helburu orokorra	Harkaitzetako espezie guztien populazio bideragarriak mantentzea eta KBEaren baldintzak hobetzea, espezie horien harrera-gaitasuna hobetze aldera.
	64.- Behar adinako babes inguru bat ezarriko da <i>Sempervivum vicentei</i> , <i>Paris quadrifolia</i> eta <i>Prunus lusitanica</i> espezieentzat, haien populazioen kokapen ezagunen inguruetan, bai eta etorkizunean identifikatu daitezkeen haietan ere; inguru horretan espresuki debekatua dago turismo, kirol eta aisia jarduerak egitea.
	65.- Flora mehatxatuko populazio bakoitzerako babes-inguru aurreikusia ezartzen ez den bitartean, delako ingurua 25 metrokoa izango da flora mehatxatuko kokapenen inguruan.
	66.- Debeku da artzaintza <i>Sempervivum vicentei</i> espeziearen populazioentzat ezarritako babes perimetroan, eta Organo Kudeatzaileak egoki jotzen diren neurriak ezarriko ditu debeku hori betearazteko.
	67.- Ez da zilegi izango inolako ehiza jarduerarik egitea sai zuriaren kumeari kalte egiten bazaio, haren habien 1.000 metroko inguruan, martxoaren 1etik irailaren 15era, barne direla otso eta basurde uxaldiak, eta oreina zelatan ehizatzea.
	68.- Sai zuriaren habia eremuen inguruetan ezinbestean egin behar diren era guztietako obra, lan eta jarduerak martxoaren 1etik irailaren 15era bitarteko epealditik kanpo egingo dira.
	69.- Debeku da zentral eolikoak ipintzea 5 km-ko inguru batean, sai zuriaren habia tokien eta belatz handiaren hazkuntza lurraldeen inguruan, edo EAEko Hegazti Nekrofagoak Kudeatzeko Baterako Planean eremu kritikotzat jotzen diren eremuetan.
	70.- Debeku da zentral eolikoak ipintzea flora mehatxatuko populazioen kokapenen 1 km-ko inguruan.
	71.- Debeku da aireko azpiegitura berriak ipintzea deala energia garraiatzeko, dela fluidoetarako, dela telekomunikazio-seinale edo antzekoetarako, KBEaren esparruan.
	72.- Kontserbazio programen garapena <i>ex situ</i> egingo da, baldin eta programa horietan sartu beharreko populazioen bideragarritasunari kalterik ez zaiola eragingo bermatzen bada.
	73.- Inolako gatazkarik bada flora eta/edo fauna espezieren batekin, josteta jarduerak murriztuko dira (eskalada, mendi-ibiliak, etab.), eta behar bezalako informazioa emango zaie inplikaturiko taldeei. Bereziki, sai zuriaren habia tokiak zainduko dira, bai eta <i>Sempervivum vicentei</i> , <i>Paris quadrifolia</i> eta <i>Prunus lusitanica</i> espezieen populazioen kokapena ere.
	74.- Neurri guztiak hartuko dira, <i>Prunus lusitanica</i> espeziearen alea ez kaltetzeko edo hondatzeko, eta aldi berean populazioa handitzen saiatuko da.

3.- helburu orokorra	Harkaitzetako espezie guztien populazio bideragarriak mantentzea eta KBEaren baldintzak hobetzea, espezie horien harrera-gaitasuna hobetze aldera.
	75.- Administrazio bereko nahiz KBE inguruko ehiza barrutietako mendi-zaintza zerbitzuei zuzendutako prestakuntza jarduerak sustatuko dira, hainbat gairi buruzko ezagutza hobe izan dezaten: harkaitzetako espezieen biologia eta arazoak, haien egungo egoera, eta dokumentu honen edukia.
	76.- KBEan, autonomia mailako edo autonomiaz gaindiko ikerketa proiektuen garapena erraztuko da (egin daitezkeen proiektuen garapena), harkaitzetako espezie mehatxatuen biologiari buruzko ezagutzak handitzeko.

7.5.- KIROPTEROAK

4.- helburu orokorra	Gaur egun, Armañonen aipatuak dauden kiroptero-espezie guztien populazio egonkorak kontserbazio-egoera onean ziurtatzea.
4.1.- helburu zehatza	KBEko kiroptero-espezieen populazioen banaketa eta egoera zehatz-mehatz jakingo da, bai eta zer faktorek mugatzen duten haien kontserbazio-egoera ona.
Erregulazioak	77.- Azpiegitura handiak jarri aurreko fauna azterlanak zaugarritasun handieneko garaietan egin beharko dira, hau da, hibernazio, hazkuntza eta migrazio garaietan.
	78.- Kiropteroei buruzko jardueretan proposatutako jarraipenak garatzeko tekniketan ez da zilegi izango ale bizidunak harrapatzea eta fisikoki maneiatzea.
	79.- Kontserbazio xedeen jarraipen eta inbentariatzeko lanetan bildutako informazioa beste espazio batzuetako ikertzaileen eta kudeatzaileen eskura jarriko da, uda KBEan, eta negua beste espazio horietan ematen duten espezieei dagokienez.
4.2.- helburu zehatza	Kiropteroen baliabide trofikoak eta haien joan-etorriak sustatzeko elementuak handituko dira, habitata kontserbatu eta hobetzearen bidez:
Aplikatu beharko dira baso autoktonoak eta txilardi-larre mosaikoa mantendu eta kudeatzeko proposatu diren arauketa eta irizpide orientatzaile guztiak.	
Erregulazioak	80.- Debeku da fitosanitarioak edota plagizidak bost kilometrotan erabiltzea Santa Isabel kobaren inguruan, eta galzorian dauden espezieak edo espezie zaugarriak dauden tokietako kolonietan edota ugalketa tokien inguruan.
	81.- Landare-hesi biziak sortzea sustatuko da, sega-belardien inguruetan zuhaixka eta zuhaitz espezie autoktonoak landatuz.

4.- helburu orokorra	Gaur egun, Armañonen aipatuak dauden kiroptero-espezie guztien populazio egonkorrak kontserbazio-egoera onean ziurtatzea.
	82.- Landazabal atlantiarrean bereizgarriak diren egiturazko elementuak mantentzea zainduko da, hala nola landare-hesiak, landa-hesiak, horma txikiak, baso txikiak, e.a. Eta belazeetan iturbururik edo eremu istiltsurik badago, horiek mantentzea zainduko da.
4.3.- helburu zehatza	Kiropteroen aterpeak egokiro babestuko dira, haien populazioei eragozpenak eragiten dizkieten faktoreak kenduz.
Erregulazioak	<p>83.- Debeku da Santa Isabel koban sartzea, zientzia eta kontserbazio xedeetarako ez bada, betiere behar bezala arrazoituta eta aurrez Organo Kudeatzaileak berariaz baimena emanda.</p> <p>84.- 25 metroko babes inguru bat ezarri da turismoarentzat ustiatuta ez dauden KBEko barrunbe guztietarako, baldin eta honela ezaugarrituak badaude: «turismoak ustiatu gabeko kobak» (CódUE 8310). Aipatu barrunbeetan eta haien babes inguruetan, debeku da turismo, kirol eta aisia jarduerak egitea.</p> <p>85.- 100 metroko babes inguru bat ezarri da aurkituriko kiroptero aterpeen inguruan, bai eta etorkizunean ezarri eta identifikatu daitezkeen aterpeen inguruan ere; perimetro horretan debeku da turismo, kirol eta aisia jarduerak egitea.</p> <p>86.- Espezie mehatxatuak (galzorian dauden edo egoera zaugarrian diren espeziak) bizi diren barrunbeetan sartzeko, aurrez KBE kudeatzen duen organoak baimena eman beharko du.</p> <p>87.- Jendea barrunbeetara bisitak egitea baimentzen denean, debekatu egingo da barrunbeetako animaliei eragozpenak eragitea (argazkiak egitea barne), azetilenozko lanparak erabiltzea, edonolako hondarrak edo hondakinak barruan uztea (organikoak edo ezorganikoak) eta elikagaiak jatea.</p> <p>88.- Kiropteroen aterpe bateko sarrera babestu behar denean, aditu bati aholkularitza eskatuko zaio, neurri motarik egokiena ezartze aldera.</p> <p>89.- Kiropteroen behar ekologikoak hartuko dira aintzat deala egitura berriak eraikitzean, dela KBEan sarturiko azpiegiturak eta eraikinak zaharberritzean, dela inguru horietako kultur ondareko elementuak zaharberritzean, hala nola txabolak, ermitak, zubiak, errotak eta olak. Arau bat jasoko da, kiropteroen hazkuntza garaian eraikinak birmoldatzea eta teilaberritzea galarazteko (maiatzaren 1etik abuztuaren 31ra).</p> <p>90.- KBE inguruko edo barruko eraikinetako zaharberritze lanak eta obrak egin aurretik, gainbegiratu beharko da saguzar koloniarik ote dagoen. Holako koloniarik atzematen bada, balizko zur tratamenduak egingo dira, zuraren tratamendu intsektizidetan espezie horiei kalte eragiten dieten organokloraturik eta organofosforaturik erabili gabe.</p>

4.– helburu orokorra	Gaur egun, Armañonen aipatuak dauden kiroptero-espezie guztien populazio egonkorrak kontserbazio-egoera onean ziurtatzea.
	<p>91.– Zilegi izango da perimterinak erabiltzea, KBeko eta parke naturaleko Organo Kudeatzaileak baimenduta, betiere apiriletik irailera bitarte izan ezik, biak barne.</p> <p>92.– Behar bezala ebaluatuko dira jendea barrunbeetan sartzea moldatu eta egokitzeko proiektuak, eta gutxienez ere, ezaugarri mikroklimatikoak, faunari buruzkoak, paleo-arkeologikoak eta geomorfometrikoak aztertuko dira.</p> <p>93.– Baldin eta koloniak edo aterpeak atzematen badira sarbide errazeko lekuetan, Organo Kudeatzaileak behar diren neurriak hartuko ditu haietan bandalismorik ez izateko. Neurriek egokiak izan beharko dute kasu bakoitzerako: mugaketen berri emango duten panelak, eta behar den kasuetan, saguzarrentzako itxiera egokiak, zaintza lanak, etab.</p>
4.4.– helburu zehatza	Kiropteroen errekonozimendu eta balorazio maila hobetuko da, haien garrantzia zabalduz.

7.6. INTERESEKO BESTE ELEMENTU BATZUK KONTSERBAZIORAKO

Amañon naturagune babestuan, funtzesko edo kudeaketako xede diren elementuez gain, badaude kontserbatu behar diren beste elementu batzuk, zeinei jaramon egin behar baitzaie eta aukeratutako funtzeskoek barne hartzen ez dituztenak.

7.6.1.– Landazabal atlantiarra

7.6.1.1.– Erregulazioak

- a) Debeku da herbizidak eta intsektizidak erabiltzea landare-hesi zuhaizdunak kudeatzeko. Salbuespenezko kasuetan bakarrik izango da zilegi erabiltzea, aurrez Organo Kudeatzaileak baimena emanda.
- b) Ustiategi bakoitzean zer ongarri botatzen den erregistratu behar da (kopurua, noiz, eta ongarriaren jatorria eta izaera), eta ez da inola ere botako larrearen karga gaitasunetik gorako kopururik (atalasea honela zehaztuko da: halako metaketa maximo jakin batzuk, zeinetatik gora, bai isurketaz bai zuzeneko galerak eragiten diren).
- c) Larreko espezieak berrereiteko, Organo Kudeatzailearen baimena behar da, eta bakarrik baimenduko da gain-artzaintzak arrazoiturik dagoenean edo belar espezieak urri hazten direnean. Gutxienez ere lau larre espezie erabili beharko dira berrereintza egiteko, eta laurek ere sega-belardi atlantiarretakoak izan beharko dute berez (espezie lekadunak eta lastodunak nahasian erabiltzea gomendatzen da).
- d) Kudeaketa egokiaren bidez, muga zuhaiztuak dituen mosaiko mota honek hartzen duen azalera mantenduko da, interes handia baitu kontserbaziorako, landazabal atlantiarreko paisaia bereizgarria osatzen duelako.

- e) Landare-hesi biziak sortzea sustatuko da, sega-belardien inguruetan zuhaixka eta zuhaitz espezie autoktonoak landatuz. Aurretik zeuden landare-hesiak mantentze aldera, udaberrian ez da inausketarik egingo, habia egiteko garaian dauden hegaztiei ahalik eta eragozpen txikienak egiteko.
- f) Ingurune honetan, kanpoko baso espezieak landatzeko erabili den azaleraren lehengoratzea sustatuko da.
- g) Landazabal atlantiarrean bereizgarriak diren egiturazko elementuak mantendu beharko dira, hala nola hesi biziak, harrizko horma txikiak, baso txikiak, e.a. Eta belardietan iturbururik edo eremu istiltsurik badago, horiek mantentzea zainduko da.
- h) Abere-kargaren kontrola: gehiegizko artzaintza dagoela joko da, noiz eta abere-karga handiegia larreetako landarediaren hazkuntza eta dibertsitatea kaltetzen dituenean. Segua artzaintzaren bidez egitea sustatuko da belardiak mantentze aldera eta, nolana ere, ez da gomendagarria azienda sartzea belardia segatu eta berahala, habitataren flora-osaera aldatzeko arriskua baitago.

7.6.2.- Kobak

7.6.2.1.- Erregulazioak

- a) Erabilera eta Kudeaketarako Plan Zuzentzailearen erabilera publikoaren atalean ezarritakoarekin bat arautuko da barrunbeetan sartzea.
- b) Endokarstaren kudeaketak harrera-arro guztia hartuko du, eta horretarako funtsezkoa da funtzionamendu hidrologikoa ezagutzea eta endokarst sakon aztertzea.
- c) Kobetan, mehatxu maila handiagoko edo txikiagoko fauna eta flora espezieak egon daitezke, eta espezie horiek kobetan beren ziklo biologikoko funtsezko prozesuak garatzen dituztenez -hala nola negua pasatzea edo ugalketa-, bai eta segurtasuneko arrazoiak direla medio, haietan ez sartzen ahaleginduko da.
- d) Azterlan gehiago egingo dira, Armañoneko kobek duten kontserbazio-egoera zertan den jakiteko; zehazki, kokapena, azalera, egitura, funtzioak eta espezie bereizgarriak, haien egungo erabilera publikoa, etab. Hori guztia, habitaterako kudeaketa-jarraibide egokiak ezartze aldera.
- e) Debekatuta dago estaldura-lurzorua soiltzea dakarren jarduerarik eta eremu karstikoan ez da produktu kimikorik erabiliko (petrolio, intsektizidak...), ezta organikorik ere (onarriak...), lurpeko uren kalitea ukitzen baitute, eta horren ondorioz, kobetako habitateko fauna ornogabea ere ukitzen badute.

7.6.3.- Ibai-ibilguak

7.6.3.1.- Erregulazioak

- a) Makineria astuna erabili behar den baso lanetan, pistak nahiz bideak ireki edo moldatzeko lanetan edo beste edozein jardueratan, aipatu makinak ez dira alde batetik bestera eramango ibai-ibilguetan barrena; horrela, ibai-ibilguetan ez da aldaketarik izango eta ez dira uhertuko. Ibaia ezinbestean gurutzatu behar bada,

behar diren prebentzio neurriak hartuko dira, ingurune horien eta haiei loturiko espezieen gaineko kalteak ahalik eta gehien murrizteko. Ez da zilegi izango mozketak hondarrak eta material meheak (harea, legarra...) ur-ibilguetara botatzea, ibilguek eraman ditzaten, ezta haietan uztea ere.

- b) Habitat mota hau eraldatzea edo galtzea eragotziko da. Kudeaketa neurriak bideratuko dira haltzadi azalera lehengoratu edo handitzera; bereziki, haltzadiaren ordeztze espezie aloktonoz osaturiko landaketak egin diren tokietan (haritz amerikarra eta pinua, kasu).
- c) Karramarro autoktonoa duten ibai-habitatak babestu eta lehengoratuko dira, urte osoan emariak garbi eta isurian mantenduz, eta aipatu tokietan ibaiertzak lehengoratuz.
- d) Baso laguntzak emateko politikak sustatuko dira, interes handieneko ibai-ibilguetako ibaiertzetan nahiz akuiferoak kargatzeko eremu nagusietan berezko zuhaitz landaredia lehengoratzea lortzeko.
- e) Azalera zabaletako landaredian esku-hartzeak egiten direnean (larre bihurtzea, mozketak, etab.), ibai-ibilguetan egin litezkeen kalteak ahalik eta gehien murriztuko ditu.

7.6.4.- Eremu hezeak

7.6.4.1.- Erregulazioak

- a) Ingurune hauetako elikadura hidrikorako baldintzak mantenduko dira (istilak, ihitokiak, eremu higroturbosoak, errekek eta sakana, ibaiak, zohikaztegi hasiberriak, iturburuak, esfagnalak, errekekastoak, kanalak eta uharrak) eta, era berean, haiek kaltetzeko zuzeneko edo zeharkako ekintzarik ez izatea zainduko da: landaketak, sarera honakoak botatzea: pestizidak, ongarriak, medeagarri kimikoak edo organikoak. Elikadura-uren kalitate fisiko-kimikoa bermatze aldera, habitat horietara isurtzen duen arroaren kudeaketa integrala sustatu behar da.
- b) Zapaltzea mehatxua izan daiteke eta, era berean, habitata hondatzeko faktore bat; beraz, ibilgailuen, jendearen eta aziendaren maiztasuna kontrolatuko da.

7.6.5.- Etxe-abereen arraza autoktonoak

7.6.5.1.- Erregulazioak

- a) Egun indarrean dauden Landa Garapenerako Plan eta Programetan onetsi edo proposatzen diren kontserbazio neurriak sustatuko dira, eta, era berean, abenduaren 26ko 373/2001 Dekretuan biltzen direnak, Euskal Herriko bertako abere-arrazei eta arrazok sustatzea helburu duten elkarteei buruzkoa.
- b) Tokiko biodibertsitatearen zati diren baliabide genetikoak kudeatu eta kontserbatzeko neurri gisa, abere-arraza horiek sustatu eta abantailak emango zaizkie, ingurune honetakoak ez diren beste arraza batzuen aurrean.

Zehazten denean «kontserbazio xede den habitat edo espezie» bat egoera txarrean dagoela, gainera, funtsezko elementu edo kudeaketa xede izatera pasatuko da. Horrek berehala ekarriko du berekin kontserbazio neurri berariazkoak eta beharrezkoak hartzea, salbu eta neurri horiek funtsezko beste elementu batentzat aurreikusita badaude, eta horiek nahikotzat jotzen badira, kasuan kasuko habitata edo espezieak kontserbazio egoera ona lor dezan. Halakoetan, honako taula hauetan jasota daude kasuan kasuko arauketak.

2016ko martxoaren 8a, asteartea

Habitaten taula

Kodea HIC / EUNIS	Izena	Errepresentatibitatea	Kontserbazio-egoera	Aldekoak zaizkion erregulazioak
4030 / F4.21(X), F4.21(Y), F4.23(X), F4.237	Txilardi lehor europarrak / Ahabidia, <i>Erica arborea</i> txilar garata, <i>Ulex sp</i> espeziea nagusitzen den txilardi atlantiarra, Kantauri-Pirineo aldeko txilardiak <i>Erica vagans</i> eta <i>E.cinerea</i> espezieekin	A	Ezezaguna	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 y 23.
4090 / F7.44 (Y)	Txilardi oromediterranearen endemikoak, elorri-triskarekin (CódUE 4090).	B	Ezezaguna	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 y 23.
6170 / E1.27	Larre alpetar eta subalpetar karedunak (CódUE 6170).	C	Ezezaguna	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 y 23.
6210 / E1.26	<i>Festuco-Brometea</i> karedun substratuen gaineko larre mesofitiko eta mesoxerofitiko bizikorrak/ Lastonares y pastos del <i>Mesobromion</i>	B	Txarra-Ezegokia	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 y 23.
6230*/ E1.7, E1.73	<i>Nardus</i> -dun formazio belarkarak, espezie ugariarekin, menditar substratu silizidunen gainean (eta Europa kontinentalako eremu azpi-menditarretan) / <i>Agristis</i> - eta <i>Festuca</i> -dun larreak, <i>Deschampsia flexuosa</i> -dun larre silizikoak.	B	Ona	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 y 23.
6510 / E2.21	Altitude txikiko sega-belardi pobreak / Larratu gabeko sega-belardi atlantiarrek	C	Txarra-Kaskarra	1, 2, 5, 6, 10, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23 y 81. 7.6.1.1.: a, b, c, d, e, f, g y h.
8210 / H3.2	Landaredia kasmofitikoa duten malda arrokatsu kaltzikolak / Oinarrizko harkaiztietako landaredia	B	Txarra-Ezegokia	1, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 42, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75 y 76.

2016ko martxoaren 8a, asteartea

8310	Turismoak ustiatu gabeko kobak	A	Txarra-Ezegokia	1, 6, 12, 13, 20, 43, 80, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 92 y 93. 7.6.2.1.: a, b, c, d y e.
9120 / G1.62	Pagadi azido atlantiarrik <i>Ilex</i> oihanpearekin eta batzuetan <i>Taxus</i> (<i>Quercion robori-petraeae</i> edo <i>Illici-Fagenion</i>) (CódUE 9120).	D	Txarra-Ezegokia	1, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 55 y 56.
91E0* / G1.21(Z)	<i>Alnus glutinosa</i> eta <i>Fraxinus excelsior</i> espezieetako baso alubialak, (CódUE 91E0*).	D	Txarra-Kaskarra	1, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 55 y 56. 7.6.3.1.: a, b, c, d y e.
9230 / G1.7B1, G17B2	Harizti galaiko-portugaldarrak, <i>Quercus robur</i> eta <i>Quercus pyrenaica</i> -rekin / Iberiar Penintsularen erdialdeko <i>Quercus pyrenaica</i> basoak, amezti kantauriarrik	D	Txarra-Kaskarra	1, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 42, 43, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55 y 56.
9340 / G2.121	<i>Quercus ilex</i> eta <i>Quercus rotundifolia</i> artadiak / <i>Quercus ilex</i> baso mesomediterranearrak	B	Txarra-Ezegokia	1, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55 y 56.
G1.64	Pagadi basofioa edo neutroa	-	Txarra-Ezegokia	1, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 55 y 56.
G1.86	Harizti azidofilo iberiar-atlantiarrik	-	Txarra-Kaskarra	1, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 55 y 56.

2016ko martxoaren 8a, asteartea

Espezieen taula

Kodea	Espezia	DH eranskina	DA eranskina	LESPRE eta CEEA	AEZ	Kontserbazio-egoera	Aldekoak zaizkion erregulazioak
10658	<i>Culcita macrocarpa</i>	II-IV		*	GA	Txarra-Kaskarra	1, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 17, 18, 23, 29, 31, 36, 39, 43, 44, 46, 47, 48, 49 y 50. 7.6.3.1.: a, b, c, d y e.
10679	<i>Dryopteris aemula</i>				BAKANA	Ezezaguna	1, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 17, 18, 23, 29, 31, 36, 39, 43, 44, 46, 47, 48, 49 y 50. 7.6.3.1.: a, b, c, d y e.
10788	<i>Ilex aquifolium</i>				IB	Ona	1, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 17, 18, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 36, 37, 48, 54 y 55.
10667	<i>Ophioglossum vulgatum</i>				BAKANA	Ezezaguna	1, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17, 18, 19, 21 y 23.
12716	<i>Paris quadrifolia</i>				BAKANA	Ezezaguna	1, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17, 18, 19, 21, 23, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 70, 71, 72, 73, 75 y 76.
11985	<i>Pinguicula lusitanica</i>				BAKANA	Ezezaguna	1, 4, 6, 7, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 22, 23, 29, 31, 36, 39, 43, 44, 46, 47 y 48. 7.6.4.1.: a y b.
12244	<i>Prunus lusitanica</i>				GA	Txarra-Kaskarra	1, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 17, 18, 23, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 70, 71, 72, 73, 74, 75 y 76.
12719	<i>Ruscus aculeatus</i>	V			IB	Ona	1, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 17, 18 y 23, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 36, 37, 48, 54 y 55. 7.6.1.1.: e y f.

2016ko martxoaren 8a, asteartea

10385	<i>Sempervivum vicentiei</i>					GA	Txarra-Kaskarra	1, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 17, 18, 23, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 70, 71, 72, 73, 75 y 76.
12837	<i>Spiranthes aestivalis</i>			*		K	Txarra-Ezegokia	1, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 29, 31, 36, 39, 43, 44, 46, 47 y 48. 7.6.3.1.: b, c y d. 7.6.4.1.: a y b.
17197	<i>Sphagnum squarrosum</i>					GA	Txarra-Kaskarra	1, 4, 6, 7, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 22, 23, 29, 31, 36, 39, 43, 44, 46, 47, 48, 49 y 50. 7.6.3.1.: a, b, c, d y e. 7.6.4.1.: a y b.
10717	<i>Taxus baccata</i>					IB	Txarra-Ezegokia	1, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 17, 18 y 23, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 36, 37, 48, 54 y 55. 7.6.1.1.: f.
12715	<i>Veratrum album</i>					IB	Ezezaguna	1, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17, 18, 19, 21 y 23. 7.6.1.1.: f.
10649	<i>Woodwardia radicans</i>		II-IV	*		K	Txarra-Kaskarra	1, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 17, 18, 23, 29, 31, 36, 39, 43, 44, 46, 47, 48, 49 y 50. 7.6.3.1.: a, b, c, d y e.
14131	<i>Parachondrostoma miegii</i>		II				Ezezaguna	1, 6, 7, 12, 21, 23, 29, 31, 36, 39, 43, 44, 45, 46 y 48. 7.6.3.1.: a, b, c, d y e.
10002	<i>Austropotamobius italicus</i>		II-V	K		GA	Txarra-Kaskarra	1, 6, 7, 12, 21, 23, 29, 31, 36, 39, 43, 44, 45, 46, 47 y 48. 7.6.3.1.: a, b, c, d y e.

2016ko martxoaren 8a, asteartea

10008	<i>Elona quimperiana</i>	II-IV		*		Ona	1, 6, 12, 23, 36, 43, 79, 80, 83, 84, 86, 87, 88, 92 y 93. 7.6.2.1.: a, c, d y e.
10022	<i>Lucanus cervus</i>	II		*	IB	Ezezaguna	1, 6, 12, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 43, 48, 54, 55 y 56. 7.6.1.1.: a, d, e y g.
10042	<i>Alytes obstetricans</i>	IV		*		Ona	1, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 20, 21, 22, 23, 27, 29, 31, 36, 37, 39, 40, 43, 44, 45, 46, 48, 81 y 82. 7.6.1.1.: a, d, e, f y g. 7.6.4.1.: a y b.
10463	<i>Lacerta bilineata</i>	IV		*		Ona	1, 6, 7, 12, 21, 23, 36, 37, 43 y 82. 7.6.1.1.: a, d, e y g.
10054	<i>Podarcis muralis</i>	IV		*		Ona	1, 6, 7, 12, 21, 23, 36, 37, 43 y 82. 7.6.1.1.: a, d, e y g.
10059	<i>Triturus marmoratus</i>	IV		*	IB	Txarra-Ezegokia	1, 4, 6, 7, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 22, 23, 27, 29, 31, 36, 37, 39, 40, 43, 44, 45, 46 y 48. 7.6.4.1.: a y b.
10061	<i>Accipiter gentilis</i>			*	BAKANA	Ezezaguna	6, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 43, 48, 52, 53, 54, 69, 70 y 71.
10062	<i>Accipiter nisus</i>			*	IB	Ezezaguna	6, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 43, 48, 52, 53, 54, 69 y 70.
10071	<i>Alcedo atthis</i>		I	*	IB	Ezezaguna	6, 12, 21, 23, 27, 29, 31, 36, 37, 39, 40, 43, 44, 45, 46 y 48. 7.6.3.1.: a, b, c, d y e.

2016ko martxoaren 8a, asteartea

10098	<i>Bubo bubo</i>		I	*	BAKANA	Ezezaguna	6, 23, 24, 26, 32, 36, 37, 40, 41, 43, 48, 54, 57, 58, 59, 60, 63, 69, 70, 71, 75 y 76.
10110	<i>Caprimulgus europaeus</i>		I	*	IB	Ezezaguna	1, 2, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 23, 36, 41, 43 y 80.
10126	<i>Circaetus gallicus</i>		I	*	BAKANA	Txarra-Ezegokia	6, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 43, 48, 52, 53, 54, 69, 70 y 71.
10125	<i>Cinclus cinclus</i>			*	IB	Ezezaguna	6, 12, 21, 23, 27, 29, 31, 36, 37, 39, 40, 43, 44, 45, 46, 48 y 80. 7.6.3.1.: a, b, c, d y e.
10128	<i>Circus cyaneus</i>		I	*	IB	Txarra-Kaskarra	1, 2, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 23, 36, 41, 43, 69, 70 y 71.
10135	<i>Corvus corax</i>				IB	Ezezaguna	6, 23, 36, 41, 43, 57, 58, 59, 60, 63, 69, 70, 71, 75 y 76.
10145	<i>Dryocopus martius</i>		I	*	BAKANA	Ezezaguna	12, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 43, 48, 52, 53, 54 y 80. 7.6.1.1.: a, e y f. 7.6.3.1.: b, c y d.
10156	<i>Falco peregrinus</i>		I	*	BAKANA	Ezezaguna	6, 23, 24, 26, 36, 43, 54, 57, 58, 59, 60, 63, 69, 70, 71, 75 y 76.
10174	<i>Gyps fulvus</i>		I	*	IB	Ona	1, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 14, 23, 57, 58, 59, 60, 63, 69, 70, 71, 75 y 76.
10182	<i>Jynx torquilla</i>			*	IB	Ezezaguna	12, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 43, 48, 52, 53, 54, 80, 81 y 82. 7.6.1.1.: a, d, e, f y g.

2016ko martxoaren 8a, asteartea

10197	<i>Lullula arborea</i>		I	*		Ezezaguna	10, 12, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 43, 48, 52, 53, 54 y 80.
10206	<i>Milvus migrans</i>		I	*		Txarra-Ezegokia	1, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 14, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 43, 48, 52, 53, 54, 69, 70 y 71.
10207	<i>Milvus milvus</i>		I	GA	GA	Txarra-Ezegokia	1, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 14, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 43, 48, 51, 52, 53, 54, 69, 70 y 71.
10216	<i>Neophron percnocterus</i>		I	K	K	Txarra-Ezegokia	1, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 14, 23, 57, 58, 59, 60, 63, 69, 70, 71, 75 y 76.
10236	<i>Pernis apivorus</i>		I	*	BAKANA	Txarra-Ezegokia	6, 12, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 43, 48, 52, 53, 54, 69, 70 y 71.
10263	<i>Pyrhacorax graculus</i>			*	IB	Ezezaguna	6, 23, 36, 41, 43, 57, 58, 59, 60, 63, 69, 70, 71, 75 y 76.
10264	<i>Pyrhacorax pyrrhacorax</i>		I	*	IB	Ezezaguna	6, 23, 36, 41, 43, 57, 58, 59, 60, 63, 69, 70, 71, 75 y 76.
10269	<i>Regulus regulus</i>			*	IB	Ezezaguna	12, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 43, 48, 52, 53, 54 y 80.
10298	<i>Sylvia undata</i>		I	*		Ezezaguna	10, 11, 12, 23, 27, 28, 29, 30, 37, 40, 43, 48, 55, 80 y 81. 7.6.1.1.: a, d, e, f y g.
10320	<i>Canis lupus</i>	V		*		Ezezaguna	1, 6, 8, 9, 10, 11, 23, 57, 58, 59, 60, 63, 75 y 76.
10349	<i>Chionomys nivalis</i>				BAKANA	Txarra-Ezegokia	1, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 23, 57, 58, 59, 60, 63, 69, 70, 71, 75 y 76.

2016ko martxoaren 8a, asteartea

10322	<i>Eptesicus serotinus</i>	IV		*	IB	Ezezaguna	10, 12, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 48, 52, 53, 54, 55, 69, 70, 77, 78, 79, 81, 82, 85, 88, 89, 90, 91 y 93. 7.6.1.1.: a, d, e, f y g. 7.6.3.1.: b, c y d.
10323	<i>Felis sylvestris</i>	IV		*	IB	Ezezaguna	8, 9, 10, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 48, 52, 53, 54, 55 y 82. 7.6.1.1.: d, f y g.
14144	<i>Glis glis</i>			K	K	Txarra-Ezegokia	6, 7, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 48, 52, 53, 54, 55 y 82. 7.6.1.1.: a, d, e, f y g.
10331	<i>Martes martes</i>				BAKANA	Txarra-Ezegokia	8, 9, 10, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 48, 52, 53, 54 y 55.
10333	<i>Miniopterus schreibersii</i>	II-IV		K	K	Ezezaguna	10, 12, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 48, 52, 53, 54, 55, 69, 70, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 92 y 93. 7.6.1.1.: a, d, e, f y g. 7.6.2.1.: a, c, d y e. 7.6.3.1.: b, c y d.
10449	<i>Mustela erminea</i>			*	IB	Ezezaguna	6, 7, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 48, 52, 53, 54, 55, 81 y 82. 7.6.1.1.: a, d, f y g.

2016ko martxoaren 8a, asteartea

10336	<i>Mustela putoris</i>	V			IB	Txarra-Ezegokia	6, 8, 9, 10, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 44, 46, 48, 52, 53 y 54. 7.6.3.1.: a, b, c, d y e.
10337	<i>Myotis bechsteinii</i>	II-IV	K	GA	Ezezaguna	10, 12, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 48, 52, 53, 54, 55, 69, 70, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 85, 86, 88 y 93. 7.6.1.1.: a, d, f y g. 7.6.3.1.: b, c y d.	
10339	<i>Myotis daubentonii</i>	IV	*	IB	Ezezaguna	10, 12, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 44, 46, 48, 52, 53, 54, 55, 69, 70, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 85, 88, 89 y 93. 7.6.1.1.: a, d, e, f y g. 7.6.3.1.: a, b, c, d y e.	
10340	<i>Myotis emarginatus</i>	II-IV	K	K	Ezezaguna	10, 12, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 48, 52, 53, 54, 55, 69, 70, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 92 y 93. 7.6.1.1.: a, d, e, f y g. 7.6.2.1.: a, c, d y e. 7.6.3.1.: b, c y d.	

2016ko martxoaren 8a, asteartea

10341	<i>Myotis myotis</i>	II-IV		K	GA	Ezezaguna	10, 12, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 48, 52, 53, 54, 55, 69, 70, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 92 y 93. 7.6.1.1.: a, d, e, f y g. 7.6.2.1.: a, c, d y e. 7.6.3.1.: b, c y d.
10343	<i>Myotis nattereri</i>	IV		*	IB	Ezezaguna	10, 12, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 48, 52, 53, 54, 55, 69, 70, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 85, 88, 89 y 93. 7.6.1.1.: a, d, e, f y g. 7.6.3.1.: b, c y d.
10345	<i>Nyctalus leisleri</i>	IV		*	IB	Ezezaguna	10, 12, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 48, 52, 53, 54, 55, 69, 70, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 85, 88 y 93. 7.6.1.1.: a, d y f. 7.6.3.1.: b, c y d.
10347	<i>Pipistrellus kuhlii</i>	IV		*	IB	Ezezaguna	10, 12, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 48, 54, 55, 69, 70, 77, 78, 79, 81, 82, 85, 88, 89, 90, 91 y 93 7.6.1.1.: a, d, e, f y g. 7.6.3.1.: b, c y d.
10349	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	IV		*	IB	Txarra-Ezegokia	10, 12, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 48, 54, 55, 69, 70, 77, 78, 79, 81, 82, 85, 88, 89, 90, 91 y 93. 7.6.1.1.: a, d, e, f y g. 7.6.3.1.: b, c y d.

2016ko martxoaren 8a, asteartea

10350	<i>Plecotus auritus</i>	IV		*	IB	Ezezaguna	10, 12, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 48, 52, 53, 54, 55, 69, 70, 77, 78, 79, 81, 82, 85, 88, 89, 90, 91 y 93. 7.6.1.1.: a, d, e, f y g. 7.6.3.1.: b, c y d.
10351	<i>Plecotus austriacus</i>	IV		*	IB	Ezezaguna	10, 12, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 48, 52, 53, 54, 55, 69, 70, 77, 78, 79, 81, 82, 85, 88, 89, 90, 91 y 93. 7.6.1.1.: a, d, e, f y g. 7.6.3.1.: b, c y d.
10354	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	II-IV		K	K	Ezezaguna	10, 12, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 48, 52, 53, 54, 55, 69, 70, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 92 y 93. 7.6.1.1.: a, d, e, f y g. 7.6.2.1.: a, c, d y e.
10355	<i>Rhinolophus hipposideros</i>	II-IV		*	IB	Ezezaguna	10, 12, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 48, 52, 53, 54, 55, 69, 70, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 87, 88, 92 y 93. 7.6.1.1.: a, d, e, f y g. 7.6.2.1.: a, c, d y e. 7.6.3.1.: b, c y d.

2016ko martxoaren 8a, asteartea

10353	<i>Rhinolophus euryale</i>	II-IV		K	GA	Ezezaguna	10, 12, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 48, 52, 53, 54, 55, 69, 70, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 92 y 93. 7.6.1.1.: a, d, e, f y g. 7.6.2.1.: a, c, d y e. 7.6.3.1.: b, c y d.
10356	<i>Tadarida teniotis</i>	IV		*	IB	Ezezaguna	10, 12, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 44, 46, 48, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 63, 69, 70, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 85, 88 y 93. 7.6.1.1.: a, d, e, f y g. 7.6.3.1.: b, c y d.

8.- JARRAIPEN PROGRAMA

Funtsezko elementua	Helburu operatiboa / berariazkoa / emaitza	Adierazlea	Hasierako balioa edo izaera	Erreferentziako xede balioa (orientagarria)	Horizontea (orientagarria)	Kontserbazio-egoeraren jarraipenaren maiztasuna
Txilaridi-larre mosaikoa	Abeltzaintza kudeaketak bermatuko du kontserbazio-egoera onean mantenduko direla txilardi eta larreen habitatak.	Abeltzaintza kudeaketa KBE kontserbatzearekin bateragarria (Larreak Antolatzeako Plana, KBEaren parametroen eta helburuen arabera).	Desantolatua	Antolatua	Dokumentuaren indarraldiaren bukaera	
	Txilaridi-larrea mosaikoa osatzen duten intereseko habitaten eta horiei loturiko intereseko populazioen gainean dauden mehatxu faktoreak prebenitu eta ezabatuko dira	Atzemaite eta zenbatze azterlanak. Mehatxuen kontrako neurriak hartuko dira	Ez dago	Badaude eta hobekuntza esanguratsua	Dokumentuaren indarraldiaren bukaera	
Basoak	KBeko txilardi eta larreetako habitaten eta bertako intereseko espezieen kontserbazio-egoerari buruzko egoeraren ezagutza maila hobetuko da, bai eta haien intereseko populazioei buruzkoa ere.	Kontserbazio-egoera: Ona, Txarra-Ezegokia, Txarra-Kaskarra	Zenbatespen kuantitatiboa	Zenbatespen kuantitatiboa	Dokumentuaren indarraldiaren bukaera	
	Baso autoktonoaren egungo azalera gutxienez ere 97 hektareatan handituko da	Quercus robur espeziearen harizti azidofiloen eta haltzadi kantauriarren azalera handitzea (ha)	675,35 ha	772,35 ha Gehikuntza: 97 ha	Dokumentuaren indarraldiaren bukaera	
	KBeko basoen eta bertako fauna eta flora espezieen populazioen kontserbazio-egoerari buruzko egoeraren ezagutza maila hobetuko da.	Kontserbazio-egoera: Ona, Txarra-Ezegokia, Txarra-Kaskarra	Zenbatespen kuantitatiboa	Zenbatespen kuantitatiboa	Dokumentuaren indarraldiaren bukaera	

2016ko martxoaren 8a, asteartea

	Baso kontserbatuko berriarazko dibertsitatea hobetuz.	Naturaltasun indizeak	Ezezagunak	Kalkulaua eta hobekuntza esanguratsua	Dokumentuaren indarraldiaren bukaera
Harkaitzetako komunitateak	KBEko harkaitzetako habitaten eta bertako intereseko espezieen kontserbazio-egoerari buruzko egoeraren ezagutza maila hobetuko da	Kontserbazio-egoera: Ona, Txarra-Ezegokia, Txarra-Kaskarra	Ezezaguna	40 m ³ /ha	Dokumentuaren indarraldiaren bukaera
	Harkaitzetako komunitateen gainean dauden mehatxu faktoreak prebenitu eta ezabatuko dira	Atzemate eta zenbatze azterlanak. Mehatxuen kontrako neurriak hartuko dira	Ez dago	Badaude eta hobekuntza esanguratsua	Dokumentuaren indarraldiaren bukaera
Kiropteroak	KBEko kiroptero-espezieen populazioen banaketa eta egoera zehatz-mehatz jakingo da, bai eta zer faktorek mugatzen duten haien kontserbazio-egoera ona	Kiroptero espezieen eta banaketa ugartasuna	Ezezaguna	Espezieen % 100erako ezaguna	Dokumentuaren indarraldiaren bukaera
	Kiropteroen baliabide trofikoak eta haien joan-etorriak sustatzeko elementuak handituko dira, habitata kontserbatu eta hobetzearen bidez	Txilardi-Larre Mosaikoa eta Basoak funtsezko elementuenak.			
	Kiropteroen aterpeak egokiro babestuko dira, haien populazioei eragozpenak eragiten dizkieten faktoreak kenduz	Ezagutzen diren aterpe aktiboen %	Ezezaguna	Ezaguna eta urteko batez beste gutxienez % 2ko igoera	Dokumentuaren indarraldiaren bukaera
	Kiropteroen errekonozimendu eta balorazio maila hobetuko da, haien garrantzia zabalduz	Sentsibilizazio kanpainak	0	≥ 1	Dokumentuaren indarraldiaren bukaera